

ECONOMISCHE EN TOERISTISCHE VISIE

2021-2024

Voorwoord

Voor u ligt de eerste economische en toeristische beleidsvisie van de gemeente Bunschoten. Gemeente Bunschoten is een unieke gemeente, in haar culturele waarden, haar cultuurhistorie, haar ondernemerschap en haar sociale verbondenheid. Bunschoten-Spakenburg met haar dorpen Eemdijk en Zevenhuizen vormen een betrokken samenleving met eigen waarden. Inwoners helpen elkaar en er wordt naar elkaar omgekeken. Dit zijn onze wortels en die willen we koesteren. Maar ook een oude solide eik heeft groene blaadjes nodig. Vleugels. Vleugels om zich te ontwikkelen, verder te kijken, te groeien en te bloeien. Dit economische en toeristisch beleidsplan verwoordt de economische ambities die we als gemeente hebben voor de periode 2021-2024.

De visie is een integrale visie. Want een bloeiende lokale economie staat niet los van haar omgeving. Ruimte om te ondernemen, letterlijk en figuurlijk, een aansluitende inclusieve arbeidsmarkt, en een levendige en leefbare omgeving voor onze bewoners en bezoekers.

In het ontwikkelproces hebben we de inbreng van de diverse lokale en regionale actoren opgehaald. Op deze manier wilden we voldoende inbreng voor de visie verwerven. Dit proces werd gestuurd door een grondige analyse van de informatie van onderzoeksrapporten en trends. Hieruit vloeide een economisch profiel voort. De kansen voor verduurzaming van de bedrijvigheid in de gemeente Bunschoten zijn in kaart gebracht. Het beleidsplan formuleert de grote strategische beleidslijnen en sluit aan op de reeds bestaande plannen en visies. De concrete acties komen voort uit de jaarlijkse programmabegroting.

Rick Beukers
Wethouder Economische zaken

Peter van Asselt
Wethouder Recreatie en Toerisme

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	6
Doelenboom	11
1. Economische beleidsvisie 2021-2024	12
1.1 Inleiding.....	12
1.2 Bestuurlijke ambities	13
1.3 Leeswijzer.....	14
2. Economisch profiel	15
2.1 Inleiding.....	15
2.2 Ligging en positionering	15
2.3 De gemeente Bunschoten en haar inwoners.....	16
2.4 Ruimtelijk-economisch profiel	17
2.4.1 Bedrijventerreinen en kantoorlocaties	17
2.4.2 Ontwikkelingen belangrijke sectoren	20
2.4.3 Agrarische sector	22
2.4.4 Winkelaanbod	23
2.4.5 Koopstromen	23
2.5 Conclusie	24
3. Ondernemend Bunschoten-Spakenburg.....	26
3.1 Inleiding.....	26
3.2 Ondernemersklimaat gemeente Bunschoten.....	27
3.3 Stimulering lokale economie	28
3.4 Economische, sociaal-culturele en ecologische waarde	28
3.5 Startersbeleid	29
3.6 Kansrijke clusters	30
3.7 Vitaal centrum.....	30
3.8 Conclusie en beleidsopgave	31
3.9 Strategie	32
3.9.1 Aantrekkelijke gemeente	32
3.9.2 Ondernemersgerichte gemeente.....	33
3.9.3 Bereikbare en gastvrije gemeente	34
4. Vrijtijdseconomie, water en cultuurhistorie.....	35
4.1 Inleiding.....	35
4.2 Ontwikkeling recreatie en toerisme in de periode 2009-2019.....	35

4.3 Vrijtijdseconomie	36
4.3.1 Economische betekenis toerisme en recreatie.....	37
4.3.2 Bestedingen toerisme	38
4.3.3 Toekomstige vraag: marktanalyse, trends en doelgroepen	40
4.4 Doelgroepen.....	43
4.5 Positionering	44
4.5.1 SWOT-analyse	44
4.5.2 Toeristische toegangspoorten en parels.....	45
4.5.3 Positionering: 6 thema's	46
4.5.4 Doelstellingen	46
4.6 Conclusie en beleidsopgave.....	47
4.7 Strategie.....	48
4.7.1 Profilering gastvrije gemeente: bereikbaar en beschikbaar	48
4.7.2 Profilering Karakteristiek Bunschoten-Spakenburg: beleving	49
4.7.3 Bekendheid	50
4.7.4 Organisatie en samenwerkingsverbanden	50
4.7.5 Financiën	51
4.7.6 Onderwijs en arbeidsmarkt.....	51
5. Human capital	52
5.1 Inleiding.....	52
5.2 Samenstelling beroepsbevolking	52
5.3 Dynamiek in de werkgelegenheid.....	53
5.3.1 ZZP'ers en arbeidsplaatsen	54
5.3.2 Ambulante handel.....	54
5.3.3 Knelpunten in de personeelsvoorziening	54
5.3.4 Aansluiting onderwijs en imago sector.....	55
5.4 Arbeidspendel	56
5.5 Trends en ontwikkelingen	56
5.6 Conclusie en beleidsopgave.....	59
5.7 Strategie.....	59
6. Verbinding en Samenwerking	61
6.1 Inleiding.....	61
6.2 Clustering: sterker maken van de sterke sectoren	61
6.3 Foodvalley	61
6.3.1 Regio Deal Foodvalley	61
6.3.2 Landbouwnetwerk Salentein	61

6.4 Regio Amersfoort	62
6.5 Arbeidsmarktregio Amersfoort.....	62
6.6 Provincie Utrecht	62
6.7 Provincie Flevoland	63
6.8 Gastvrije Randmeren	63
6.9 Gebiedscoöperatie O-gen	63
Bronnen	64
Bijlage 1. Duurzame ontwikkeling gemeente Bunschoten.....	66
Bijlage 2. Werkpendel	67
Bijlage 3. Nabijheid voorzieningen werk- en leefomgeving	68
Bijlage 4. Profiel bedrijventerreinen	69
Bijlage 5. Aantrekkelijkheid en vitaliteit winkelgebied	70
Bijlage 6. Samenstelling bedrijven	71
6.1 Aantal vestigingen per bedrijfstak	71
6.2 Grootte van de bedrijven per bedrijfstak	72
6.3 Bedrijvendynamiek	73
6.4 KvK economische score gemeente Bunschoten	74
Bijlage 7. Vrijtijdseconomie	75
7.1 SWOT-analyse	75
7.2 Verstrekte subsidies.....	76
Bijlage 8. Human Capital	77
8.1 Opleidingsniveau.....	77
8.2 Werkgelegenheid.....	77
Bijlage 9. Actieprogramma	78

Samenvatting

Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid, innovatie en productiviteit en dragen daarmee bij aan de welvaart en welzijn in de gemeente Bunschoten en de regio. Daarnaast draagt het bedrijfsleven, vooral door innovatie, bij aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen op het gebied van duurzaamheid, arbeidsparticipatie en onderwijs. Het belang van ondernemerschap gaat dus verder dan alleen het belang van de ondernemer zelf. Het mede vormgeven aan een stimulerend, faciliterend en aantrekkelijk ondernemers- en vestigingsklimaat en het bieden van ruimte om te ondernemen, zijn belangrijke ambities van de gemeente. Eerder zijn visies verschenen op diverse onderwerpen, zoals ruimtelijke ordening en toerisme, die bijdragen aan de economische ontwikkeling en deze ambities. Echter een integrale economische visie ontbrak tot op heden.

Integrale economische visie

Met de visie beoogt de gemeente een opzet van het economisch beleid, waarmee de goede uitgangspositie van de gemeente Bunschoten als vestigingsplaats voor ondernemers optimaal wordt benut. In deze economische en toeristische visie zijn daarom meerdere aspecten van het economisch beleid uitgewerkt. Zo wordt er naast de ontwikkeling van de bedrijventerreinen, het centrumgebied en de belangrijke sectoren in onze gemeente, ook een link gelegd tussen het economisch beleid en 'human capital'. Om de economische ontwikkeling van de gemeente inzichtelijk te maken, gebruiken we onder andere de indicatoren van de duurzaamheidsmonitor van de Universiteit van Tilburg. De visie sluit aan op reeds vastgestelde visies, zoals de centrumvisie en de toekomstvisie 2025.

Vestigingsklimaat en economisch profiel

De gemeente Bunschoten is een unieke gemeente, in haar identiteit en in haar bedrijvigheid. We onderscheiden ons van andere gemeenten door de grootte van onze bedrijven en de sterke aanwezigheid van een aantal sectoren. We hebben relatief weinig zzp'ers. We zijn sterk vertegenwoordigd in de maakindustrie, vooral in de metaal- en procesindustrie, de handel en de bouw. Meer dan de helft van onze werkende inwoners werkt in de gemeente Bunschoten en we hebben een hoog aandeel familiebedrijven. Het bedrijfsleven is niet alleen belangrijk voor de werkgelegenheid en de bestedingen, ze draagt ook bij aan de sociale cohesie van de gemeente Bunschoten.

Lokale bedrijven willen graag blijven in de gemeente Bunschoten. Voor de ambulante handel, groothandelaren en de procesindustrie is de nabijheid van elkaar van belang. In algemene zin is voor lokale bedrijven de arbeidsethos van de inwoner van de gemeente Bunschoten reden om te blijven, net als de locatie vlakbij de snelweg.

Onze grootste economische aandachtspunten op dit moment zijn arbeid en ruimte. De knelpunten voor de stimulering van onze lokale economie liggen in de inrichting van onze bedrijfsruimte en de mogelijkheden tot uitbreiding en aanpassing op de veranderende behoeften. Het tweede aandachtspunt is de krapte op de arbeidsmarkt. Er is een tekort aan personeel op diverse niveaus. Daarnaast zorgt de opbouw van de bedrijfsstructuur ook voor een kwetsbaarheid van de gemeente Bunschoten. Als een groot bedrijf vertrekt of krimpt, dan heeft het direct impact op de beschikbare ruimte en op de werkgelegenheid in de gemeente.

Human capital

Op dit moment is er sprake van krapte op de arbeidsmarkt, en de verwachting is dat ook in toekomstige economische neergang de krapte blijft. Het werkloosheidspercentage in de gemeente Bunschoten is laag. De gemiddelde jaarlijkse banenontwikkeling is in onze gemeente het sterkst van de regio Amersfoort. Bedrijven in onze gemeente zijn gesteld op de eigen medewerkers uit de gemeente, echter bij groei en krapte op de arbeidsmarkt, is zoeken naar medewerkers buiten onze gemeente grenzen noodzakelijk. Bedrijven in de gemeente hebben soms moeite om medewerkers van buiten de gemeente te werven vanwege het imago van de Bunschoten-Spakenburg, Eemdijk en Zevenhuizen als 'gesloten gemeenschap'. Als gemeente kunnen we sterker sturen op de inzet van citymarketing voor het aantrekken van nieuw talent.

In tegenstelling tot veel andere gemeenten in Nederland, heeft de gemeente Bunschoten een prognose van een grote leerlingengroei van ruim 23 procent tot 2037. Het opleidingsniveau verschuift de laatste jaren naar een hoger niveau. Het aantal personen ouder dan 18 jaar in de gemeente Bunschoten, dat is hoger opgeleid, is nu ruim een kwart. Dit leidt tot een gezondere verdeling in het opleidingsniveau van onze jongeren en toekomstige medewerkers. Er ligt nog een kans om de huidige (kleine) groep jongeren zonder baan of deelname aan onderwijs te monitoren en te stimuleren tot het behalen van een startkwalificatie en/of het vinden van een baan. Samen met het onderwijs kunnen we de verbinding met het bedrijfsleven nog meer maken en de zichtbaarheid van de mogelijkheden van de bedrijven vergroten. Ook is meer aandacht voor het starten van een bedrijf door overname of franchise in het onderwijs voor ons bedrijfsleven van belang. De agrarische sector en de ambulante handel vergrijst en voorziet een opvolgingsprobleem.

Drie strategische uitgangspunten

Voor de economische visie zijn drie strategische uitgangspunten leidend. Deze uitgangspunten zijn tevens een belangrijke leidraad voor het selecteren en uitvoeren van concrete projecten.

Uitgangspunt 1 is de profilering van de gemeente Bunschoten als aantrekkelijke gemeente voor bedrijven en medewerkers. Het creëren van ruimte om te ondernemen is een belangrijke pijler in de economische visie en het economisch beleid van de gemeente. Hiermee wordt de kwaliteit en de beschikbaarheid van de fysieke ruimte bedoeld die, afgestemd op de behoefte van ondernemers, bijdraagt aan de groei van de economie en de werkgelegenheid in de gemeente. De mate van onze ambities hangt hiermee samen. Op dit moment heeft de gemeente Bunschoten geen mogelijkheden meer voor harde uitgifte van bedrijfsgrond. De wens tot uitbreiding van bedrijven in de voor ons belangrijke sectoren is bekend, we kunnen ze helaas op dit moment niet iets concreet bieden. Ontwikkeling van De Kronkels-Zuid is een oplossing om te voldoen aan deze toekomstige vraag.

De gemeente Bunschoten koestert het bestaande bedrijfsleven met het versterken van bestaande clusters en netwerken in handel, bouw en maakindustrie. Versterking van bestaande clusters en netwerken vraagt om fysieke maatregelen, maar ook niet-fysieke maatregelen. Het aanbod van de juiste opleidingen om goed gekwalificeerd personeel voorhanden te hebben is bijvoorbeeld essentieel. Het bedrijfsleven en de gemeente moeten daar samen in op trekken. Hiervoor is inzetten op sterker maken wat sterk is, nodig.

Als gemeente zetten we in op een duurzame ontwikkeling van onze economie. En een economie staat niet los van haar omgeving. Het gaat om de balans tussen sociaal-cultureel, ecologisch en economisch kapitaal, waarvan iedereen profiteert. De gemeente Bunschoten scoort het hoogst op het sociaal-cultureel kapitaal en het laagst op het ecologisch kapitaal. Dit betekent dat we nog een verbeteropgave hebben op het gebied van een schone en natuurlijk functionerende bodem, schoon oppervlakte-en grondwater, energie en natuur en landschap. Mede gestuurd door de nieuwe wet en regelgeving op het gebied van milieu, klimaat en stikstof, is een verbetering op dit kapitaal te verwachten. En daarnaast nemen we de mogelijkheden in de ontwikkeling en uitvoering van onze fysieke ruimte voor verbetering van het ecologisch kapitaal op in de nieuwe ruimtelijke plannen.

Binnen het economisch kapitaal staat het functioneren van de lokale en regionale economie centraal. Hierbij is de focus gericht op het behoud en de versterking van het vermogen van de gemeente om voldoende inkomen te genereren. Van alle gemeenten in Nederland staan we in de top tien (nummer 8) als het gaat om arbeid. In de gemeente Bunschoten is weinig werkloosheid, wordt het arbeidspotentieel goed benut en is een relatief lage uitstroom naar arbeidsongeschiktheid. Echter ook in deze economische duurzaamheidsscore van Telos scoren we laag op ruimtelijke vestigingsvoorwaarden (voldoende ruimte en zuinig ruimtegebruik) en onze kennisinfrastructuur.

Ondernemersgericht

Uitgangspunt 2 is de gemeente Bunschoten als ondernemersgerichte gemeente. Daarnaast gaat het om de ruimte die de gemeente biedt door een kwalitatief goede dienstverlening, het beperkt houden van de regeldruk en het op adequate wijze faciliteren van ondernemers. Ondernemers ervaren de gehele gemeente als ondernemersgerichte en flexibele en dat willen we zo houden. Om wederom MKB-Vriendelijkste gemeente van de provincie Utrecht te worden is er winst te behalen in de informatievoorziening van de gemeente naar de bedrijven. Lokale samenwerkingen en buiten de grenzen van de gemeente passen bij het ondernemende karakter en zijn essentieel voor onze positionering in de toekomst.

Startende ondernemers zijn voor ons als gemeente belangrijk, omdat ze bijdragen aan de dynamiek en vernieuwing van de economie van de gemeente Bunschoten. Ook zorgen ze voor werkgelegenheid voor zichzelf en op termijn voor anderen. Bovendien geeft het aantal startende ondernemingen een indruk van de aantrekkingskracht van een gemeente. Het aantal starters is in de gemeente Bunschoten sinds 2015 gedaald en stijgt in 2018 weer licht. De gemeente blijft op dit gebied achter ten opzichte van het aantal starters in de andere gemeenten in Utrecht.

Ook de samenleving verandert, aandacht voor ondernemendheid is niet alleen zichtbaar in het zelfstandig ondernemerschap, maar ook in het onderwijs en in loondienst. Ondernemendheid past bij de mentaliteit van de inwoner van de gemeente Bunschoten. Door het wegvallen van de lokale dienstverlening van de Kamer van Koophandel, is de rol van de gemeente met betrekking tot het stimuleren van zelfstandig ondernemerschap en het informeren hierover veranderd. Het gaat hierbij niet zozeer om het zelf aanbieden van bepaalde diensten, maar om het aanbieden van de 'juiste' infrastructuur voor de startende ondernemer. Ondernemers hebben gedurende hun 'startersfase' behoefte aan diverse ondersteuning specifiek gericht op hun ondernemersvraagstuk.

Als gemeente willen we de regie nemen voor een proactieve en vraaggestuurde startersinfrastructuur om de kwaliteit en groei van bedrijven te stimuleren. Hierbij hebben we in het bijzonder ook aandacht voor de mogelijkheden tot vliegende start door overname van een bedrijf uit de gemeente.

Bereikbaar en gastvrij

Met uitgangspunt 3 willen we de gemeente Bunschoten als bereikbare en gastvrije gemeente. Als gemeente willen we de omgeving leefbaar en levendig houden. Deze visie is bedoeld om meer richting te geven aan ons toeristisch beleid en waar we op in willen zetten. Op basis van het huidige profiel van de vrijetijdssector, de veranderende vraag en de visie zet de gemeente Bunschoten in op de volgende strategie voor de vrijetijdssector: Het generen van meer bezoekers en bestedingen door het unieke en onderscheidende karakter van Bunschoten-Spakenburg beter te benutten, uit te dragen en beleefbaar te maken. Daarbij ziet de gemeente zichzelf als één van de partners in de gehele vrijetijdsketen, ieder met zijn eigen wensen en belangen.

We zetten in op de zogenaamde kwaliteitstoerist; een bezoeker die waarde toevoegt en niet voor overlast zorgt. De gemeente wil graag een actieve, stimulerende rol en zich de komende jaren richten op de verdere professionalisering van ons toeristisch product en het uitdragen ervan. We sturen op het transparant verdelen van de taken en verantwoordelijkheden tussen de verschillende actoren in het toerisme domein.

De hedendaagse consument is kritisch en zoekt naar bijzondere ervaringen. Vernieuwend aanbod is hierom erg belangrijk. De sterke opkomst van reviewsites maakt dat het bieden van kwaliteit nog belangrijker is geworden dan het al was. Ondernemers die kwaliteitsverbeteringen willen doorvoeren in hun bedrijf willen wij dan ook zo veel mogelijk de ruimte geven. De gemeente wil samenwerking tussen ondernemers stimuleren. Daarnaast wil de gemeente incidenteel financieel bijdragen aan productontwikkeling, die bijdraagt aan het bereiken van jongeren, aan de versterking van de belevingsprofielen; en producten die de verblijfsduur verlengen.

Bunschoten-Spakenburg heeft een goede uitgangspositie voor een verdere profilering als toeristische en recreatieve bestemming. Het cultuurhistorische centrum met de oude haven kan worden gecombineerd met de aantrekkelijke kant van de natuur. De onderscheidende elementen worden versterkt door een rijk cultureel (historisch) aanbod, veel bedrijvigheid en een breed palet aan winkels en horeca. Een samenhangend aanbod, dat leidt tot versterking/verbreding van het toeristisch product. Lokale en regionale beeldverhalen en aansluiting op passende themajaren zoals 'Ode aan het landschap', kunnen een hulpmiddel zijn om dit aanbod verder te ontwikkelen.

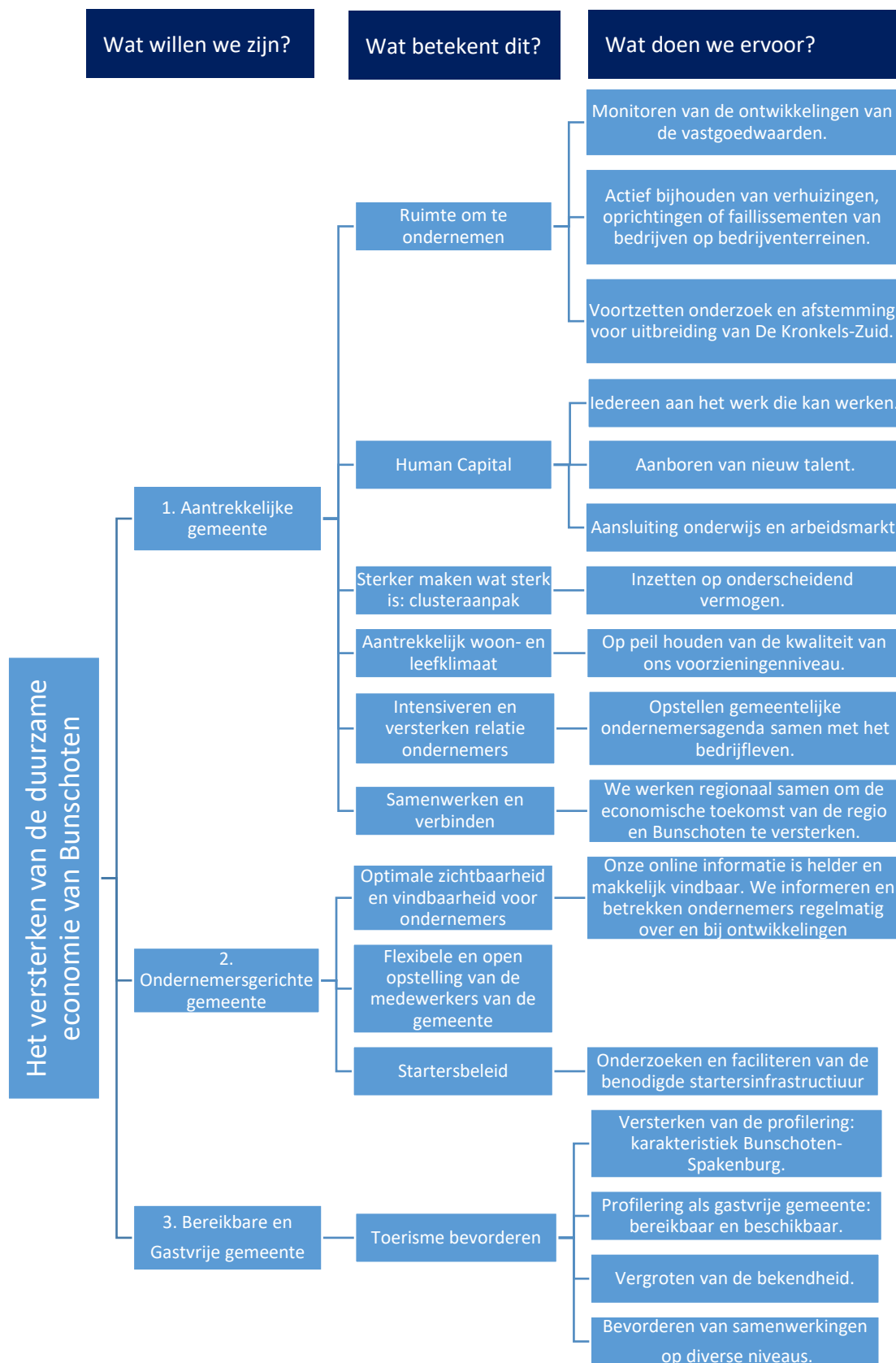
De gemeente werkt op het gebied van economische zaken en citymarketing samen in de Regio Amersfoort. We zijn aangesloten op diverse provinciale organisaties voor de versterking van de toeristische infrastructuur en de internationale promotie. Rondom de toeristische infrastructuur (fietspaden en routenetwerken voor fietsen en wandelen) heeft de gemeente een initiërende en uitvoerende rol. Voor de gemeente staat het behoud van de kwaliteit van fietspaden en wandel- en fietsroutenetwerken hierbij voorop.

Doelstellingen

De drie strategische uitgangspunten zijn uitgewerkt in doelstellingen, die in de hierop volgende doelenboom staan weergegeven. De doelstellingen worden bereikt door het uitvoeren van een

actieprogramma. Deze uitwerking is opgenomen in bijlage 9. De activiteiten worden jaarlijks wanneer nodig geactualiseerd en komen terug in het jaarplan.

Doelenboom

1. Economische beleidsvisie 2021-2024

1.1 Inleiding

Bunschoten-Spakenburg, Eemdijk en Zevenhuizen vormen samen een unieke gemeente, in haar identiteit en in haar bedrijvigheid. We onderscheiden ons van andere gemeenten door de grootte van onze bedrijven en de sterke aanwezigheid van een aantal sectoren. Meer dan de helft van onze werkende inwoners werkt in Bunschoten-Spakenburg en we hebben een hoog aandeel familiebedrijven. Het bedrijfsleven is niet alleen belangrijk voor de werkgelegenheid en de bestedingen, ze draagt ook bij aan de sociale cohesie van de gemeente Bunschoten.

De gemeente Bunschoten wil een duurzame ontwikkeling van onze lokale economie. Het mede vormgeven aan een stimulerend, faciliterend en aantrekkelijk ondernemers- en vestigingsklimaat en het bieden van ruimte om te ondernemen, zijn belangrijke ambities van de gemeente. Eerder zijn visies verschenen op diverse onderwerpen, zoals ruimtelijke ordening en toerisme, die bijdragen aan de economische ontwikkeling en deze ambities. Echter een integrale economische visie ontbrak tot op heden. Met de visie beoogt de gemeente een opzet van het economisch beleid, waarmee de goede uitgangspositie van Bunschoten-Spakenburg als vestigingsplaats voor ondernemers optimaal wordt benut.

In de economische visie zijn daarom meerdere aspecten van het economisch beleid uitgewerkt. Zo wordt er naast de ontwikkeling van de bedrijventerreinen, het centrumgebied en de belangrijke sectoren in onze gemeente, ook een link gelegd tussen het economisch beleid en 'human capital'. Om de economische ontwikkeling van de gemeente inzichtelijk te maken, gebruiken we onder andere de indicatoren van de duurzaamheidsmonitor van de Universiteit van Tilburg. De visie sluit aan op reeds vastgestelde visies, zoals de centrumvisie en de toekomstvisie 2025.

We definiëren drie strategische uitgangspunten die belangrijk zijn voor het realiseren van de economische visie en die tevens een belangrijke leidraad zullen zijn bij het selecteren en uitvoeren van concrete projecten.

1. De gemeente Bunschoten als aantrekkelijke gemeente voor bedrijven en medewerkers.
2. De gemeente Bunschoten als ondernemersgerichte gemeente
3. De gemeente Bunschoten als bereikbare en gastvrije gemeente.

Economische ontwikkelingen gaan snel en de ontwikkelingen in de gemeente Bunschoten kunnen niet los gezien worden van nationale beleidsontwikkelingen. De volgende beleidsontwikkelingen zijn in dit verband relevant:

- De omgevingswet voor ruimtelijke ontwikkeling treedt vanaf 2021 in werking.
- De Europese wetgeving als de dienstenregeling en de regeling Schaarse vergunningen.
- Impact van de stikstofregels op de vergunningverlening en bedrijventerreinen.
- De energietransitie.
- De duurzaamheidscore geldt als richtinggevende monitor voor een duurzame economische ontwikkeling van de gemeente Bunschoten.

1.2 Bestuurlijke ambities

Een greep uit het coalitieprogramma:

- Uitgangspunt is een zo optimaal mogelijk ondernemersklimaat voor (startende) ondernemers en zzp'ers. Onderdeel daarvan is een aantrekkelijk vestigingsklimaat, lage lasten en verminderde regeldruk. De regelgeving moet eenduidig en transparant zijn. De gemeente Bunschoten wil de MKB-Vriendelijkste gemeente van Nederland zijn.
- We staan voor inzichtelijke, eenvoudige en minder regels.
- We stimuleren en faciliteren het ondernemerschap. Er is één (digitaal) loket waar ondernemers met al hun vragen terecht kunnen.
- Er is een positieve grondhouding richting ondernemers met ruimtelijke vragen.
- Werkgelegenheid wordt een regelmatig terugkerend agendapunt op de politieke agenda.
- Werkgevers worden gestimuleerd mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen en oog te hebben voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.
- De ontmoeting tussen scholen en bedrijfsleven is belangrijk. We kijken hoe we daarin als gemeente kunnen faciliteren. Daarom wordt aan het Oostwende College ruimte gegeven om invulling te geven aan het begrip "ondernemende school".
- De Bedrijven Investeringszone (BIZ) is een instrument om samenwerking in het belang van de levendigheid van het centrum te stimuleren. In 2020 wordt gezamenlijk met de ondernemers bekeken of de BIZ kan worden geoptimaliseerd. Hierbij hebben we aandacht voor een evenwichtige verdeling van de te betalen BIZ-gelden door ondernemers.
- Wij hechten aan de mogelijkheden voor agrariërs om uit te breiden of neventaken te ontwikkelen.
- We willen de ontwikkeling van bedrijventerrein de Kronkels-Zuid. Voor ons gelden daarbij de volgende uitgangspunten:
 - Er is sprake van een gefaseerde ontwikkeling waarbij rekening wordt gehouden met de werkelijke behoefte naar bedrijventerreinen.
 - Bij elke fase is sprake van een sluitende financiële exploitatie.
 - Veilige verkeersoplossingen zijn hierbij ook belangrijk.
- We faciliteren dat er voldoende oplaadpunten voor elektrische auto's in onze gemeente komen.
- Met de Provincie treden we in overleg over verbetering van de OV-verbindingen met omliggende plaatsen.
- De mogelijkheden worden in kaart gebracht om het fietspad langs de Eem ten noorden van Eemdijk helemaal door te trekken.
- We stimuleren meerdaagse recreatieve voorzieningen en overnachtingen.
- De musea als dragers van de lokale geschiedenis zijn van blijvende waarde voor onze gemeenschap. De Museumhaven van Spakenburg met de botterwerf als beeldbepalend element van onze gemeente blijft behouden.
- We zetten ons ook in voor het behoud van het cultureel erfgoed in de Dorpsstraat, de boerderijen.
- De historische structuur en waarde van de Stadsweiden zijn belangrijk. Verrommeling wordt tegengegaan. Daarom treden we in overleg met de eigenaren voor een kwaliteitsimpuls.

- We staan voor het realiseren van een platform waar alle culturele en sportieve activiteiten worden aangekondigd. Dit kan ook een reeds bestaand middel/medium zijn.
- We profileren ons als een aantrekkelijke watersport-, wandel-, fiets- en recreatiegemeente.
- Langs de wandel- en fietsroutes worden voldoende zitbankjes geplaatst.
- Parkeren blijft gratis in onze gemeente.
- Er komt een faciliteit voor het opladen van e-bikes in het centrum.
- Bij het opleggen van voorschriften aan evenementenvergunningen is de insteek dat deze realiseerbaar moeten zijn voor organisatoren. Meedenken met deze organisatoren is daarom het uitgangspunt. Veiligheid staat hierbij voorop.
- Het winkelgebied blijft geconcentreerd in het centrum van onze gemeente. In het centrum is oog voor een goeie balans tussen winkels en horeca. De Centrumvisie blijft de leidraad voor de inrichting van het centrum, zodat een verdere kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 schetsen we het economische profiel van de gemeente Bunschoten en gaan we in op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op de lokale economie. Dit hoofdstuk bevat onder meer een overzicht van economische cijfers. Er zijn veel factoren die van invloed zijn op de economische ontwikkelingen, en die vaak sterk met elkaar samenhangen en elkaar beïnvloeden. Kennis van deze factoren en hun doorwerking is dan ook cruciaal om tot de juiste keuzes te komen. In hoofdstuk 3 gaan we in op het ondernemersklimaat en de ontwikkeling van een lokale duurzame economie. We zetten de beleidsopgave en de strategie uiteen. Vanwege de behoefte en het belang gaan we dieper in op de vrijetijdseconomie (hoofdstuk 4) en human capital (hoofdstuk 5). Ook deze hoofdstukken sluiten af met een beleidsopgave en strategie. In hoofdstuk 6 komen de diverse samenwerkingen van de gemeente Bunschoten en de mogelijke verbindingen voor versterking van onze economie aan bod.

2. Economisch profiel

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk schetst de economische ontwikkeling van de gemeente Bunschoten in de periode 2015-2019, waarbij waar mogelijk een vergelijking wordt gemaakt met ontwikkelingen in de regio. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt op welke punten de gemeente Bunschoten zich onderscheidt van andere gemeenten in de regio en op welke wijze de gemeente een bijdrage levert aan de regionale economische ontwikkeling.

2.2 Ligging en positionering

Het gezicht van Spakenburg wordt al eeuwen gevormd door de bijzondere Museumhaven met zijn tientallen monumentale botters en andere historische schepen. De authenticiteit van de Museumhaven met de aangrenzende dijkwoningen en de oudste nog in werking zijnde scheepstimmerwerf maken deze plek tot een monumentaal en uitzonderlijk decor voor de bedrijvigheid.

Om het historisch aanzicht van het dorp te beschermen is de nieuwbouw die de afgelopen jaren in het centrum heeft plaatsgevonden zorgvuldig ingepast in de bestaande omgeving. Zelfs de langste flexibele waterkering ter wereld is vakkundig ingebouwd.

Bunschoten-Spakenburg is centraal gelegen in het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland. Het gebied is in 2004 door het ministerie van VROM erkend als een internationaal zeldzaam landschap. Het landschap is gevormd door de ligging aan de voormalige Zuiderzee. Het veenweidekarakter, de slagenverkaveling, de extreme openheid en de Grebbelinie zijn kernkwaliteiten van het gebied. Door de ligging aan het Eemmeer is de gemeente aantrekkelijk voor de watersport. De historische bebouwing in de stad Bunschoten, de restanten van de Zuiderzeecultuur langs de havens van Spakenburg en de oude boerderijen in het landelijke gebied rondom Eemdijk en Zevenhuizen zorgen voor een aantrekkelijke omgeving. Deze combinatie van platteland, water, visserij en de historische kern is uniek. De gemeente Bunschoten ligt gunstig bij de belangrijke nationale hoofdverbindingssassen de A28 en de A1 en heeft een directe verbinding met Amersfoort.

De gemeente Bunschoten onderscheidt zich door ondernemendheid en zelfstandigheid. Samen met Barneveld en Nijkerk vormt Bunschoten-Spakenburg het industriële hart van de regio Amersfoort. In de gemeente Bunschoten is bijna driekwart van het aantal banen verbonden aan de industrie, de bouwnijverheid en de groot- en detailhandel. Meer dan 80% van de werkgelegenheid is commercieel. Daarmee wijkt de sectorsamenstelling sterk af van het regionaal en provinciaal gemiddelde. Ook kent de gemeente Bunschoten een groot aantal vestigingen in de handelssector, vooral door de markthandel. De gemeente Bunschoten telt volgens het CBS met 220 vestigingen na Amsterdam de meeste marktvestigingen in de foodsector. Ook in economisch mindere tijden is de foodindustrie een stabiele factor.

Het aantal vestigingen in de bouw¹ valt tevens op. De gemeente Bunschoten heeft relatief gezien bijna de helft minder zakelijke diensten (17%) vergeleken met het gemiddelde van de regio Amersfoort en de Provincie Utrecht (30%).

Voor de gemeente Bunschoten is een goed functionerend centrum van Spakenburg van essentieel belang. Het centrum is de plek voor de inwoners van de gemeente Bunschoten om te winkelen, elkaar te ontmoeten, voor een horecabezoek of een bezoek aan de weekmarkt. Daarnaast heeft het centrum ook een belangrijke functie voor toerisme en recreatie. De gemeente ziet de noodzaak om het centrum nog sterker te profileren en heeft daarom drie jaar geleden een Centrumvisie 2017-2023 opgesteld. Het hierin opgenomen actieprogramma wordt uitgevoerd.

2.3 De gemeente Bunschoten en haar inwoners

Samenstelling van de bevolking

De gemeente Bunschoten heeft 21.719 inwoners.² De verdeling mannen en vrouwen is bijna gelijk. De verwachte toekomstige ontwikkeling van de bevolking is een groei naar 24.100 inwoners in 2040. In 2019 is 60,9% van de inwoners getrouwd. In 2018 verhuisden 763 personen uit andere gemeenten naar de gemeente Bunschoten en 590 personen verhuisden vanuit de gemeente Bunschoten naar een andere gemeente in Nederland of naar het buitenland.³ In 2019 wonen 2.407 personen met een migratieachtergrond in de gemeente Bunschoten, waarvan 1.115 met een niet-westerse achtergrond.⁴

Woon-werk pendel

Meer dan de helft van de inwoners woont en werkt in Bunschoten-Spakenburg. In Amersfoort werkt 10% van onze werkende inwoners, respectievelijk gevolgd door Baarn, Utrecht, Amsterdam en Nijkerk. Verder zien we een grote spreiding van werklocaties over vijf provincies.⁵

Cultuurparticipatie

Bunschoten-Spakenburg heeft een rijke en vaak in lange tradities gewortelde volkscultuur. Goede argumenten om als dagtoerist of watersporter de voormalige vissersplaats te bezoeken zijn onder meer de historische botters en de werf, het visserij- en klederdrachtmuseum en Museum Spakenburg. Tevens is het mogelijk de oude visafslag op afspraak te bezoeken. De gemeente ondersteunt diverse projecten gericht op cultuureducatie in onze eigen gemeente. Ook willen we graag een interessante bestemming zijn voor de invulling van culturele programma's van po en vo scholen door heel Nederland.

Sport en gezond leven

In de gemeente Bunschoten is 28,4% van de inwoners lid van een sportvereniging. De helft van onze inwoners sport wekelijks.⁶ De bezoekende teams van onze sportverenigingen combineren het ook

¹ 315 vestigingen in 2019, zie bijlage 5.

² CBS, Bevolkingsontwikkeling per regio en per maand en de Regionale kerncijfers Nederland, juni 2019

³ CBS Statline, Regionale prognose 2017-2040 bevolking, december 2018.

⁴ CBS Statline, Bevolking; leeftijd, migratieachtergrond, geslacht en regio, augustus 2019

⁵ CBS Statline, Woon- en werklocaties van werknemers december 2017, augustus 2019

⁶ Databank Staat van Utrecht, % inwoners dat lid is van een sportvereniging en wekelijks sport, 2017.

graag met een bezoekje aan ons centrum. Dit zou nog meer gestimuleerd kunnen worden. Op dit moment worden sportverenigingen nog niet betrokken bij de ontwikkeling van het toeristisch aanbod.

We zijn een JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) gemeente. We werken aan een gezonde leefomgeving voor onze kinderen. Vanuit ons gezondheidsbeleid stimuleren we bedrijven mee te doen aan diverse projecten ter bevordering van een gezonde leefstijl.

2.4 Ruimtelijk-economisch profiel

Hieronder zijn een aantal economische cijfers van de gemeente Bunschoten op een rij gezet.

- Het aantal hoofdvestigingen in de gemeente Bunschoten is 2.259 in 2019. Dit aandeel is in de periode 2015-2019 gestegen met 13%. Het grootste aantal hoofdvestigingen betreft de sectoren detailhandel, zakelijke dienstverlening en de bouw.
- De groei van het aantal vestigingen in de gemeente Bunschoten groeit licht van 83 vestigingen in 2015 naar 86 vestigingen in 2018.
- In 2015 was 76,5% van de vestigingen in de gemeente Bunschoten een familiebedrijf.⁷
- De gemeente Bunschoten heeft 209 starters en 122 stoppers in 2018. Het grootste aandeel start in 2018 in de zakelijke dienstverlening, detailhandel en de bouw. Gemeente Bunschoten heeft in 2018 het laagst aantal stoppers in de provincie Utrecht.
- Het aantal zzp'ers is gegroeid van 908 zzp'ers in 2015 naar 1.151 zzp'ers in 2019. We hebben relatief weinig zzp'ers per 1000 inwoners. Vooral de zakelijke dienstverlening en de zorg is ondervertegenwoordigd. De meeste zzp'ers werken in de bouw.⁸
- Het gemiddeld inkomen van een zzp'er in de gemeente Bunschoten in 2016 is € 37.600,-. Dit ligt € 700,- hoger dan het gemiddelde inkomen van een zzp'er in Nederland.⁹
- Het aantal arbeidsplaatsen is gegroeid van 10.245 in 2015 naar 11.449 in 2018.
- Vanaf de periode 2010-2011 is er sprake van een banengroei in de gemeente Bunschoten. De mate van groei verschilt per jaar. De banengroei is in 2017-2018 met 1,7% minder sterk dan in het jaar ervoor. In 2016-2017 was het 4,5%.
- De banengroei was in 2017-2018 in de transportsector met 21,9% het sterkst.¹⁰

2.4.1 Bedrijventerreinen en kantoorlocaties

Een belangrijke vestigingsfactor voor de bedrijven in de gemeente Bunschoten is de arbeidsethos van de medewerkers uit de gemeente Bunschoten. Zolang het kan willen ze om die reden blijven. Er zijn zorgen om de fysieke uitbreidingsmogelijkheden in Bunschoten-Spakenburg voor de toekomst. Dit kan reden zijn voor bedrijven uit de gemeente Bunschoten om te verhuizen naar andere gemeenten.

De aantrekkelijkheid van onze bedrijventerreinen zit ook in de infrastructuur. De ligging vlakbij de snelweg, maar ook primaire infrastructuurle voorwaarden van deze tijd, zoals de aanwezigheid van

⁷ CBS, Aantallen familiebedrijven in Nederland 2015, september 2016

⁸ KvK regiodata, Regio in beeld, 2019. Kamer van Koophandel hanteert een brede definitie voor zzp: alle bedrijven met 0 of 1 werkzame persoon.

⁹ CBS, Zelfstandigen; inkomen, vermogen, regio (indeling 2018), april 2019

¹⁰ EBU, Snapshots gemeenten Sectorstructuur 2018, augustus 2019

glasvezel, verhoogt de aantrekkelijkheid van een vestigingsplaats. Ondernemers verwachten van de gemeente hierin een meer initiatiefnemende rol.

De gemeente Bunschoten heeft geen opvangfunctie voor de bedrijven vanuit Amersfoort. De bedrijven die uit de gemeente vertrekken, gaan onder andere naar Zeewolde of Nijkerk. Zeewolde is in trek vanwege de ruimte, de lage kosten en de goede verbindingen met het achterland. De provincie Utrecht is terughoudend met het accommoderen van groei van bedrijventerreinen in haar gebied. De gemeente Bunschoten wil zijn bedrijventerreinen alleen voor de eigen behoefte uitbreiden.

Regionale en lokale visie op bedrijventerreinen

Vanuit de gemeenten in de regio Amersfoort en de provincie Utrecht is er behoefte aan een visie op bedrijventerreinen. Vooral om te onderzoeken of het huidige aanbod aansluit bij de behoefte van de bedrijven. De gemeente Bunschoten is met 10% marktaandeel, na Barneveld, Amersfoort en Nijkerk, de vierde gemeente in de regio Amersfoort. In 2018 heeft de gemeente Bunschoten een eigen behoefteonderzoek door BRO laten uitvoeren naar de uitbreidingsvraag van lokale bedrijven. Uit dit onderzoek blijkt een uitbreidingsvraag naar 12,5 tot 15 hectare van lokale bedrijven en een uitbreidingsvraag van 14,5 en 15,5 hectare inclusief bedrijven zonder binding met de gemeente Bunschoten tot en met 2028. De nut en noodzaak van de uitbreiding via De Kronkels-Zuid is gerechtvaardigd om te voldoen aan deze toekomstige vraag.

Door de PAS uitspraak is voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein een goede onderbouwing noodzakelijk.¹¹ Op dit moment heeft de gemeente Bunschoten geen mogelijkheden meer voor harde uitgifte van bedrijfsgrond. De wens tot uitbreiding van bedrijven in de voor ons belangrijke sectoren is bekend, echter kunnen we ze op dit moment niet iets concreet bieden. Als we kunnen bemiddelen in eventuele verplaatsingen voor het creëren van een optimalere inrichting van de ruimte voor onze bedrijven, zullen we dat doen. Echter de mate van ambities voor de ontwikkeling van een duurzame economie hangt in onze gemeente samen met de fysieke ruimte om te vestigen of uit te breiden.

Lokale bedrijven willen graag blijven in de gemeente Bunschoten. Voor de ambulante handel, groothandelaren en de procesindustrie is de nabijheid van elkaar van belang. In algemene zin is voor lokale bedrijven de arbeidsethos van de gemeente Bunschoten reden om te blijven, net als de locatie vlakbij de snelweg. Echter als fysieke ruimte gewenste groei toch in de weg staat, is er bereidheid tot het zoeken van een andere vestigingslocatie.

Transformatie

In de toekomstvisie 2015 is genoemd de transformatie van bedrijventerrein Zuidwenk tot een woon/werklocatie. Om dit te kunnen realiseren was het nodig het nieuwe bedrijventerrein Haarbrug-Zuid te ontwikkelen. Gelijk met het proces voor Haarbrug-Zuid zijn diverse onderzoeken verricht naar de haalbaarheid van de transformatie Zuidwenk en de mogelijke rol van de gemeente daarbij. Als gemeente willen we initiatieven die voorzien in een gedeeltelijke transformatie of die de transformatie bevorderen, ondersteunen en waar mogelijk faciliteren. In het bestemmingsplan zijn ook diverse mogelijkheden opgenomen om transformatie mogelijk te maken, waarbij de huidige bedrijven niet mogen worden beperkt. Dit is dus een complexe opgave. Tegelijkertijd worden er nog

¹¹ BRO, Bunschoten, behoefteonderzoek bedrijventerrein De Kronkels-Zuid, juli 2018.

steeds nieuwe bedrijfsgebouwen neergezet, wat ook mogelijk is op grond van het bestemmingsplan. Het zal dan ook een langjarig proces blijven. Wel is het zo dat de ontwikkeling van De Kronkels-Zuid dat proces kan bevorderen omdat dat ruimte schept voor eventuele bedrijfsverplaatsingen van de Zuidwenk naar De Kronkels-Zuid. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de huidige bedrijventerreinen.

2.4.1.1 Impact van de wetgeving en ontwikkelingen

Milieu- en klimaatregels

Het mkb zal de komende jaren te maken krijgen met een aantal gevolgen vanuit zowel het Energieakkoord, het huidige Regeerakkoord als het nieuwe Klimaatakkoord. Dit zal zorgen voor hogere kosten op de korte termijn, en mogelijke kansen op de lange termijn.

Vrijheid van vestiging

De Europese Dienstenrichtlijn verbindt voorwaarden aan het opnemen van vestigingsbeperkingen ten aanzien van dienstverleners (wat nu ook geldt voor detailhandel) in bestemmingsplannen. De reden daarvoor is dat de Dienstenrichtlijn is gebaseerd op het Europees uitgangspunt van een vrije interne markt en vrijheid van vestiging van dienstverrichters. De richtlijn verplicht elk land één loket aan te wijzen waar ondernemers hun zaken kunnen regelen. In Nederland is Ondernemersplein.kvk.nl dit dienstenloket. Onder dienstverleners vallen onder andere bouwbedrijven, kappers, horeca-exploitanten, en organisatoren van evenementen. Het in stand houden van het voorzieningenniveau, kan een reden zijn voor een gemeente om een verzoek tot vergunning af te wijzen, het in economische problemen brengen van andere bedrijven niet.

Opkomst slimme bedrijventerreinen

De groei van steden wereldwijd zorgt voor een toenemende vraag naar slimme technologie en slimme diensten om de stedelijke omgeving gezond en leefbaar te houden. Meerdere bedrijven samenbrengen in één smart grid, waardoor er samen ingespeeld kan worden op pieken en dalen in bijvoorbeeld de energie- of parkeerbehoefte, verlichting en een schoner bedrijventerrein.

Een belangrijke trend is ook de opkomst van een zogenaamde 'smart building'. Een 'smart building' is een gebouw dat met innovatieve technieken de werkomgeving verbetert, gebruikers optimaal laat functioneren en mogelijkheden biedt voor energiebeheersing, klimaat, licht en doelmatig gebruik. In een slim gebouw worden gegevens van verschillende installaties met elkaar verbonden, zoals de verwarming, pc-netwerken, veiligheid en klimaatbeheersing. Gebouwautomatisering geeft informatie en inzicht in het gebruik en verbruik van het gebouw, waardoor bedrijven beter kunnen sturen op bedrijfsprocessen. Bedrijven uit de gemeente leveren deze oplossingen ook.

Werkmilieus

Steeds meer bedrijventerreinen transformeren naar zogenaamde werkmilieus. Bedrijven en de mensen die op een bedrijventerrein werken, hechten steeds meer waarde aan een dynamisch werk-leefmilieu met uiteenlopende voorzieningen en activiteiten, zoals sport, horeca en kinderdagopvang. Bij de ontwikkeling van werkmilieus worden arbeidskrachten als 'bewoners' van een bedrijventerrein beschouwd. Werkmilieus zijn gericht op de verschillende werkstijlen en behoeften van de eindgebruikers en versterken de concurrentiepositie van de gemeente. De oude praktijk van vierkante meters en toewijzing wringt, zonder de werkstijlen in kaart te brengen. Bij bedrijven wordt momenteel

wel een nadere onderverdeling gemaakt, maar die is vooral gebaseerd op overlast: de zogenaamde milieucategorieën. Werkmilieus op bedrijventerreinen worden ingedeeld naar drie dimensies. Naast de infrastructuur zijn aan de invalshoek van de gebruikers twee dimensies toegevoegd. De eerste is de culturele dimensie. Een werkmilieu kan overwegend conservatief of alternatief zijn. Een conservatief werkmilieu is een traditioneel bedrijventerrein, gebaseerd op bewezen waarden, terwijl een alternatief werkmilieu meer ruimte biedt voor innovaties en dwarsverbanden. De tweede toegevoegde dimensie is de economische dimensie, waarbij relevant is hoe de milieus zich verhouden tot de status en daarmee de prijs van het gebied. Hoe hoger de status, hoe hoger ook de prijs.

Conjunctuur over hoogtepunt heen

De economische voorspoed van de afgelopen jaren ging lange tijd vergezeld van een hoog vertrouwen bij zowel ondernemers als consumenten. De economische voorspoed van de afgelopen jaren ging lange tijd vergezeld van een hoog vertrouwen bij zowel ondernemers als consumenten. De economische groei blijft maar wel op een iets lager niveau. Er zijn een aantal oorzaken voor het wat lagere groeitempo. De groei van de wereldhandel neemt al enige tijd structureel af, hoewel er wel een behoorlijke opleving was in 2017 (als gevolg van de conjunctuur). Verder werken onzekerheden rond het handelsbeleid van de Verenigde Staten en China, de risico's van de (al dan niet harde) Brexit en de economische situatie van handelspartners van Nederland door in de Nederlandse economie. De afgelopen jaren was vooral de uitvoer de drijvende kracht achter de groei van de economie. De komende jaren groeit de uitvoer echter minder hard vanwege de hierboven genoemde internationale ontwikkelingen. Ook de binnenlandse consumptie en de investeringen leveren een minder grote (maar nog steeds een positieve) bijdrage aan de groei van het BBP. De impuls van de woninginvesteringen is ook een stuk lager.¹² En dit wordt nu vergroot door de laatste gevolgen van de uitvoering van de stikstofwetgeving.

2.4.2 Ontwikkelingen belangrijke sectoren

2.4.2.1 Ambulante handel

Het aantal werkenden in de branche ambulante handel is tussen 2012 en 2018 in Nederland met 6 % toegenomen. Dit correspondeert met 1.565 werkenden en 860 fte. In de periode 2018 - 2025 neemt het aantal werkenden naar verwachting toe met 520 fte (3 %).¹³

Zoals een van de ondernemers zei: “Het beschikken over ondernemersdrive is niet hetzelfde als het beschikken over ondernemersvaardigheden.” Werken aan deze vaardigheden is noodzakelijk voor succesvolle bedrijfsvoering op de lange termijn. Franchisenemers van bijvoorbeeld 't Stoepje nemen straks deel aan hun eigen Ondernemersacademie. Ook het enthousiasmeren van jongeren voor de ambulante handel is nodig voor de voorzetting van de bedrijven in de toekomst.

Veranderingen door Europese wetgeving zoals de komst van de wet op de Schaarre vergunningen, beïnvloeden de ambulante markt. Ondernemers zijn tevreden over de rol van de gemeente hierin, en zien ook dat de mogelijkheden van de gemeente richting andere gemeenten beperkt zijn. Er ligt wellicht een kans in het verzelfstandigen van de markt, mocht de wetgeving toch tot problemen in de praktijk leiden. De ondernemers denken na over de toekomst van de markt in de huidige tijd. Ook de

¹² UWV, Arbeidsmarktprognose 2019-2020, 2019.

¹³ Retail Insiders, Arbeidsmarktrapportage Ambulante handel, 2019

markt moet denken aan de toegevoegde waarde door het aanbod, en het toevoegen van service voor gemak, zoals het in een keer op kunnen halen van je boodschappen, een bezorgdienst, of een gezamenlijke bestelapp. Een zelfstandige markt zou de samenwerking hierin makkelijker kunnen maken.

In de gemeente Bunschoten zijn bedrijven, vaak aangedreven door wetgeving of mogelijke extra inkomsten, reeds actief bezig met circulariteit. In de ambulante vishandel bijvoorbeeld werd eerder het afgevoerde vet verwerkt door in varkensvoeding door de boeren, tegenwoordig dient het als grondstof voor biodiesel.

2.4.2.2 (Maak)industrie

De industrie is een grote sector in Nederland. Er werken ruim 750.000 mensen. Door de groei van de economie is de productie in de afgelopen jaren (2015-2018) sterk toegenomen en het aantal banen flink gestegen. Producenten in de Nederlandse industrie zijn nog steeds positief gestemd, maar het vertrouwen daalde wel langzaam sinds het 1e kwartaal 2018. In april 2019 is het vertrouwen van de producenten weer licht toegenomen.¹⁴ De vraag naar vakmensen blijft groot. De komende jaren wordt een verdere groei verwacht van het aantal banen in de metaal- en technologische industrie. In de levensmiddelenindustrie blijft naar verwachting blijft het aantal banen de komende jaren stabiel. De nieuwste technologie biedt mogelijkheden om te voorzien in een groeiende behoefte van afnemers aan maatwerk, kleinere series en 'just-in-time' levering.¹⁵

In de gemeente Bunschoten zijn binnen de sector vooral levensmiddelen en metaal aanwezig. Ook daar zie je de vraag naar vakmensen enerzijds, en de vraag naar hoger opgeleiden voor bijvoorbeeld projectmanagementfuncties anderzijds. De industrie is bij uitstek een sector waarin iemand met een vmbo-diploma kan instromen en vervolgens via het volgen van mbo-opleidingen (vaak bbl) kan doorgroeien. Bedrijven bieden vaak een intern opleidingstraject aan voor medewerkers met doorstroommogelijkheden. Verschillende O&O-fondsen van de sector bieden subsidie voor scholing van medewerkers, docenten en zij-instromers.

Volgens het klimaatakkoord moet in 2030 de industrie al flink minder CO₂ uitstoten. Dat is een tussenstap op weg naar volledige duurzaamheid. Veel van de nieuwe manieren van produceren staan nog in de kinderschoenen en zijn nog te duur. Bedrijven investeren zelf in deze vernieuwing. Het akkoord gaat uit van een circulaire industrie in 2050. De sector stoot vrijwel geen broeikasgas meer uit. De fabrieken draaien dan op duurzame elektriciteit uit zon en wind of energie uit aardwarmte, waterstof en biogas. De grondstoffen komen uit biomassa, reststromen en -gassen. De restwarmte gebruikt de industrie zelf of levert die aan de tuinbouw of gebouwen en woningen. De industrie is dan naast gebruiker van energie ook producent en buffer van energie. Bedrijven zijn verplicht om alle energiebesparingsmaatregelen te nemen die binnen vijf jaar zijn terugverdiend. Dat staat al in de wet milieubeheer. In de zomer van 2020 wordt gezien of deze verplichting wordt verbreed naar CO₂-reductiemaatregelen. Door het bedrijfsleven in de grote industriële regio's wordt de mogelijkheid van

¹⁴ UWV, Arbeidsmarktprognose 2019-2020, 2019.

¹⁵ UWV, Factsheet arbeidsmarkt industrie, juli 2019.

de productie van groene waterstof onderzocht. Dit is niet alleen waardevol voor de industrie, maar ook voor de elektriciteitssector, de mobiliteitssector en mogelijk ook de gebouwde omgeving.¹⁶

De sector is kapitaalintensief: installaties en productielijnen zijn kostbaar en worden niet van de één op de andere dag vervangen. Vaak gaat de invoering van nieuwe technologie dus geleidelijk, zeker bij bestaande productielocaties. Bij nieuwe productielocaties kan het wel snel gaan. Een beperking in de fysieke ruimte kan een probleem vormen voor de uitbreiding of vervanging van een productielijn. Dit wordt op dit moment ook door een bedrijf als de Market Food Group ondervonden.

2.4.2.3 Procesindustrie: voedingsindustrie

Onder de procesindustrie valt de voedings- en genotmiddelenindustrie (bijv. zuivel, brood, vlees, dranken, tabaksproducten), deels bestaand uit ambachtelijke bedrijven zoals bakkerijen, die ook een detailhandelsfunctie hebben. Spakenburg is een voormalig vissersdorp, en kent nog steeds een sterke aanwezigheid van viswerkende industrie en groothandel. Daarnaast is de productie van brood- en koek sterk vertegenwoordigd.

De lat voor gezondheid en duurzaamheid ligt in de voedselbranche steeds hoger. Ontwikkelingen in de markt als de stijging van het aanbod ontbijtvervangers, diëten zonder koolhydraten, suikers en zout, bewust kiezen, de behoefte aan allergeneninformatie, verduurzaming van de voedselketen en de steeds hogere eisen van de consument hebben veel invloed. Ook een opname in de zogenaamde schijf van vijf is zeer belangrijk voor het behouden van een positie van de brood- en vissector in de dagelijkse consumptie.

Bedrijven in de gemeente Bunschoten hechten belang aan de centrale ligging en de bereikbaarheid, maar ook aan de lokale arbeidsmarkt. De sectorspecifieke kennis van de plaatselijke beroepsbevolking en hun hoge arbeidsmoraal worden geroemd. Echte onderlinge kennisnetwerken bestaan er niet tussen de bedrijven onderling. Op de werkvloer is de beschikking over de Nederlandse taal een pre. Voornamelijk vanwege een goede overdracht van toenemende informatie en veiligheid. De sector heeft te maken met vergrijzing, ook in de gemeente Bunschoten. Het zichtbaar maken van de aantrekkelijkheid van de sector onder jongeren is noodzakelijk voor de vraag naar medewerkers en opvolgers in de toekomst. Hier ligt een zorg van de ondernemers in de gemeente. Net als de benodigde woonruimte voor de medewerkers.

2.4.3 Agrarische sector

Natuur is in onze gemeente ook gebruiksnatuur met een recreatieve waarde en leent zich uitstekend voor verschillende vormen van recreatie, zoals fietsen en wandelen. Er valt veel te genieten. Zoals in onze toekomstvisie 2025 beschreven, willen we ons inzetten voor het verder verfraaien van het buitengebied. De agrarische activiteiten in het buitengebied staan voorop.

De agrarische sector staat voor veel uitdagingen: toenemende regelgeving, veranderende consumentenbehoeften, verduurzaming, prijsdruk en technologische ontwikkelingen. Daarnaast is een andere belangrijke uitdaging de vergrijzing van de sector. Bijna de helft van alle agrarische

¹⁶ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Klimaatakkoord, hoofdstuk industrie, juni 2019.

bedrijven heeft een bedrijfshoofd dat 55 jaar of ouder is.¹⁷ En 60% van deze boeren heeft geen opvolger. In de Bunschoten-Spakenburg, Eemdijk en Zevenhuizen zijn 70 vestigingen in de landbouw, bosbouw en visserij (2019). Het grootste deel van de bedrijven heeft 1 tot 4 werkzame personen (zie bijlage 5).

In de agrarische en groene sector is meer dan de helft van het aantal werkenden (53%) middelbaar opgeleid. Er werken ook relatief veel laagopgeleiden, dat wil zeggen mensen zonder startkwalificatie (34%). Dat is een afname vergeleken met 2007 toen nog 40% van de werkenden in de agrarische en groene sector niet in het bezit was van een opleiding op minimaal mbo-2 niveau. Het hoge aandeel laagopgeleiden is deels te verklaren door het aandeel jongeren dat een (bij)baan heeft in de sector en daarnaast nog bezig is met hun studie. Bij de werknemers op de loonlijst met een vast contract liggen de verhoudingen net iets anders. Volgens onderzoek van ABF Research is 26% van deze groep werkenden laag opgeleid.¹⁸

Aanvullend op de agrarische activiteiten kunnen de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit, en waar mogelijk ook natuurwaarden, verder worden versterkt. De kernkwaliteiten van het buitengebied houden we samen met de lokale agrariërs in stand. We stimuleren duurzaamheid en hebben daarbij oog voor het open landschap. In de regio Utrecht wordt volop nagedacht over duurzame voedselketens, duurzame productie en het stimuleren van gezonde voedselkeuzes. Zo kent de regio meerdere initiatieven zoals 'Citydeal voeding', 'Foodprint network Utrecht region' en de 'Sustainable Food Initiative'. De Universiteit Utrecht heeft een onderzoekshub 'Future Food Utrecht'. Zij doen interdisciplinair onderzoek naar de relatie tussen de gezondheid van mens en dier, voedsel(ketens) en klimaat. De universiteit is één van de partners binnen de nieuwe Regiodeal FoodValley, waar de Rijksoverheid twintig miljoen euro voor reserveert. Andere partijen gaan voor nog eens minimaal twintig miljoen euro bijdragen. De universiteit is samen met het UMC Utrecht een van de trekkers van dit omvangrijke onderzoek naar duurzamer en gezonder voedsel. Gemeente Bunschoten is lid van de gebiedscoöperatie O-gen. Ze stimuleren en faciliteren ook innovatieve projecten op het gebied van o.a. duurzaamheid, nieuwe verdienmodellen, en biodiversiteit.

2.4.4 Winkelaanbod

Consumenten kunnen zowel voor dagelijkse als niet-dagelijkse aankopen terecht in Bunschoten-Spakenburg. De gemeente telt 114 winkels, waarvan het grootste deel (75%) niet-dagelijks. De gemeente heeft een afnemende leegstand. De leegstand is in 2018 gehalveerd ten opzichte van 2016. In 2018 stonden er veertien panden (11%) leeg. Dit betreft 4% van de winkeloppervlakte. De totale winkeloppervlakte in Bunschoten-Spakenburg is 24.186 m². Van de totale vloeroppervlakte is 72% voor niet-dagelijkse sector.¹⁹

2.4.5 Koopstromen

Koopstromen zijn ingedeeld in twee categorieën: dagelijks (bijvoorbeeld supermarkten) en niet-dagelijks (bijvoorbeeld mode en luxe). De totale bestedingen in 2018 waren € 121,17 miljoen. De verhouding in afvloeiing van de niet-dagelijkse bestedingen is veranderd ten opzichte van het beeld

¹⁷ CBS Statline, Bedrijfshoofden/bedrijfsleiders per sector 2018, maart 2019.

¹⁸ UWV, Agrarische en groene sector Factsheet arbeidsmarkt, 25 juni 2019.

¹⁹ Koopstromenonderzoek Randstad 2018.

10 jaar geleden. Dit betekent dat het grootste deel van de inwoners van de gemeente Bunschoten nog steeds hun niet-dagelijkse uitgaven buiten de eigen gemeente doen. Op dit moment vindt 41% van de niet-dagelijkse bestedingen in de gemeente zelf plaats. De andere bestedingen vinden plaats in buurgemeenten Amersfoort (23%) en in Nijkerk (4%).

De koop via het Internet is toegenomen ten koste van de koop in Bunschoten-Spakenburg zelf; 22% van de aankopen van niet-dagelijkse bestedingen gaat nu via het Internet. Dit is gegroeid van € 11,4 miljoen in 2016 naar € 13,8 miljoen in 2018. 87% van de inwoners doet de dagelijkse boodschappen in de gemeente zelf. Het grootste deel van de bestedingen van de inwoners gaan naar de dagelijkse boodschappen, mode en woninginrichting.

In Bunschoten-Spakenburg komen voor niet –dagelijkse bestedingen bezoekers uit Baarn (2%), Nijkerk (1%) en Amersfoort (5%). De bestedingen vanuit het toerisme is ook een categorie in het koopstromenonderzoek. De bestedingen in 2018 zijn ten opzichte van 2016 gehalveerd van € 0,4 miljoen naar € 0,2 miljoen. In meerdere gemeenten in de Randstad, zoals bijvoorbeeld in Amersfoort, Utrecht en Baarn, is sprake van een afname van de bestedingen. Bunschoten-Spakenburg is dus geen uitzondering op het gehele beeld. Het is wel een relatief grote afname van bestedingen en het is een verrassend beeld gezien de economische groei in het algemeen en van de toeristische sector.

Er zijn nog een paar opvallendheden in het Koopstromenonderzoek:

- 46% van de inwoners van de gemeente Bunschoten winkelt voor niet-dagelijkse bestedingen tussen 30-60 minuten in de gemeente Bunschoten.
- De bezoekmomenten is met 6% verschoven naar de maandag, dinsdag en woensdag (17%). 49% bezoekt op zaterdag, een afname van 4% ten opzichte van 2016.
- Een combinatie van winkelen met horecabezoek door de inwoners is toegenomen met 20% naar 81%. Het aanbod van de horeca wordt dan ook zeer positief met een 8,4 gewaardeerd. Een combinatiebezoek van winkelen van de inwoners in combinatie met verzorging (bijv. de kapper) vindt plaats in 58%, en in 7% in combinatie met leisure.
- Een combinatiebezoek van winkelen van *bezoekers* is in combinatie met horeca 99%, met verzorging 41% en met leisure 41%. Bunschoten-Spakenburg doet het relatief goed op het gebied van combinatiebezoeken.
- De waardering van de evenementen bij 'In-en-om-het-huis-aankopen' (elektronica, woninginrichting, tuinartikelen) is van een 7,7 gedaald naar een 6,5.
- De waardering van de faciliteiten (bijvoorbeeld wc, afhaalpunt, wifi, bankjes) is voor de bezoekers aan alle sectoren het laagst en ook gedaald ten opzichte van 2016.

2.5 Conclusie

In onderstaand schema zijn de sterke punten en risico's van de economie van de gemeente Bunschoten samengevat.

Sterke punten gemeente Bunschoten

- Aantal sterke sectoren van oudsher: handel, proces- en metaalindustrie en de bouw.
- Onze sectoren zijn relatief stabiel gebleken ook ten tijde van crisis.
- Groot deel van de bedrijven is familiebedrijf.

- Arbeidsethos van de inwoner van de gemeente Bunschoten.
- Ligging, bereikbaarheid en 'quality of life'.
- Lage werkloosheid.
- Aantrekkelijke combinatie van winkels en horeca voor inwoners en bezoekers.
- Ondernemende drive van de inwoners.
- Relatief hoge tevredenheid van de ondernemers over dienstverlening van de gemeente. Lijnen zijn kort en er wordt gehandeld vanuit de geest van de ondernemer.

Risico's gemeente Bunschoten

- Krapte op de arbeidsmarkt. Te weinig arbeidskrachten om groei van de bedrijven te faciliteren.
- Te weinig fysieke ruimte om de groei van de bedrijven te faciliteren.
- Weinig zzp'ers als flexibele schil.
- Imago van Bunschoten-Spakenburg als gesloten gemeenschap voor aantrekken van nieuwe bedrijven en medewerkers.
- Onbekendheid van mate en type bedrijvigheid in de gemeente Bunschoten buiten de gemeente.
- Wet op de Schaarre vergunningen kan ambulante handel direct raken.
- Vergrijzing in de ambulante handel en de agrarische sector en een mogelijk opvolgersprobleem.
- Nederlandse economische groei vlakt af.
- Als een groot bedrijf vertrekt of slecht gaat, dan heeft dit direct grote impact op de ruimte en werkgelegenheid.

3. Ondernemend Bunschoten-Spakenburg

- Verbeteren van het vestigingsklimaat van de gemeente Bunschoten.
- Versterken van de balans tussen economische, sociaal-culturele en ecologische waarde voor een duurzame economie.
- Sterker maken wat sterk is: clustervorming.
- Het creëren van ruimte om te kunnen ondernemen om de huidige bedrijven te behouden en nieuwe bedrijven aan te trekken.
- Beter informeren en ondersteunen van (startende) ondernemers.
- Streven naar MKB-vriendelijkste gemeente in provincie Utrecht in 2021.

3.1 Inleiding

De gemeente heeft geen directe, wettelijk geregelde invloed op bedrijfsvestiging en werkgelegenheid. Ondernemen en daarmee ook het vestigen van een onderneming is een particuliere zaak. Tegelijkertijd hebben ondernemers op tal van punten wel te maken met de overheid, zoals met het aanvragen van vergunningen, en de mogelijkheden voor bedrijfsvestiging in de bestemmingsplannen. Een gemeente kan op die punten wel indirect het ondernemersklimaat beïnvloeden. Ook kan ze bijdragen aan het imago van Bunschoten-Spakenburg als aantrekkelijke werk- en vestigingsgemeente en samenwerkingen van en voor het bedrijfsleven stimuleren en bevorderen. De gemeente werkt op het gebied van economische zaken en citymarketing samen in de Regio Amersfoort.

De ontwikkeling van een bedrijventerrein genereert werkgelegenheid. De toevoeging van commercieel vastgoed (detailhandel en horeca) creëert een bestedingsimpuls, doordat consumenten daar geld uitgeven. Dit genereert ook weer werkgelegenheid. Ook de toename van het aantal huishoudens in de gemeente creëert een economische impuls: er worden meer bestedingen gedaan bij de (lokale) horeca, detailhandel en culturele voorzieningen in de stad. Wat uiteraard ook weer resulteert in werkgelegenheid.

De economische impact reikt verder dan de directe bestedings- en werkgelegenheidseffecten. Een economische impuls in een bedrijfstak genereert namelijk ook weer een impuls in een andere bedrijfstak. De directe economische effecten generen dus ook zogenoemde indirecte en afgeleide economische effecten. Gebiedsontwikkeling kan een belangrijke bijdrage leveren aan economische welvaart voor de gemeente als geheel, dus ook buiten de grenzen van het exploitatiegebied.

In 2021 gaat de Omgevingswet van start. Deze wet bundelt alle wet- en regelgeving voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving; waaronder milieu, veiligheid, ruimtelijke ordening, bouwen, natuurbescherming, waterveiligheid, bodem, erfgoed et cetera. De omgevingswet geeft lokale overheden veel meer vrijheid om te bepalen hoeveel regels ze willen vastleggen.

De bedrijvencontactfunctionaris van de gemeente Bunschoten onderhoudt contacten met de ondernemersnetwerken. De gemeente kan op deze wijze een actieve rol spelen in de lokale economie.

3.2 Ondernemersklimaat gemeente Bunschoten

In 2018 is het ondernemersklimaat van de gemeente Bunschoten door MKB Nederland onderzocht.²⁰ Dat klimaat bestaat uit begrip voor ondernemers, bereikbaarheid, omgaan met regelgeving, lokale belastingen, openbare voorzieningen, veiligheid en klantvriendelijkheid. Dit zijn door de gemeente beïnvloedbare factoren. In de provincie Utrecht wordt gemiddeld een rapportcijfer 6,9 gegeven. Gemeente Bunschoten scoort in 2018 gemiddeld een 7,6, boven het gemiddelde in de provincie Utrecht en boven het landelijke gemiddelde. In 2015/2016 scoorden we gemiddeld een 7,9. Uit de resultaten blijkt dat gemeente Bunschoten het hoogst scoort op de digitale bereikbaarheid (8,1) en de telefonische bereikbaarheid (8,0). De kansen op aanbesteden voor het regionale mkb wordt door de ondernemers gemiddeld het laagst gewaardeerd (6,9).

Uit het onderzoek blijkt ook dat:

- 61% van de ondervraagde ondernemers niet weet of de gemeente een accountmanager als aanspreekpunt voor ondernemers heeft;
- 47% niet weet of de gemeente zich inzet om de regeldruk te verminderen;
- 52% niet weet of de gemeente beleid heeft voor starters of doorgroeiers;
- 61% weet dat de gemeente structureel overleg voert met de ondernemersorganisaties;
- Het cijfer voor de prijs-kwaliteitsverhouding van gemeentelijke producten en belastingen, oftewel op het aspect 'waar voor uw geld' is gedaald van 7,5 in 2015/2016 naar 7,0 in 2018. Het gaat hierbij om lasten als onroerendezaakbelasting, rioolheffing en leges voor vergunningen, tegenover investeringen in zaken als bedrijventerreinen, winkelgebieden, binnensteden en dorpskernen, citymarketing, evenementen en dergelijke.

Lage beoordeling, relatief veel samenhang met de waardering voor het ondernemersklimaat.

- de afstemming en het overleg met ondernemers
- de klantgerichtheid
- het nemen van initiatieven
- de vergunningverlening
- het krijgen van 'waar voor het geld'.

Wanneer de gemeente deze aspecten zou verbeteren komt dit de waardering voor het ondernemersklimaat volgens het onderzoek ten goede.

Hoge beoordeling, relatief veel samenhang met de waardering voor het ondernemersklimaat.

- de snelheid van dienstverlening
- de deskundigheid
- de betrouwbaarheid
- het begrip voor ondernemers.

Hoge beoordeling, weinig samenhang met waardering voor het ondernemersklimaat

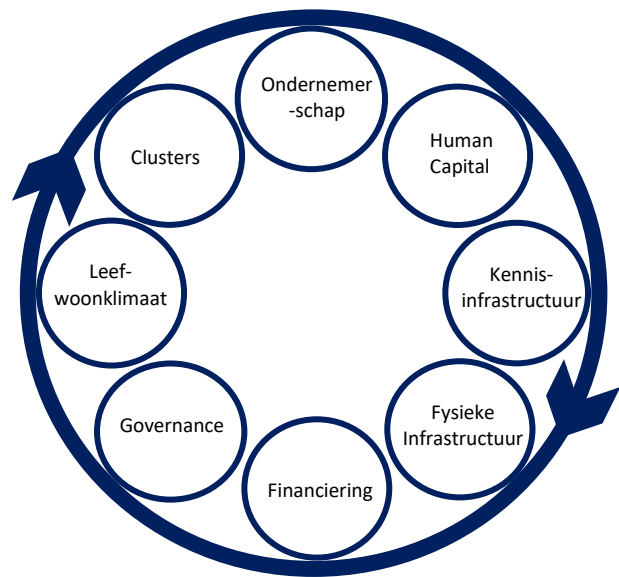
- de telefonische bereikbaarheid;
- de digitale bereikbaarheid
- de snelheid van betalen.

²⁰ Rapportage MKB vriendelijkste gemeente van Nederland, maart 2019. In Bunschoten hebben in totaal 90 ondernemers meegewerkt aan het onderzoek.

3.3 Stimulering lokale economie

Voor een bloeiende lokale economie is de noodzakelijke aanwezigheid van een groot aantal factoren van belang: goede locaties, goede bereikbaarheid, beschikbaarheid van investeringskapitaal, een goed opgeleide beroepsbevolking, nieuw ontwikkelde kennis die gemakkelijk toegankelijk is en wordt overgedragen, wetten en regels die ruimte bieden voor vernieuwing, en een cultuur waarin ondernemerschap wordt gewaardeerd. Die factoren moeten bij elkaar gebracht worden om te leiden tot economische effecten. Een rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving (Raspe et al 2017) berekende welke factoren de meeste invloed hebben op economische groei: woon- en leefomgeving, bereikbaarheid en human capital.

De gemeente Bunschoten heeft een redelijk voorzieningenniveau.²¹

Figuur 1. De motor van economische groei

3.4 Economische, sociaal-culturele en ecologische waarde

Als gemeente zetten we in op een duurzame ontwikkeling van onze economie. En een economie staat niet los van haar omgeving. Het gaat om de balans tussen sociaal-cultureel, ecologisch en economisch kapitaal, waarvan iedereen profiteert.

De Nationale Monitor Duurzame gemeenten van Telos (Universiteit van Tilburg) maakt jaarlijks de balans op hoe het staat met de (ontwikkeling van de) gemeentelijke duurzaamheid. Volgens de economische duurzaamheidsscore van Telos scoort de gemeente Bunschoten lager dan de gehele provincie Utrecht. Dit komt door een lage score op kennis, infrastructuur en bereikbaarheid. Op de andere indicatoren als ruimtelijke vestigingsvoorwaarden en concurrentievermogen doen we het beter dan de gehele provincie Utrecht.²² De gemeente Bunschoten is in 2018 gestegen in de ranking met 44 plaatsen ten opzichte van het jaar ervoor. We gebruiken hun benadering en monitor voor het verkrijgen van inzicht en bepalen van onze doelstellingen in deze economische visie.

Binnen het sociaal-cultureel kapitaal zijn sociale rechtvaardigheid en maatschappelijke betrokkenheid kernbegrippen. Het gaat om onder meer de aanwezige voorzieningen, het onderwijs, de woonomgeving, maatschappelijke en economische participatie en kunst en cultuur. De gemeente Bunschoten scoort het hoogst op het sociaal-cultureel kapitaal en het laagst op het ecologisch kapitaal. Het ecologisch kapitaal betreft een ecosysteembenadering waarbij de kwantiteit en kwaliteit van de voor mens en natuur belangrijke functies centraal staat. Het betreft onderdelen als afval en grondstoffen, energie en natuur en landschap. Van alle ecologische indicatoren scoren we alleen boven het gemiddelde op onze luchtkwaliteit en gemiddeld op de indicator hinder en calamiteiten (de mate waarin de burger overlast ondervindt in de vorm van geur, licht, geluid of externe risico's). Dit

²¹ Zie bijlage 3 voor de Nabijheid van voorzieningen in de werk- en leefomgeving van Bunschoten.

²² Telos, KvK regiodata, Regio in beeld, omgeving, 2019

betekent dat we nog een verbeteropgave hebben op het gebied van een schone en natuurlijk functionerende bodem, schoon oppervlakte- en grondwater, energie en natuur en landschap. Mede gestuurd door de nieuwe wet -en regelgeving op het gebied van milieu, klimaat en stikstof, is een verbetering op dit kapitaal te verwachten. Daarnaast nemen we de mogelijkheden in de ontwikkeling en uitvoering van onze fysieke ruimte voor verbetering van het ecologisch kapitaal op in de nieuwe ruimtelijke plannen.

Binnen het economisch kapitaal staat het functioneren van de lokale en regionale economie centraal. Hierbij is de focus gericht op het behoud en de versterking van het vermogen van Bunschoten-Spakenburg om voldoende inkomen te genereren. Vanuit lokaal economisch perspectief wordt het concurrerend vermogen van een gemeente in belangrijke mate bepaald door het samenspel van de economische structuur en het lokale en regionale vestigingsklimaat. Van alle gemeenten in Nederland staan we in de top tien (nummer 8) als het gaat om arbeid. In de gemeente Bunschoten is weinig werkloosheid, wordt het arbeidspotentieel goed benut en is een relatief lage uitstroom naar arbeidsongeschiktheid. Ook in deze monitor scoren we laag op ruimtelijke vestigingsvoorwaarden (voldoende ruimte en zuinig ruimtegebruik) en onze kennisinfrastructuur. Bij de voorraad kennis gaat het primair om de kennis die gebruikt wordt in het productieproces. Onderscheid tussen kennis die arbeidskrachten bezitten (human capital), en kennis die opgesloten zit in kapitaalgoederen. Voor het op peil houden van het kennisniveau van bedrijven en beroepsbevolking is een goede kennisinfrastructuur noodzakelijk. De gemeente Bunschoten beschikt op dit moment over een relatief laag aandeel hoger opgeleiden (wel stijgende), weinig kenniswerkers en weinig creatieve industrie.

3.5 Startersbeleid

Startende ondernemers zijn voor ons als gemeente belangrijk, omdat ze bijdragen aan de dynamiek en vernieuwing van de Bunschotense economie. Ook zorgen ze voor werkgelegenheid voor zichzelf en op termijn voor anderen. Bovendien geeft het aantal startende ondernemingen een indruk van de aantrekkingskracht van een gemeente. Het aantal starters is in de gemeente Bunschoten sinds 2015 gedaald en stijgt in 2018 weer licht. In 2018 zijn er 9,6 gestarte vestigingen per 1000 inwoners. In regio Utrecht lag dit aantal in 2018 op 13,7 per 1000 inwoners. We scoorden op drie na laagste van de regio Utrecht.²³

Ook de samenleving verandert, aandacht voor ondernemendheid is niet alleen zichtbaar in het zelfstandig ondernemerschap, maar ook in het onderwijs en in loondienst. De maatschappelijke waardering voor ondernemerschap verandert met de tijd. Ondernemerschap is er nu in vele soorten en maten. Het succes van ondernemers na vijf jaar is al jaren hetzelfde. Een op de twee starters is na vijf jaar gestopt. Wil er sprake zijn van duurzame groei dan is ook de kwaliteit en de infrastructuur van de nieuwe onderneming van belang. Individuele begeleiding tijdens en na de start, competentieontwikkeling, financiering op het juiste moment en contact met andere ondernemers verhogen de kwaliteit en overlevingskansen van de nieuwe onderneming.

Op bepaalde gebieden heeft de gemeente haar 'klassieke' taak. Deze taak vervult de gemeente bijvoorbeeld bij het informeren over bestemmingsplannen en/of vergunningen. Door het wegvallen van de lokale dienstverlening van de Kamer van Koophandel, is de rol van de gemeente met betrekking

²³ Kamer van Koophandel, Bedrijvendynamiek 2018, 2019

tot het stimuleren van zelfstandig ondernemerschap en het informeren hierover veranderd. Het gaat hierbij niet zozeer om het zelf aanbieden van bepaalde diensten, maar om het aanbieden van de 'juiste' infrastructuur voor de startende ondernemer. Ondernemers hebben gedurende hun 'startersfase' behoefte aan diverse ondersteuning specifiek gericht op hun ondernemersvraagstuk. De veranderende rol van de gemeente kan omschreven worden als die van 'regisseur': het verbinden en faciliteren van het 'juiste' netwerk waarmee startende ondernemers, maar ook reeds gestarte ondernemers, te maken kunnen krijgen.

3.6 Kansrijke clusters

Sectorale variëteit is een relatief constante factor die bijdraagt aan de gemeentelijke werkgelegenheidsgroei. In gespecialiseerde gemeenten met een eigen of een hen regionaal omringende gevarieerde sectorstructuur neemt de werkgelegenheid sneller toe. Unieke lokale omstandigheden lijken het succes van clusters te bepalen.²⁴

De lokale economie van Bunschoten-Spakenburg bestaat uit een diversiteit van sectoren. Sommige sectoren zijn sterker vertegenwoordigd qua werkgelegenheid of grondgebruik dan gemiddeld in Nederland. Gelet op de vraagstukken die spelen binnen de diverse sectoren is het de vraag in hoeverre er een sectoraal beleid gevoerd moet worden. Om het belang van de sectoren en clusters in de gemeente Bunschoten in kaart te brengen, is gekeken naar de mate van concentratie van bedrijfsactiviteiten en de profilering van de bedrijfstakken in de lokale economie.

Cluster	Focusgebied
Handel	Groothandel en ambulante handel
Industrie	Maakindustrie en procesindustrie in de levensmiddelen
Bouw	Woningbouw en utiliteitsbouw

Clusters hebben een belangrijke mogelijke valkuil en dat is het gebrek aan lerend vermogen. Dit werd herkend door de bedrijven. Door de concentratie van bedrijven is de kennis in veel clusters weinig gedifferentieerd. Nieuwe kennis blijft daardoor verborgen of gaat aan de clusterleden voorbij. Wanneer er sprake is van toelevering en uitbesteding dan blijken in clusters vaak de routines te overheersen. De neiging is gering om radicaal nieuwe oplossingen te verzinnen, want de tevredenheid met bestaande oplossingen is doorgaans hoog. De uitwisseling van kennis gebeurt voornamelijk via imitatie, arbeidsmobiliteit en 'face-to-face' contacten. Inzetten op de versterking van de hoofdsectoren van de gemeente Bunschoten werkt als een magneet op nieuwe bedrijven en ook klanten voor de bedrijven in de gemeente Bunschoten. De bedrijven gaven ook aan dat het trotse ambassadeurschap van vooral de burgemeester positief werkt.

3.7 Vitaal centrum

Het actieprogramma voortkomend uit de Centrumvisie Bunschoten-Spakenburg 2017-2023 dat in 2017 van start ging, gaat over looproutes, autobereikbaarheid, een compacter winkelgebied, aankleding, vergroening en activiteiten. Het programma bestaat uit fysieke maatregelen (parkeren, groen, compacter gebied, actualisatie bestemmingsplan), marketing- en promotie activiteiten en maatregelen die het organiserend vermogen en de maatschappelijke betrokkenheid van de

²⁴ Planbureau voor de leefomgeving, Clusters en economische groei, juni 2007.

ondernemers en bewoners versterken. In Spakenburg wordt collectief samengewerkt om het winkelgebied toekomstbestendig te maken. Om de gemeenschappelijke doelstellingen te realiseren wordt menskracht en financiële middelen ingezet. Om de uitvoering goed ter hand te nemen en freeriders te voorkomen, is een ondernemersfonds opgericht.

Er zijn veel factoren van invloed op de aantrekkelijkheid en vitaliteit van binnenstedelijke winkelgebieden. Wat opvalt in de lijst met 25 prioriteiten in bijlage 5, is dat de meerderheid betrekking heeft op de structuur, het winkelaanbod en de fysieke inrichting van het winkelgebied.²⁵ Deze conclusie wordt ook bevestigd door recent Nederlands onderzoek.²⁶ Fysieke aanpassingen in het winkelgebied, zoals verbetering van het winkelaanbod, de sfeer en gezelligheid, elektrische oplaadpunten voor fietsers en parkeermogelijkheden, hebben het grootste positieve effect op de bezoekfrequentie en verblijfsduur van consumenten in binnenstedelijke winkelgebieden. En ook marketingactiviteiten, zoals de organisatie van evenementen en digitale kortingsbonnen, kunnen het binnenstadbezoek positief beïnvloeden, hoewel het verwachte effect minder groot is dan bij fysieke aanpassingen in het winkelgebied. Het is dus belangrijk voor de verbetering van de aantrekkelijkheid van het winkelgebied prioriteit te geven aan fysieke aanpassingen in het winkelgebied, gevolgd door marketingactiviteiten.

3.8 Conclusie en beleidsopgave

Gemeente Bunschoten is een gemeente waar de economie op dit moment goed gaat. Onze grootste uitdaging voor de ontwikkeling van de lokale economie ligt op het gebied van human capital en de fysieke ruimte. Beiden zijn communicerende vaten voor de groei of krimp van onze economie.

Een duurzame regionale economie genereert voldoende welvaart voor huidige en toekomstige generaties, en heeft voldoende dynamiek om in te spelen op veranderende maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Volgens de economische duurzaamheidsscore van Telos scoort de gemeente Bunschoten lager dan de gehele provincie Utrecht. Dit komt door een lage score op kennis, infrastructuur en bereikbaarheid. Op de andere indicatoren als ruimtelijke vestigingsvoorwaarden en concurrentievermogen doen we het beter dan de gehele provincie Utrecht. De gemonitorde verbeterruimte in de verduurzaming op de drie kapitalen is in lijn met de onderzochte elementen als motor van de lokale economie. Voor de verduurzaming van de economie voor de toekomst is een investering in de ruimtelijke vestigingsvoorwaarden en de kennisinfrastructuur essentieel. Voor een betere duurzame balans en tevens reactief ingegeven door impact van wetgeving moeten we meer gaan investeren in ons ecologisch kapitaal.

De knelpunten voor de stimulering van onze lokale economie liggen voornamelijk de inrichting van onze bedrijfsruimte en de mogelijkheden tot uitbreiding en aanpassing op de veranderende behoeften. Het bedrijfsleven wordt versterkt als clusters verder worden ontwikkeld door passende bedrijven aan te trekken. Ook is de krapte op de arbeidsmarkt een punt van aandacht. Om wederom MKB-gemeente van de provincie Utrecht te worden is er winst te behalen in de informatievoorziening

²⁵ Parker, C., Ntounis, N., Quin, S. & Millington, S. (2015). High Street UK 2020 Project Report; Identifying factors that influence vitality and viability. Manchester: Institute of Place Management, Manchester Metropolitan University.

²⁶ Risselada, A.H., Hagen, D., Weltevreden, J.W.J., Atzema, O.A.L.C., Spierings, B., Janssen J-W.H. & Ghaus, F. (2018). Het Verbonden Winkelgebied. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

van de gemeente naar de bedrijven. Lokale samenwerkingen en buiten de grenzen van de gemeente Bunschoten passen bij het ondernemende karakter en zijn essentieel voor onze positionering in de toekomst.

3.9 Strategie

Op basis van het huidige economische profiel van de gemeente Bunschoten en de beschreven aandachtspunten zet de gemeente Bunschoten in op de volgende strategie: Het versterken van een duurzame economie door een betere balans tussen het economisch, sociaal-cultureel en ecologisch kapitaal. We willen de sterke sectoren van de gemeente Bunschoten versterken. En werken aan een optimaal vestigingsklimaat voor al onze bedrijven. Daarbij ziet de gemeente zichzelf als één van de actoren in het gehele ecosysteem, ieder met zijn eigen wensen en belangen.

De manier waarop de gemeente Bunschoten kansen kan benutten en de groei van de lokale economie kan stimuleren verdelen we onder in 3 ontwikkellijnen.

1. We zijn een aantrekkelijke gemeente voor bedrijven en medewerkers.
2. We zijn een ondernemersgerichte gemeente.
3. We zijn een bereikbare en gastvrije gemeente.

3.9.1 Aantrekkelijke gemeente

Sterker maken wat sterk is

De gemeente Bunschoten koestert het bestaande bedrijfsleven met het versterken van bestaande clusters en netwerken in handel, bouw en maakindustrie. Versterking van bestaande clusters en netwerken vraagt om fysieke maatregelen, maar ook niet-fysieke maatregelen. Het aanbod van de juiste opleidingen om goed gekwalificeerd personeel voorhanden te hebben is bijvoorbeeld essentieel. Bedrijfsleven en de gemeente moeten daar samen in op trekken. In hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de ontwikkelingen en het behoud en aantrekken van 'human capital' voor de bedrijven in de gemeente Bunschoten.

Werkmilieus

De gemeente beschikt over meerdere bedrijventerreinen. De gemeente wil de beschikbare grond op de bestaande bedrijventerreinen zo goed mogelijk benutten. Hierbij maakt de gemeente gebruik van moderne mogelijkheden, zoals op het dak of ondergronds parkeren. Ook herstructurering en transformaties van bedrijventerreinen ziet de gemeente als mogelijkheid. De gemeente vindt het belangrijk om bedrijven te ondersteunen en probeert hen binnen de gemeente te behouden. Het (regionale) accountmanagement is steeds meer gericht op het aanwezige bedrijfsleven met als belangrijk doel het behouden en (eventueel) versterken van bedrijven en bedrijventerreinen.

De gemeente wil hierbij inzetten op behoud en versterking van bedrijven en bedrijventerreinen en zich inspannen voor het creëren van nieuwe bedrijvigheid. Samenwerking tussen bedrijven wordt gestimuleerd om zo te kunnen blijven voldoen aan de veranderende klantvraag. Daarnaast wil de gemeente het bedrijfsleven ook via citymarketing op de kaart zetten om ervoor te zorgen dat er een aantrekkelijk beeld van de gemeente ontstaat op het gebied van werken en ondernemen en om hoogopgeleiden aan te trekken.

Op dit moment heeft de gemeente Bunschoten geen mogelijkheden meer voor harde uitgifte van bedrijfsgrond. De wens tot uitbreiding van bedrijven in de voor ons belangrijke sectoren is bekend, echter kunnen we ze op dit moment niet iets concreet bieden. Als we kunnen bemiddelen in eventuele verplaatsingen voor het creëren van een optimalere inrichting van de ruimte voor onze bedrijven, zullen we dat doen. Echter de mate van ambities voor de ontwikkeling van een duurzame economie hangt in onze gemeente samen met de fysieke ruimte om te vestigen of uit te breiden. De nut en noodzaak van de uitbreiding via De Kronkels-Zuid is gerechtvaardigd om te voldoen aan deze toekomstige vraag.

Nieuwe ontwikkelingen in de economie en technologie vragen om meer ruimte of op andere plekken zoals kleinschalige productie in gemengde milieus, waar bijvoorbeeld kennisintensieve bedrijven en maakindustrie samenkomen. Deze ontwikkelingen vragen om een nieuwe kijk op werkmilieus. Voor een nieuw bedrijventerreinen is selectiviteit een voorwaarde: niet alle bedrijven kunnen zich zo maar in de gemeente Bunschoten vestigen, het gaat om die bedrijven die een meerwaarde opleveren voor de economie, denk aan de uitbreiding van het bestaande bedrijfsleven, het bieden van een gewenst segment werkgelegenheid of een gewenste aanvulling ter versterking van een bestaand cluster. We willen de ontwikkelingen op de bedrijventerreinen sterker monitoren, zodat we nog beter weten wat speelt en waar we op moeten anticiperen.

In netwerken de positie van de gemeente Bunschoten versterken

De gemeente Bunschoten gebruikt haar positie in netwerken (regionaal, provinciaal en nationaal) met bedrijven, kennisinstellingen en regio's om haar sterke positie in de handel, industrie en bouw door te ontwikkelen.

Werk- en leefomgeving

Als gemeente zetten we in op een duurzame ontwikkeling van onze economie. En een economie staat niet los van haar omgeving. Het gaat om de balans tussen sociaal-cultureel, ecologisch en economisch kapitaal, waarvan iedereen profiteert. De gemeente Bunschoten scoort het hoogst op het sociaal-cultureel kapitaal en het laagst op het ecologisch kapitaal. Dit betekent dat we nog een verbeteropgave hebben op het gebied van een schone en natuurlijk functionerende bodem, schoon oppervlakte-en grondwater, energie en natuur en landschap. Mede gestuurd door de nieuwe wet -en regelgeving op het gebied van milieu, klimaat en stikstof, is een verbetering op dit kapitaal te verwachten. En daarnaast nemen we de mogelijkheden in de ontwikkeling en uitvoering van onze fysieke ruimte voor verbetering van het ecologisch kapitaal op in de nieuwe ruimtelijke plannen.

Een hoge kwaliteit en de nabijheid van voorzieningen draagt bij aan de 'quality of life', een steeds belangrijker vestigingsplaatsfactor in de (inter)nationale locatie-/woonplaats- keuze van bedrijven en werknemers. In Bunschoten-Spakenburg zijn de voorzieningen overal relatief dichtbij en van hoge kwaliteit. Het is van belang die kwaliteiten in stand te houden, daarbij rekening houdend met het toenemend bezoek aan natuur en recreatiegebieden.

3.9.2 Ondernemersgerichte gemeente

Ondernemers ervaren de gehele gemeente als ondernemersgerichte en flexibele gemeente en dat willen we zo houden. Vanuit het onderzoek naar de MKB-vriendelijkste gemeente zijn verbeterpunten aangedragen en die willen we komend jaar oppakken. De contacten met de bedrijven en de netwerken

zijn op zich goed. De informatievoorziening kan vooral beter. Regelmatig legt de bedrijfscontactfunctionaris en de wethouder werkbezoeken af bij de bedrijven.

Een snelle en directe dienstverlening begint bij het juiste aanspreekpunt. De bedrijfscontactfunctionaris is hét centrale aanspreekpunt voor ondernemers en bedrijven. Zowel voor ondernemers van de gemeente Bunschoten als voor ondernemers die een bedrijf willen starten of vestigen in de gemeente. Ondernemers kunnen bij hem terecht met al hun ondernemersvragen, bijvoorbeeld over bedrijfshuisvesting, vergunningen, economisch beleid en bestemmingsplaninformatie. Hij fungeert als een wegwijzer voor starters, doorstromers en nieuwkomers. Hij kent de procedures, weet de juiste contactpersonen te bereiken en beschikt over de informatie die van belang is voor ondernemers.

Samen met de gemeenten in de regio Amersfoort organiseren we samen met ondernemersverenigingen voor de gevestigde en startende ondernemers in de regio de Rode Loperdagen. Ieder jaar is een andere gemeente gastheer. Het is een jaarlijks kennis- en netwerkevenement voorafgaand aan de 'dag van de ondernemer'.

Als gemeente willen we de regie nemen voor een proactieve en vraag gestuurde startersinfrastructuur om de kwaliteit en groei van de bedrijven te stimuleren. Hierbij hebben we in het bijzonder ook aandacht voor de mogelijkheden tot vliegende start door overname van een bedrijf uit de gemeente Bunschoten.

3.9.3 Bereikbare en gastvrije gemeente

Als gemeente hebben we de afgelopen jaren steeds meer aandacht geschonken aan het beleidsterrein recreatie en toerisme. Recreatie is een van de speerpunten van ons beleid. Bezoekers willen een aantrekkelijke ervaring en zoeken aanbod dat aansluit bij hun interesses. Bedrijven willen groeien en profiteren van het toenemend aantal bezoekers. Bewoners hebben belang bij een aantrekkelijke, vitale en veilige leefomgeving met voldoende werkgelegenheid. Uiteraard zijn dit geen gescheiden werelden. Een bewoner is óók een bezoeker, of heeft óók een bedrijf. Dit neemt niet weg dat belangen soms botsen. In het volgende hoofdstuk 4 wordt de visie op de vrijetijdseconomie en de strategie voor Bunschoten-Spakenburg beschreven.

4. Vrijetijdseconomie, water en cultuurhistorie

- Bunschoten profileert zich als een aantrekkelijke cultuurhistorische, watersport-, wandel-, fiets- en dagrecreatiegemeente.
- We zijn als gemeente slechts één van de vele spelers in de recreatief toeristische sector. De belangrijkste spelers zijn de ondernemers. Zij staan dan ook centraal in het beleid. We willen hen faciliteren en verbinden. Op het gebied van infrastructuur blijft de gemeente wel initiërend en uitvoerend.
- Uitgangspunt voor de marketing is Spakenburg als merk. We zetten in op het versterken van Spakenburg, maar geven ook aandacht voor de recreatieve kwaliteiten van Bunschoten-Stad, Eemdijk en Spakenburg en waar mogelijk kiezen we voor een themagerichte aanpak om de beleving te versterken.
- We geven planologische ruimte aan recreatieve ondernemers. Diversiteit en kwaliteit van het aanbod staan in het beleid voorop. De gemeente signaleert hierbij een vraag naar meer dagrecreatie en staat dan ook open voor nieuwe initiatieven.
- De wandel- en fietspaden en routes zijn in omvang en kwaliteit op niveau. Dit behouden we.
- Stimulering van recreatieve ondernemers en recreatieve initiatieven.

4.1 Inleiding

De vrijetijdsector behoort tot een van de groeiende sectoren in Nederland. De sector werkt als aanjager voor de lokale economie en verbindt diverse sectoren. De vrijetijdsector is een dynamische sector. Er is niet alleen een economisch belang, maar ook een maatschappelijk belang. De versterking van de vrijetijdsector draagt namelijk ook bij aan het verbreden en op peil houden van het lokale voorzieningenniveau, het vergroten van de sociale cohesie en het creëren van een vitaal en aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat voor zowel inwoners als bezoekers. Daarom is toerisme en recreatie ook een belangrijk speerpunt voor Bunschoten-Spakenburg.

4.2 Ontwikkeling recreatie en toerisme in de periode 2009-2019

In de periode 2009 tot 2019 is steeds meer geïnvesteerd in de ontwikkeling van recreatie en toerisme in Bunschoten-Spakenburg. De infrastructuur van fiets- en wandelpaden rond Bunschoten-Spakenburg, nabij Zevenhuizen (laakzone) en op de Eemdijk is sterk ontwikkeld, de cultuurhistorie is versterkt en de promotie is uitgebreid, zowel lokaal als provinciaal.

In 2009 had de gemeente weinig overnachtingsmogelijkheden voor toeristen in de vorm van een hotel. Naar aanleiding van eerste verzoeken dat jaar is een notitie vastgesteld voor Bed and Breakfast voorzieningen voor binnen de bebouwde kom. Een jaar eerder was dit reeds mogelijk gemaakt voor het buitengebied door het bestemmingsplan Buitengebied 2006.

In 2000 heeft Waterrecreatie Advies samen met de gemeente een nota Recreatie en Toerisme opgesteld met als titel "Een deurtje". De nota was het begin van een langdurige samenwerking met de gemeente en een volledige herinrichting van het waterfront en de havens in Spakenburg. Het 'Havengebied Spakenburg' is per 18 februari 2011 door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

In de toekomstvisie 2025 (juni 2013) van de gemeente Bunschoten wordt citymarketing gezien als mogelijkheid om onze bedrijven buiten de gemeentegrens op de kaart te zetten. De samenwerking met regio Amersfoort op dit gebied is van belang. Vanuit het meerjarig uitvoeringsprogramma fonds 'landschapstientje' 2012-2017 is geïnvesteerd in projecten gericht op onder andere landschapsontwikkeling, het vergroten van de toegankelijkheid en het vergroten van de beleving en herkenbaarheid. De Toeristische Opstappunten (TOP), het fietsknooppuntensysteem, wandelpaden als de klompenpaden en de historische wandelroute rondom de stadswelden van Bunschoten-Spakenburg zijn hiervan het resultaat.

Na een positieve draagvlakmeting voor de invoering van een BIZ-bijdrage via de WOZ, heeft Stichting Ondernemersfonds Spakenburg-Centrum in november 2015 het initiatief genomen om een Bedrijven Investerings Zone (BIZ) op te richten. Het betreft een gebiedsgerichte bestemmingsheffing voor gezamenlijke investeringen door ondernemers in de kwaliteit van de bedrijfsomgeving. De activiteiten zijn genoemd in de uitvoeringsovereenkomst. De BIZ voorkomt zogenaamde 'freeriders'. In augustus 2019 is een rechtszaak van ondernemers tegen de BIZ gewonnen. De ondernemers hadden vooral bezwaar op de grootte van de investering van het activiteitenbudget in de promotie van Bunschoten-Spakenburg en de reikwijdte van de promotieactiviteiten.

De gemeente is geruime tijd aan de slag met het bevorderen van een constructieve samenwerking tussen de instellingen in het toerismedomein. In november 2016 is de 'Nadere regel subsidie Toerisme' vervangen door een nieuwe verordening 'Nadere regel subsidie Toerisme 2017'. De gemeente verstrekt met ingang van deze verordening subsidie voor een lokaal bureau voor toerisme en een veerdienst voor fietsers over de Eem en het Randmeer. Daarnaast heeft de gemeente Bunschoten geïnvesteerd in het behoud van de veerpont in Eemdijk.

Door particuliere initiatieven zijn recreatieve activiteiten in het landelijk gebied gerealiseerd, zoals de zorg- en kinderboerderij de Veldmuis en camping Buitenlust in Eemdijk. Maar ook de Eemlandhoeve in Bunschoten-Spakenburg en de Landwinkel de Kastanjeboom in Zevenhuizen.

Sinds 2016 draagt gemeente Bunschoten bij aan de regiomarketing en de internationale promotie van Spakenburg door aansluiting op Visit Utrecht Region. Spakenburg is een van de uitgelichte 'parels'. Het Routebureau Utrecht bestaat sinds 2018 en wordt ondersteund door de gemeente. Zij spelen een coördinerende rol in het onderhoud en de verbetering van bestaande wandel- en fietsroutes en de ontwikkeling van nieuwe routes en netwerken. In 2019/2020 wordt een schouw uitgevoerd van de bestaande routes in Bunschoten-Spakenburg.

4.3 Vrijetijdseconomie

Toeristische activiteiten zijn divers en niet iedereen hanteert eenzelfde definitie. De termen 'vrijetijdseconomie' en 'toerisme en recreatie' worden door elkaar gebruikt. Alvorens in te gaan op onze ambities voor de vrijetijdseconomie en hoe we dit kunnen bewerkstelligen, gaan we nader in op de scope van de sector. Heldere definiëring van het begrip vrijetijdseconomie helpt daarbij.

De vrijetijdseconomie, ook wel gastvrijheidseconomie, omvat verblijfstoerisme (verblijf van minimaal één nacht in hotels en pensions, recreatiewoningen, campings, boot of andere toeristische accommodatie) en dagrecreatie. Dagrecreatie omvat de volgende activiteiten (minimaal één uur

inclusief reistijd): buitenrecreatie, waterrecreatie en -sport, zelf sporten, bezoek sportwedstrijd, beauty/wellness, bezoek attractie, bezoek evenement, recreatief winkelen, kunst en cultuur, uitgaan, verenigingsleven.

Een aantal onderdelen wordt buiten beschouwing gelaten. Het criterium voor de selectie is dat het in dit programma vooral gaat over de vormen van vrijetijdsbesteding die een stuwend karakter hebben. Dus voor Bunschoten-Spakenburg meer bestedingen genereert. Daarnaast is er nog een categorie sectoren die weliswaar binnen dit onderdeel van de economische visie vallen, maar hun eigen proces en projecten kennen. Een goed voorbeeld hiervan is het recreatief winkelen in de gemeente. Hiervoor is de centrumvisie leidend.

4.3.1 Economische betekenis toerisme en recreatie

In 2017 zorgen toerisme en recreatie voor zo'n 82,1 miljard euro aan bestedingen in ons land. Deze bestedingen zijn in essentie de optelsom van alle uitgaven van binnen-en buitenlandse, aan goederen en diensten, tijdens één- of meerdaagse bezoeken en met uiteenlopende motieven (recreatie, vakantie, zakelijke ontmoetingen en dergelijke). Tevens leverde de gastvrijheidssector werk en inkomen aan zo'n 761.000 mensen. Dit vertegenwoordigt ruim 7,5% van de beroepsbevolking.²⁷ Het toerisme is de afgelopen jaren zowel nationaal als internationaal gegroeid.

Ondanks de invloed van de economische conjunctuur op de sector, liet de sector een economische groei zien, ook ten tijde van de laatste crisis. Voorzichtige schattingen van het NBTC voorspellen dat het aantal inkomende bezoekers met minimaal 50% groeit van 18 miljoen in 2017 naar 29 miljoen in 2030. Zet de groei van de afgelopen jaren zich exponentieel door, dan kan dat in 2030 oplopen tot maar liefst 42 miljoen internationale gasten. Volgens het NBTC leidt een rijksinvestering van 1 miljoen euro in promotie tot 40 miljoen euro aan directe toeristisch-recreatieve bestedingen.

Totale economische waarde in 2018²⁸

- De gemiddelde zakenreiziger besteedt € 1.047 per verblijf.
- De gemiddelde vakantieganger besteedt € 596 per verblijf.
- De Duitse dagbezoeker besteedt gemiddeld € 78,50 per persoon per dag.
- De gemiddelde recreatieve fietser besteedt € 1,46 per persoon per fietsdagtocht.
- Jaarlijks maken Nederlanders bijna 634 miljoen wandel- of fietstochten van minimaal een uur. In totaal wordt 282,6 miljoen uitgegeven tijdens een fietstocht en 302,8 miljoen tijdens het wandelen.²⁹
- De 18,8 miljoen internationale verblijfsbezoekers in 2018 staan voor een economische waarde van bijna € 13,6 miljard, waarvan zo'n € 12,5 miljard ten goede komt aan de Nederlandse economie.

Aangezien de gemiddelde bestedingsbedragen per land van herkomst verschillen, heeft een veranderende bezoekersmix ook effect op de bestedingen. In 2018 komt 80% van het internationale bezoek uit andere Europese landen en zelfs 85% van de overnachtingen, maar 'slechts' 62% van de

²⁷ NBTC Holland Marketing, Kerncijfers 2018: gastvrijheidseconomie, 2018.

²⁸ Onderzoek Inkomend Toerisme NBTC (2014), SLA CBS (2019), bewerking NBTC, juni 2019.

²⁹ Wandelnet, Landelijk fietsplatform, Kerncijfers Recreatief wandelen en fietsen, juni 2018.

totale bestedingen wordt door deze groep gedaan. De intercontinentale gasten nemen 38% van de bestedingen voor hun rekening.

De verschillen tussen een aantal herkomstlanden zijn er ook. Zo nemen Duitsers veel van de gasten en overnachtingen voor hun rekening, terwijl het aandeel bestedingen relatief lager ligt. Bij gasten uit het Verenigd Koninkrijk is dit meer in balans, terwijl voor de Amerikanen geldt dat zij juist relatief veel bijdragen aan de totale economische waarde van het inkomend toerisme voor Nederland.

Totaal aantal toeristische banen 2018³⁰

- Zo'n € 120.000 aan bestedingen resulteert in één baan in het inkomend toerisme.
- De economische waarde van € 12,5 miljard leidt tot een directe werkgelegenheid van zo'n 104.000 banen.

Toerisme staat niet op zichzelf, maar heeft impact op veel andere sectoren, zoals cultuur, detailhandel, infrastructuur en mobiliteit.

De afgelopen jaren waren de cijfers van het aantal bezoekers in de gemeente Bunschoten niet exact in beeld. Dit is, ondanks pogingen hierin een slag te maken, nog steeds het geval. In de plannen van de lokale citymarketing heeft dit nu wederom prioriteit. Tevens wil Provincie Utrecht investeren in onderzoek naar de bezoekerscijfers.

4.3.2 Bestedingen toerisme

De inkomsten uit de bestedingen van toeristen in Bunschoten-Spakenburg is de afgelopen twee jaar gedaald. Uit het Koopstromenonderzoek blijkt dat de verblijfsduur van bezoekers ook enorm is afgenomen. Dit is hoogstwaarschijnlijk een verklaring voor de halvering van de bestedingen. Ook zijn de bestedingen bijna compleet verschoven naar de zaterdag. Van de bezoekers komt nu 78% op zaterdag naar Bunschoten-Spakenburg. In 2016 was dit nog 25% en hadden we een evenredige spreiding over de week. 99% van de winkelende bezoekers aan Bunschoten-Spakenburg maakt ook gebruik van de horeca. Van de bezoekers combineert 41% winkelen met een bezoek aan bijvoorbeeld de kapper of leisure.

Gemeente Bunschoten	2016	2018
Binnenlands toerisme	€ 584.813	€ 297.206
Buitenlands toerisme	€ 127.244	€ 101.647

Verblijfsduur bezoekers		
2-4 uur	44%	3,9%
1-2 uur	22%	60%

Bron: Koopstromenonderzoek Randstad 2018

Aandeel toerisme en recreatie in totale werkgelegenheid

³⁰ Bewerking NBTC o.b.v. Tourism Satellite Account CBS, juni 2019

In de periode van 2015-2018 is het aantal banen in de sector recreatie en toerisme in de gemeente Bunschoten gestegen van 400 naar 420 banen. Het aantal vestigingen is gestegen van 110 naar 130.³¹ Circa 3,7% van de totale werkgelegenheid in 2018 in de gemeente Bunschoten komt door bestedingen in de recreatie en het toerisme. Het aandeel banen in toerisme van de totale werkgelegenheid is gedaald.

In onderstaande figuur is weergegeven het aantal banen in toerisme en recreatie (inclusief watersport) in de gemeente Bunschoten, regio Amersfoort, Provincie Utrecht, en Nederland. De figuur toont het absolute aantal banen en het procentuele aandeel in de totale werkgelegenheid. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten. De geografische indelingen zijn gebaseerd op de gemeententabel per 1/1/2017.

2015				2018		
	Toerisme	Totaal	% toerisme van totaal	Toerisme	Totaal	% toerisme van totaal
Bunschoten	400	10.250	4,1%	420	11.450	3,7%
Regio Amersfoort	10.960	195.540	5,6%	12.460	206.620	6,0%
Provincie Utrecht	38.900	684.310	5,7%	43.840	723.530	6,1%
Nederland	554.010	8.220.030	6,7%	607.280	8.651.830	7,0%

Bron: LISA 2019

In deze tabel is gekeken naar de omvang en ontwikkeling van toerisme en recreatie in de bestemmingsregio Amersfoort. In onderstaande figuur wordt dit beeld geïllustreerd aan de hand van de regionale verdeling van de bestedingen aan dagtochten, vakanties en zakelijke reizen. In de regio Amersfoort is sprake van een stijging van de bestedingen en het aantal bezoeken in de vrijetijdssector.

Aantal regio Amersfoort (x 1000)	2013	2015	2017
Zakelijk toerisme (aantal overnachtingen)	250	240	304
Vakanties (aantal overnachtingen)	158	295	285
Dagtochten	8.683	10.510	11.172

Bestedingen Regio Amersfoort (x mln. Euro)	2013	2015	2017
Zakelijk toerisme	127,3	129,3	144,9
Vakanties	7,7	14	21,4
Dagtochten	139,8	184,7	201,1
Dagtochten incl. winkelaankopen	190,8	257,1	266,9

Bron: CBS, bewerking Encorys, juli 2019

³¹ LISA, 2019. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten.

4.3.3 Toekomstige vraag: marktanalyse, trends en doelgroepen

4.3.3.1 Marktanalyse

De ontwikkeling van de conjunctuur is van grote invloed op de toeristische sector. Als er minder te besteden is, zal er immers ook worden bezuinigd op vakanties, dagjes uit, incentives of congresbezoek. Als de economie tegen zit, ontstaan er ook kansen omdat vakantiegangers dichterbij huis blijven en Nederland relatief gunstig ligt ten opzichte van belangrijke bronlanden. Daarnaast is het makkelijker om als sector aan personeel te komen. Het tegenovergestelde geldt ook. In 2020 is de Wet Arbeidsmarkt in Balans in werking getreden. Deze wet zal per saldo zorgen voor hogere personeelskosten van horecagelegenheden. Deze kosten zorgen enerzijds voor hogere prijzen en anderzijds voor druk op de marges. Op dit moment is er nog steeds sprake van economische groei, al neemt het al iets af. Het volume van de uitzendingen van de uitzendbranche daalt sinds eind 2018. De ontwikkelingen in deze vroeg cyclische sector zijn vaak een voorspeller van economische stagnatie of een recessie. ABN AMRO verwacht dat het groeitempo voor de vrijetijdsector vanwege de economische groeivertraging de komende tijd afneemt. Echter het toerisme zal in zijn totaliteit toch toenemen.

Inkomend toerisme

De analyse van trends en ontwikkelingen in de afgelopen decennia laat zien dat het inkomend toerisme in Nederland van groot belang is en ook de komende jaren zal blijven groeien. Een internationale gast besteedt dagelijks twee keer zoveel als een Nederlandse gast. Ondanks de sterke procentuele groei in het aantal Aziatische bezoekers blijven de verhoudingen tussen de verschillende herkomstlanden relatief stabiel. De top-5 van herkomstlanden bestaat al jaren uit Duitsland, Groot-Brittannië, Verenigde Staten, België en Frankrijk. Gezamenlijk waren deze landen de afgelopen jaren goed voor bijna 70% van het inkomend toerisme.

Herkomst buitenlandse bezoekers

Utrecht was in 2015 op Groningen na de minst toeristische provincie van Nederland.³² De bestemming was relatief onbekend bij buitenlandse bezoekers. Volgens het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen trekt de stad Utrecht steeds meer Aziatische bezoekers en daarmee boort de stad een sterke groeiemarkt aan. Toch blijkt uit cijfers van het CBS (mei 2019), dat het merendeel van de internationale bezoekers aan provincie Utrecht uit Europa komt. De provincie trekt vooral bezoekers uit Duitsland, België en het Verenigd Koninkrijk. Dan volgen Amerikaanse gasten.

Keuzeaspecten van buitenlandse toerist

Landelijke en regionale consumentenonderzoeken laten zien dat het Nederlandse landschap één van de belangrijkste keuzeaspecten voor buitenlandse toeristen is om Nederland te bezoeken. Dit geldt in het bijzonder voor toeristen van binnen Europa (Duitsers, Vlamingen, Zuid-Europeanen). Aspecten die bijzonder gewaardeerd worden zijn de kust, het water, het verhaal van de strijd tegen het water, de cultuurhistorie en de mogelijkheden van wandelen en fietsen. Meer nog dan specifieke landschapstypen of elementen lijkt de waardering van het landschap vooral gekoppeld aan bepaalde activiteiten (wandelen, fietsen, watersport) en de beleving van het landschap. Het belang van de beleevingswaarde van het landschap voor het inkomend toerisme onderstreept de meerwaarde van

³² ING rapport 'Toerisme groeit in meeste provincies', 2016. Provincie Utrecht heeft in 2015 een marktaandeel van 3%.

een goede ontsluiting en toegankelijkheid van het landschap, bijvoorbeeld via fiets-, wandel-, en vaarroutes.

Factoren die van invloed zijn op vrijetijdsbeleving (de '5 B's'):

1. het aanbod moet voldoende bekend zijn;
2. er moet wat te beleven zijn door aantrekkelijke activiteiten en evenementen;
3. de bestemming moet goed bereikbaar zijn;
4. er moet voldoende aanbod passend bij de behoefte beschikbaar zijn;
5. het geleverde product moet betaalbaar zijn.

De nadruk in deze economische visie ligt op drie B's: bekendheid, beleefbaarheid en beschikbaarheid. De gemeente heeft, ook via andere beleidsvelden, aandacht voor de overige B's, zoals bereikbaarheid dat een belangrijke randvoorwaarde is voor economische groei van de vrijetijdssector.

4.3.3.2 Trends

Groeiende recreatiebehoefte door inwonersgroei

Utrecht is in Nederland, samen met Flevoland en Noord-Holland, de provincie waar de bevolking de komende decennia het sterkst toeneemt. Het aantal ouderen en allochtonen groeit, het aantal jongeren blijft vrijwel gelijk. Het aandeel één en tweepersoonshuishoudens neemt toe. De sterkste groei doet zich voor in en om de steden Utrecht (+29%) en Amersfoort (+19%). In de gemeente Bunschoten wordt een groei verwacht van 16%. In 2040 zijn er in de provincie Utrecht ten opzichte van 2016 bijna 165 duizend inwoners bijgekomen. Er is nu al lokaal sprake van tekorten aan recreatieve gebieden. Dit zal zonder uitbreiding van goed bereikbare 'uitloopgebieden' verder toenemen.³³

Vergrijzing

Het aantal ouderen neemt snel toe. Vanwege de vergrijzing is de groep 65-plussers in 2030 ongeveer 25% van de inwoners van een kleinere gemeente, tegenover 15% in de grote steden. En ouderen hebben andere behoeften en koopgedrag. Ze geven minder uit aan goederen en meer aan diensten, reizen en horeca. Dit heeft een negatieve invloed op de retail en een positieve invloed op de horeca en toerisme. Ze willen naar plekken waar je kunt fietsen (e-bike), natuur kunt zien en cultuur kunt beleven. De 50-plusser is gesteld op zijn luxe en wil ook betalen voor extra's. Dit betekent privé-excursies en geen groepsrecreatie met onbekenden. Ook is de mogelijkheid tot directe zorghulp van belang in de afweging om op pad te gaan.

Watersport

Nederland watersportland staat voor een periode met grote veranderingen. De watersporter vergrijst, de vloot gaat met een derde krimpen en jachthavens zullen om te overleven moeten differentiëren. Dit is een heel andere situatie dan twintig jaar geleden. Toentertijd werd nog een toename van het aantal ligplaatsen in de havens van Bunschoten-Spakenburg voorzien.

³³ Staat van Utrecht, CBS, Groei van de bevolking 2016-2040

Internet als belangrijkste bron voor informatie

De meeste toeristen bezoeken juist die locaties die ook al door anderen voor hen zijn bezocht. Op hun beurt versterken zij zelf vaak weer het beeld of imago van die locaties. In de theorie van het toeristengedrag wordt dit de 'circle of representation' genoemd. De presentatie van het aanbod wordt dus steeds belangrijker, zeker in een toeristenmarkt waar de meeste bestemmingen al vooraf worden 'gekocht', waar het internet een steeds belangrijker bron van informatievoorziening en keuzebepaling wordt en waar veel toeristen relatief weinig tijd hebben / nemen om zich in de plek van bestemming te verdiepen. Uit onderzoek³⁴ blijkt dat internationale bezoekers hun informatie voor een vakantie in Nederland voor het grootste deel (84%) via het Internet vergaren.

Digitalisering en technologie

Technologische ontwikkelingen bieden oneindige mogelijkheden. Consumenten vertrouwen op digitale middelen en platformen voor inspiratie en informatie. Dankzij online middelen wordt het boeken van reizen gemakkelijker en sneller, met grote transparantie van prijs en aanbod. Het gebruik van de smartphone wordt hierin steeds belangrijker. De reissector is een lastige markt, met veel concurrentie, lage marges en een grote mate van onvoorspelbaarheid. Grote reisorganisaties richten zich daarom steeds meer op de markt van de activiteiten. De gemiddelde marge in de gewone reissector is zo'n 2% op de omzet per klant. In de activiteitenmarkt is de marge 45%. Boekingsplatforms willen uitgroeien tot ware reiswarenhuizen, waar ze verschillende reisproducten aanbieden onder één dak, zodat consumenten er straks terecht kunnen voor een complete reis³⁵.

Big data biedt nieuwe inzichten voor de analyse van en waar mogelijk beïnvloeding van boek- en reisgedrag nauwgezet. Sensoren geven de mogelijkheid inzicht te krijgen in het gebruik en de staat van wandel- en fietspaden. Routebureau Utrecht start dit jaar met een pilot. Augmented reality biedt de sector nieuwe manieren om plaatsen te beleven en rijkere ervaringen te hebben. Verhalen over bijvoorbeeld de bidders kunnen op deze wijze voor jongeren tot leven komen.

In de rij staan voor de sleutel van je vakantiehuisje is niet meer van deze tijd. Nieuwe huisjes zijn veelal voorzien van een automatisch codeslot. Een nieuwe gast krijgt op de dag van aankomst een sms als het huisje schoon is en dus klaar voor gebruik. De persoonlijke inlogcode voor het huisje wordt ook meegestuurd.

Veranderende reisbehoefte

Een deel van de bezoekers heeft ook in de toekomst grote interesse in het zien en bezoeken van de zogenoemde highlights. De ervaring moet snel, vluchtig en onvergetelijk zijn. Tegelijkertijd is een groeiend deel van de mondiale reizigers, zoals de reislustige tussen 1980 en 2000 geboren generatie millennial, op zoek naar authentieke reiservaringen. Deze trend zet zich verder door richting een transformatieve economie waarin bezoekers reizen om persoonlijke groei en ontwikkeling te ervaren. Die behoefte vergroot de kans dat deze groep reizigers drukke gebieden soms mijden en hun vakantie niet alleen als een afvinklijst van trekpleisters beschouwen. De millennial is dus ook een belangrijke

³⁴ NBTC Holland Marketing, 2018, Kerncijfers 2018 Gastvrijheidseconomie, 43% zoekt naar ervaringen en beoordelingen van anderen, en 41% overig internet.

³⁵ Het Financieel Dagblad, De strijd om de smartphonetoerist is in volle gang, 6 juli 2019

groep om aan te spreken in marketingacties voor onze regio en gemeente om het toerisme te verhogen.

Hebben we nog vrije tijd?

Veel mensen hebben wel veel vrije tijd maar beleven dit niet zo omdat de tijd wordt gevuld met zorgen voor gezin, tweede banen, hobby's en zorg voor ouders. De beschikbare vrije tijd neemt objectief af. De vrijetijdsbesteding moet een hoge kwaliteit hebben en zo veel mogelijk een gevoel van vrijheid, beleving en in toenemende mate betekenis opleveren. Voor gezondheid, wellness en sport is meer aandacht gekomen. Werken aan je gezondheid via allerlei activiteiten is geen onderdeel meer van het dagelijks bestaan tijdens werk en in huis, maar een activiteit die zich verplaatst naar de vrije tijd.

Duurzaam wordt gewoon

In alle sectoren is een zeer langzame kentering gaande. Duurzaamheid is geen trend meer, maar gemeengoed aan het worden. Dit heeft te maken met een groeiende consumentendruk tot meer duurzaamheid en de bewustwording bij het bedrijfsleven dat de consument het werkelijk meent. Tegelijkertijd neemt het bedrijfsleven ook zelf veel initiatieven als gevolg van de druk en uit werkelijke bevoeging voor de toekomst van de wereld en haar bevolking en/of uit economische motieven. Duurzaamheid kan op termijn leiden tot besparen en leidt tot meer vertrouwen bij de consument.

Er is toenemende aandacht voor impact van voedsel op de volksgezondheid. Consumenten willen steeds vaker weten wat ze consumeren. Dit heeft als gevolg dat consumenten steeds meer waarde hechten aan lokale en biologische producten. Bij veel dagrecreatiebedrijven is food & beverage een belangrijke inkomstenbron. Er is op dit moment weinig focus op gezonde en eerlijke voeding. De verwachting is dat bedrijven in de sector door maatschappelijke druk hun food & beverage moeten gaan aanpassen. Een diverser en gezonder aanbod kan ook een positief effect hebben op de bestedingen in F&B.³⁶ De gemeente stimuleert 'gezonder leven en werken' via diverse projecten.

4.4 Doelgroepen

Als gemeente streven we naar meer spreiding van bezoekers en meer bestedingen. Bij het waarmaken van deze ambities, onderscheiden wij de volgende zes kansrijke doelgroepen:

- Dagrecreant. Inkomende toeristen van Amsterdam en Utrecht en verblijfstoeristen in de omliggende regio's verleiden tot een dagbezoek aan Bunschoten-Spakenburg.
- Nabije markten. Inkomend toerisme uit België (m.n. Vlaanderen) en Duitsland (m.n. NordrheinWestfalen en Niedersachsen) is een groeiende markt.
- Eigen inwoners: de basis. De eigen inwoners uit de gemeente Bunschoten en regio Amersfoort. Een te koesteren doelgroep voor ons horeca- en winkelaanbod.
- De groepsmarkt. Het aanspreken van de groepsmarkt door het beter positioneren van ons dagrecreatief aanbod voor de zakelijke markt, zoals voor teambuilding.
- Groeiende groep 65-plussers.
- Generatie Y (geboren tussen 1980 en 2000) betreedt de markt. Deze generatie wil onder andere graag reizen, een krachtige beleving, duurzaamheid, technologie en geluk.

³⁶ Rabobank, Cijfers en trends Dagrecreatie, januari 2019

Binnen deze kansrijke doelgroepen bestaat, onder invloed van onder meer leeftijd, inkomen en interesses, grote verscheidenheid aan recreatiegedrag. Bij het toekomstbestendig maken en houden van het vrijetijdsaanbod is het van cruciaal belang om hier aandacht voor te hebben en zo (blijvend) aan te sluiten op de wensen van doelgroepen.

Vraaganalyse op basis van leefstijl: geel, aqua en paars

Als leidraad voor een specifiekere doelgroep definitie gebruiken we de Leefstijlatlas van SMARTAGENT in samenwerking met RECRON. Deze nationale atlas drukt doelgroepen uit in een kleur, gebaseerd op een totaalpakket van leefstijlen. De Regionale leefstijlatlas Dagrecreatie bevat de leefstijlprofielen en vrijetijdsvoorkeuren van alle inwoners van de Utrechtse gemeenten. Onze keuze voor de doelgroep komt voort uit de mate waarin deze doelgroepen geneigd zijn Bunschoten-Spakenburg te bezoeken, zich aangetrokken voelen door ons aanbod, bereid zijn geld uit te geven en groeipotentie tonen. Dit zijn de doelgroepen met de leefstijl Aqua, Paars en Geel. Onze eigen huishoudens vallen volgens de leefstijlenatlas vooral onder 'gezellig lime'. Vrij zijn, rust en doen waar je op dat moment zin in hebt, dat telt voor de recreanten uit de lime belevingswereld. Dit is wel een doelgroep die let op de kosten vanuit de gedachte: je kunt je geld maar één keer uitgeven.

Rustige en ruimdenkende volwassenen met een brede interesse – Ingetogen Aqua

Geïnteresseerd in kunst, cultuur en historie. Maatschappelijk betrokken. Vermijden drukte en massale bestemmingen. Houden van wandelen en fietsen. Groot aandeel empty nesters.

Ondernemende (jong) volwassenen – Ondernemend Paars

Laten zich graag verrassen en inspireren, vooral door cultuur en historie. Willen ontdekken en beleven en zijn op zoek naar bijzondere ervaringen. Het zijn relatief veel jonge één- of tweepersoonshuishoudens.

Levensgenieters met een actieve en sociale interesse – Uitbundig geel

Laten zich graag verrassen en willen actief, sportief en gezellig bezig zijn. Contact met anderen is belangrijk. Recreatief winkelen en lekker eten is een van hun favoriete bezigheden. Ze beschikken over iets meer budget dan gemiddeld.

4.5 Positionering

4.5.1 SWOT-analyse

De sterkte-zwakteanalyse van het toerismebeleid, zoals die in 2000 is geformuleerd, en in 2011 opnieuw is bevestigd, is grotendeels ook in 2019 nog actueel.³⁷ De sterktes betreffen de ligging aan het water, de historische werf en haven, en de bottervloot. Er is bij het ontsluiten van het landelijk gebied en het bieden van voorzieningen voor fietsers, wandelaars en waterrecreanten in de afgelopen jaren veel vooruitgang geboekt. De aanwezige infrastructuur is nu een sterkte. Het relatief beperkte aantal verblijfsrecreatieve en zakelijk-recreatieve voorzieningen is een zwakte. Het ontbreken van een totaal visie als zwakte wordt met deze economische visie aangepakt.

De ontwikkelingen in de omgeving is echter de afgelopen tien jaar wel enorm veranderd en we moeten rekening houden met de trends van nu. Dit betekent andere kansen en bedreigingen.

Er liggen kansen in de groeiende vraag naar vrijetijdsactiviteiten door de inwonersgroei in Utrecht, Flevoland en Noord-Holland. Verder neemt het inkomend toerisme naar Nederland tot 2025 toe: naar verwachting gaat het om een jaarlijkse groei van 2%. De gemeente Bunschoten kan hiervan profiteren.

³⁷ In bijlage 7 is de SWOT-analyse in een tabelvorm opgenomen.

Ook liggen er mogelijkheden in de ontwikkeling van een fijnmaziger vrijetijdsnetwerk waarbij ook het landelijk gebied met de agrarische ondernemers en hun recreatieve aanbod vaker door bezoekers wordt verkend. Verblijfsplekken, recreatieve voorzieningen en bijzondere locaties worden sterk met elkaar verbonden. Onder meer diverse unieke vrijetijdsarrangementen en thematische belevingsroutes.

De consument met de tijd om te winkelen en een terrasje te pakken wil verrast worden en een beleving ervaren. Voor deze vorm van winkelen gaat de consument in de regio op zoek naar een aantrekkelijk centrum met een compleet aanbod, goede horeca, culturele voorzieningen en parkeergelegenheid. Dit alles ondersteunt door een goed ingericht ('gezellig') openbaar gebied. Bunschoten-Spakenburg heeft dit aanbod. Vanuit het centrummanagement en citymarketing wordt de promotie van het winkelcentrum van Spakenburg voor consumenten uit bijvoorbeeld de Amersfoortse wijk Vathorst opgepakt.

Ondernemers die elkaar snel en vaak weten te vinden, in promotie en vooral in productontwikkeling gericht op kansrijke doelgroepen, vergroten hun effectiviteit. Bijvoorbeeld door de samenwerking te zoeken met partners in de wereld van de sport, kunst en cultuur, natuur en erfgoed.

De krenten uit de pap, krijgen we alleen door een actieve opstelling. Er moet actief beleid gevoerd worden, waarbij continu getracht wordt het toeristisch-recreatief product te verbeteren. Bunschoten-Spakenburg wordt omringd door toeristisch-recreatieve sterke en bekende plaatsen en regio's, waaronder de Veluwe, de Grebbelinie, Utrecht en Amersfoort. De voor de gemeente Bunschoten belangrijke watersportsector komt verder onder druk te staan. Het botenbezit daalt, de doelgroep vergrijsst en er wordt minder gevaren. De kleine marges in de vrijetijdssector vormen tot slot een bedreiging aangezien investeringen (in de toekomst) nodig zijn om te innoveren en aan te sluiten op de wens van de bezoeker.

4.5.2 Toeristische toegangspoorten en parels

Het gebied van de Museumhaven tot halverwege het Spuiplein wordt als primair horecagebied beschouwd. Dit gebied behelst de noordzijde van het centrum. De horeca is één van de trekkers voor een bezoek aan het centrum, bij zowel de inwoners van de gemeente Bunschoten, als bij de regiobezoeker en de dagrecreant/toerist. Deze bezoekers willen vooral vermaakt worden en de authenticiteit van het centrum proeven. Dit doen zij door een bezoek aan de museumhaven en bijvoorbeeld het Spakenburgs museum, om vervolgens de terrassen van de horeca te bezoeken. Ook veel regiobezoekers komen voor een bezoek aan de horeca. Dit maakt het horecaconcentratiegebied een belangrijk gebied waarbinnen ontwikkelingen zorgvuldig gewogen moeten worden.

Evenementen brengen 'reuring' in het gebied en zij dragen bij aan de leefbaarheid en bekendheid van het gebied. Een evenement als de Spakenburgse Dagen trekt bezoekers vanuit het gehele land, terwijl een evenement als de Visserijdag, de Zuidwalwedstrijd of de Boeren- en Beestenboel bijdraagt aan het behoud van cultuur en geschiedenis van de oude dorpskernen Bunschoten en Spakenburg. In het evenementenbeleid van de gemeente is de balans tussen de economische kansen die de evenementen bieden en het effect op de leefomgeving zeer van belang. Het horeca- en evenementenbeleid is geactualiseerd. Onderdeel van deze actualisatie is de toetsing van nieuwe ontwikkelingen binnen de horecabranche door een adviescommissie horeca. Dit is een nieuw te

vormen commissie die ervoor moet zorgen dat het aanbod horeca voldoende divers blijft in Bunschoten-Spakenburg.

De aankomst bij de Havenstraat is de eerste indruk van Bunschoten-Spakenburg voor bezoekers die via de fietsboot of de veer komen. De aankomst van de fietsboot Eemlijn is om 13.00 uur en het vertrek is om 14.15 uur. Voor de bezoekers, die mee- en teruggaan is deze tussentijd geschikt voor een eerste indruk met Bunschoten-Spakenburg, maar te kort voor een echte kennismaking, tenzij ze naar of van Bunschoten-Spakenburg verder fietsen. Ook is er een overzetveer De Zuidwal tussen de Eemhof en Spakenburg. Deze bezoekers kunnen een dagbezoek brengen aan Bunschoten-Spakenburg. De laatste boot vertrekt echter om 17.30 uur, waardoor onze horeca de avondbestedingen mist.

4.5.3 Positionering: 6 thema's

In de komende periode tot en met 2024 wil de gemeente het toerisme verder stimuleren en ontwikkelen in samenwerking met onder andere het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, regio Amersfoort en de provincie Utrecht. We kiezen voor een aanpak via zes thema's.

Deze thema's zijn:

1. Karakteristiek Bunschoten-Spakenburg, authentiek decor voor cultuurtoerisme;
2. Winkelen en culinair genieten;
3. Watergemeente en waterlinie;
4. Food, boerderijen en erven;
5. Gastvrije wandel- en fietsgemeente;
6. Sport en evenementen.

Door deze thema's te benoemen kunnen, door een samenhangende aanpak van activiteiten en projecten, de hierna genoemde beleidsdoelen gerealiseerd worden.

Uit de Atlas voor Gemeenten (2018) blijkt dat Utrecht een vierde positie inneemt op de landelijke cultuurindex. De provincie Utrecht, de gemeente Amersfoort en de gemeente Utrecht hebben samen met de culturele sector een plan gemaakt voor de regio. In het plan met de titel 'Eeuwig jong, naar een cultureel regioprofiel voor de stedelijke regio Utrecht' staan de sterke kanten en kansen voor cultuur in onze regio. Het cultuurprofiel kan bijdragen aan de positionering en het culturele aanbod van de regio voor de bezoekers. Op dit moment wordt de invulling ontwikkeld. Als gemeente zijn we aangesloten op dit ontwikkelproces.

4.5.4 Doelstellingen

Bunschoten-Spakenburg heeft de recreant veel te bieden. Een belangrijke doelstelling van het beleid is om meer kwalitatieve bezoekers naar het gebied te trekken. Meer kwalitatieve bezoekers betekent meer bestedingen. Dit betekent geen massatoerisme. We sluiten aan bij de leefstijlen met de meeste potentie voor onze gemeenten. Hoe langer de verblijfsduur van de bezoekers, hoe meer bestedingen worden gedaan en dat komt ten goede aan de werkgelegenheid in Bunschoten-Spakenburg.

We hebben de volgende doelstellingen:

- Het behouden van de diversiteit in bedrijvigheid en winkelaanbod in het centrum.

- Het verlengen van de verblijfsduur van bezoekers, zodat de bestedingen toenemen.
- Het stimuleren van herhalingsbezoek.
- Betere afstemming van het toeristisch aanbod.
- Het aantrekken van bezoekers op weekdagen en in periodes van laagseizoen.
- Het aantrekken van winkelbezoek vanuit bewoners van omliggende gemeenten.
- Stijging van het aantal binnenlandse bezoekers met 25% in 2024 ten opzichte van 2018.
- Het verbinden van het toeristisch aanbod van Bunschoten-Spakenburg, van lokaal tot nationaal (op thema).

4.6 Conclusie en beleidsopgave

De gemeente is slechts één speler binnen de recreatief-toeristische sector. Extra banen, overnachtingen en bestedingen worden niet door de gemeente gecreëerd. Deze groei ontstaat alleen als ondernemers de gelegenheid krijgen en pakken om kansen te verzilveren. De gemeente kan slechts ondersteunen en ruimte geven. Ondernemers zijn degenen die initiatieven starten, zorgen voor werkgelegenheid, recreanten en gasten ontvangen en die uiteindelijk de recreatieve en toeristische sector vorm geven. Rondom de toeristische infrastructuur (fietspaden en routenetwerken voor fietsen en wandelen) heeft de gemeente een initiërende en uitvoerende rol. Voor de gemeente staat het behoud van de kwaliteit van fietspaden en wandel- en fietsroutenetwerken hierbij voorop.

We sturen op het transparant verdelen van de taken en verantwoordelijkheden tussen de verschillende actoren in het toerisme domein. Door de financiële ontwikkelingen van de VVV heeft de gemeente afgelopen twee jaar nauw overleg gevoerd met het bestuur van de VVV.

Uitgangspunten voor de gemeentelijke inzet zijn:

- De gemeente ondersteunt initiatieven waarin het unieke en onderscheidende karakter van Bunschoten-Spakenburg centraal staat en die in potentie bijdragen aan het vergroten van het aantal dag- en/of verblijfsrecreanten.
- Het verbinden van het aanbod is een belangrijk onderdeel van de strategie. Ook crossovers met onder meer sport, cultuur en natuur bieden kansen op nieuwe producten.
- We zetten in op slimme coalities met de regio's om ons heen. Iedere samenwerking dient gericht te zijn op het ontwikkelen van aanbod dat past bij de vraag van kansrijke doelgroepen.
- De gemeente richt zich op lokale opgaven en initiatieven.

Als gemeente willen we Bunschoten-Spakenburg leefbaar en levendig houden. We zetten in op de zogenaamde kwaliteitstoerist; een bezoeker die waarde toevoegt en niet voor overlast zorgt. De gemeente wil graag een actieve, stimulerende rol en zich de komende jaren richten op de verdere professionalisering van ons toeristisch product en het uitdragen ervan.

De hedendaagse consument is kritisch en zoekt naar bijzondere ervaringen. Vernieuwend aanbod is hierom erg belangrijk. De sterke opkomst van reviewsites maakt dat het bieden van kwaliteit nog belangrijker is geworden dan het al was. Ondernemers die kwaliteitsverbeteringen willen doorvoeren in hun bedrijf willen wij dan ook zo veel mogelijk de ruimte geven.

De gemeente werkt op het gebied van economische zaken en citymarketing samen in de Regio Amersfoort. We zijn aangesloten op diverse provinciale organisaties voor de versterking van de toeristische infrastructuur en de internationale promotie.

De gebiedspartners hebben de ambitie om zich verder te ontwikkelen. Het lijkt alsof een tekort aan middelen hiervoor een drempel opwerpt. Een tekort aan menskracht zou reden zijn voor het ontbreken van een goede focus en structurele aanpak om in te zetten op een toeristisch aanbod voor de bezoeker, die wil besteden. Deze visie is bedoeld om meer richting te geven aan ons toeristisch beleid en waar we op in willen zetten. Tegelijkertijd zijn we intern ook weer op kracht om aandacht en uren te besteden aan het domein. Zoals eerder genoemd valt of staat het toeristisch aanbod met de inzet van de ondernemers en de promotie ervan. De gemeente wil samenwerking initiëren en stimuleren. Daarnaast wil de gemeente incidenteel financieel bijdragen aan productontwikkeling, die bijdraagt aan het bereiken van jongeren, aan de versterking van de belevingsprofielen; en producten die de verblijfsduur verlengen.

4.7 Strategie

Op basis van het huidige profiel van de vrijetijdssector, de veranderende vraag en beschreven visie zet de gemeente Bunschoten in op de volgende strategie voor de vrijetijdssector: Het generen van meer bezoekers en bestedingen door het unieke en onderscheidende karakter van Bunschoten-Spakenburg beter te benutten, uit te dragen en beleefbaar te maken. Daarbij ziet de gemeente zichzelf als één van de partners in de gehele vrijetijdsketen, ieder met zijn eigen wensen en belangen.

De manier waarop de gemeente Bunschoten kansen kan benutten en de groei van de vrijetijdseconomie kan stimuleren verdelen we onder in 6 factoren. Deze factoren hebben in meer of mindere mate invloed op de bezoekers en de daarbij behorende bestedingen in de bestemming. Het zijn dé factoren die gezamenlijk het succes maken.

- Bereikbaarheid. De bestemming moet zowel fysiek als digitaal goed bereikbaar en ontsloten zijn.
- Beleving. De bestemming moet voldoende interessant zijn, er moet wat te beleven zijn.
- Bekendheid. De bestemming moet voldoende bekend zijn en bezoekers moeten er het juiste beeld bij hebben.
- Samenwerking. Binnen de vrijetijdseconomie wordt samengewerkt op lokaal, regionaal en provinciaal niveau en het op de juiste manier organiseren van inspanningen draagt het bij aan de ontwikkeling van de bestemming.
- Er moeten voldoende financiële middelen zijn om de gewenste toeristische ontwikkeling te kunnen realiseren.
- Er moet een koppeling gemaakt worden met onderwijs & arbeidsmarkt wil je een gastvrije plaats met goed geschoolde medewerkers zijn.

4.7.1 Profileren gastvrije gemeente: bereikbaar en beschikbaar

Onze parels hebben allemaal een aantrekkingskracht op de toerist, maar zijn niet altijd goed vindbaar, zowel online als offline. Om een uitgesproken regionaal en lokaal online visitekaartje te bieden, kunnen we (combinaties van) ons toeristisch aanbod verder verbeteren. Aandacht moet besteed

worden aan: het makkelijk boeken van activiteiten; de beschikbaarheid van reviews; en een goede vindbaarheid van het platform. Ook kunnen aanbieders van activiteiten, zoals de bottertochten, zelf initiatief nemen om zichzelf te presenteren op de grote internationale ticketsites als Viator.

De inspanningen om de aantrekkingskracht van de gemeente en de regio te vergroten, blijven niet beperkt tot een digitaal platform. Juist de combinatie van meer aandacht en aanbod waarbij onze evenementen en bijzondere exposities van musea strategisch worden getimed, bieden mogelijkheden.

In onze gemeente is het gratis parkeren en dit willen we behouden. De bewegwijzering in het centrum is reeds opgepakt vanuit de centrumvisie. De communicatie over de parkeermogelijkheden voor de bezoeker en de looproute vanaf de parkeergelegenheden kan beter. De communicatie wordt opgepakt in samenwerking met het Routebureau Utrecht en de VVV.

4.7.2 Profilering Karakteristiek Bunschoten-Spakenburg: beleving

Naast bereikbaarheid en beschikbaarheid van vrijetijdsvoorzieningen gaat het hier eerst en vooral om beleving. In de huidige 'experience economy' draait het om het creëren van een unieke beleving en ervaring, waardoor de bezoeker geraakt wordt en die hij zich herinnert. Omdat toerisme een ketenproduct is, dragen partijen met verschillende achtergronden allemaal bij aan de gastbeleving. Afstemming en samenwerking tussen alle partijen is daarom zo essentieel (vrijetijdsondernemers, Citymarketing Spakenburg, gebiedspartners, overheden enz.). Door in te zetten op de onderstaande prioriteitsgebieden creëren we de samenhang.

Versterken belevingsprofielen in relatie tot het verhaal van Spakenburg

Bunschoten-Spakenburg heeft een goede uitgangspositie voor een verdere profilering als toeristische en recreatieve bestemming. Het cultuurhistorische centrum met de oude haven kan worden gecombineerd met de aantrekkelijke kant van de natuur. De onderscheidende elementen worden versterkt door een rijk cultureel (historisch) aanbod, veel bedrijvigheid en een breed palet aan winkels en horeca. Een samenhangend aanbod, dat leidt tot versterking/verbreding van het toeristisch product.

Lokale en regionale beeldverhalen kunnen een hulpmiddel zijn om dit aanbod verder te ontwikkelen. Vanuit de nationale promotie gebeurt dit door NBTC vanuit het Holland-City concept op districtsniveau en op verhaallijnniveau door het koppelen van plaatsen op basis van een thema. De gemeente Bunschoten is nog niet aangesloten op deze promotielijnen. Kansen liggen in aansluiting op de verhaallijnen 'Dutch food en cuisine' en 'Nederland waterland'. Het belang om ondernemers en andere gebiedspartners te betrekken bij deze belevingsontwikkeling is groot.

Gebruik openbare ruimte om verhaal van Bunschoten-Spakenburg zichtbaar te maken

Een haven is een haven. Maar door het verhaal erachter en de rol van die haven te delen, is het ineens een onderdeel van het unieke verhaal dat voor bezoekers interessant is. Door elementen zoals de oude haven, onze flexibele waterkering, land art, architectuur en de polderstructuur te gebruiken als onderdeel van de beleving, wordt de beleving interessanter.

Inzetten van themajaren

Themajaren zijn kenmerkende thema's voor een bepaalde bestemming. Denk hierbij aan grote succesvolle campagnes zoals het 'van Gogh-jaar' of het 'Bosch-jaar 2016' in Den Bosch. Door aan te haken op bestaande initiatieven of door themajaren te ontwikkelen in gezamenlijkheid met gebiedspartners ontstaat er marketingkracht met voldoende financiële middelen. Door onderdelen van het verhaal van Bunschoten-Spakenburg uit te lichten ontstaat er iedere keer een nieuwe beleving met meer herhaalbezoekers als gevolg. Eén van de kansen is het aanhaken op het in 2021 georganiseerde themajaar 'De ode aan het Nederlandse landschap' met als doel de internationale promotie van het Nederlandse landschap. Cultuur, water en natuur worden in dit jaar met elkaar verbonden en in de schijnwerpers gezet. Via land art, openlucht tentoonstellingen, en kunstroutes wordt het themajaar ingevuld. Naast het laten zien van de landschappelijke waarde van Bunschoten-Spakenburg, is het themajaar vanuit economisch perspectief ook interessant. De gemiddelde cultuurtoerist besteedt bijna twee keer zoveel per verblijf als de gemiddelde toerist.³⁸ Een themajaar biedt de mogelijkheid tot veel publiciteit voor een aanzuigende werking op een bredere doelgroep.

4.7.3 Bekendheid

Marketing- en promotieactiviteiten moeten er voor zorgen dat Bunschoten-Spakenburg op het netvlies staat van bestaande en zeker ook potentiële bezoekers. Momenteel speelt Dynamisch Spakenburg en de VVV hier een rol in. Naast algemene acties is het hierbij tevens van belang dat actoren elkaar onderling versterken. Verder speelt hier de rode draad, Het verhaal van Spakenburg, een belangrijk verbindend element.

Binnen het thema leef- en woonklimaat als belangrijke motor voor de lokale economie past ook het beleid van de gemeente om Bunschoten-Spakenburg te promoten als aantrekkelijke plaats. Uitgangspunt van de inspanningen van de citymarketing is het genereren van maximale economische spin-off, waarvan elke inwoner profiteert.

Het inzetten van inwoners van Bunschoten-Spakenburg als ambassadeurs

Onze inwoners zijn de ambassadeurs van Bunschoten-Spakenburg. Zij spelen bewust of onbewust een belangrijke rol bij de beeldvorming bij anderen over Bunschoten-Spakenburg. Daarnaast zijn zij onderdeel van het verhaal van Bunschoten-Spakenburg: dat verhaal gaat ook over hen. Ten slotte spelen onze eigen inwoners een rol in de gastvrije gemeente die we zijn.

Het verzamelen van data ten behoeve van gerichte marketing

Op dit moment beschikken we over weinig actuele uitgesplitste data van onze bezoekers. Om gerichte marketing uit te voeren en de effecten van ons beleid te kunnen meten, hebben we meer data nodig om te kunnen sturen en te verantwoorden.

4.7.4 Organisatie en samenwerkingsverbanden

Het is belangrijk om de handen tussen alle gebiedspartners in een te slaan, kennis te delen, gezamenlijk Spakenburg te promoten en samen te investeren in de vrijetijdseconomie van de gemeente Bunschoten. Daarnaast moeten we de kracht van de gemeente en de regio en de

³⁸ Factsheet Themajaar 2021, NBTC Holland Marketing.

verschillende samenwerkingsverbanden die er nu al zijn niet onderschatten. Ook daar speelt de wens om door samenwerking meer te kunnen betekenen en de vrijetijdseconomie verder te versterken.

Het voortzetten van of aanhaken op regionale samenwerking

Daar waar de samenwerking positief bijdraagt aan de ontwikkeling van Bunschoten-Spakenburg, het versterken van het verhaal van Bunschoten-Spakenburg en het verbeteren van het imago dienen samenwerkingsverbanden te worden voortgezet of te worden aangegaan.

4.7.5 Financiën

We willen beter inzicht in de besteding van de gemeentelijke middelen, eventuele cofinanciering en de inkomsten door verkoop. We investeren alleen in de projecten, die direct bijdragen aan de strategie voor het behalen van de doelstellingen in deze visie.

Gemeentelijke middelen worden op een zo efficiënt en duurzaam mogelijke manier ingezet

Naast gemeentelijke middelen is het belangrijk om financiële bronnen van derden en subsidies te gebruiken voor de verdere ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector. Door de brede scope van de vrijetijdseconomie gaan we ook op zoek naar cross-sectorale afstemming met andere beleidsvelden en investeringsprogramma's, zoals op het gebied van Food en Health, Cultuur en Natuur, Sport en Toerisme en Toerisme en Cultuureducatie.

Investerings in de vrijetijdssector

Een collectieve aanpak voor duurzame toeristische ontwikkeling in de vorm van een coalitie zorgt voor een gezamenlijke ambitie en daardoor ook voor 'geloof' in het doen van investeringen en in het gezamenlijk ondernemen in de vrijetijdseconomie van Bunschoten-Spakenburg.

4.7.6 Onderwijs en arbeidsmarkt

Verwacht wordt dat de vrijetijdseconomie groeit de komende jaren. Daarmee neemt ook de kans op extra banen toe. Er zal behoefte zijn aan de inzet van voldoende goed geschoold personeel in de gastvrijheidsindustrie. Vandaar dat ook het onderwijs bij de toeristische ontwikkeling van Bunschoten-Spakenburg betrokken moet worden.

Het verbeteren van de gastvrijheid door in samenwerking met onderwijs naar stimuleringsmogelijkheden te zoeken

Het personeel van een attractie of toeristische voorziening is een belangrijke factor in de gastvrijheid van een bestemming. Door kennis te delen tussen onderwijsinstellingen, o.a. Horeca & Toerisme College van ROC Midden Nederland en Hogeschool Utrecht, en de gebiedspartners kan deze positieve beleving versterkt worden.

Meer gebruik maken van de innovatieve denkracht van studenten

De inzet van studenten voor de ontwikkeling van de vrijetijdseconomie in Bunschoten-Spakenburg gebeurt momenteel te weinig. Dat is zonde, omdat vooral studenten een innovatie kijk hebben op trends en ontwikkelingen en de wijze waarop de vrijetijdseconomie verder kan worden versterkt. Het realiseren van diverse workshops tussen de gebiedspartners, docenten en studenten kan hieraan op een inspirerende manier een bijdrage leveren.

5. Human capital

- Meer bekendheid geven aan de aanwezige topsectoren in de gemeente Bunschoten en de aantrekkelijkheid van de werk- en leefomgeving.
- Betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt.
- Samenwerking bevorderen met sectorale of regionale platforms voor het vergroten van de interesse in banen in de techniek, ambulante handel, industrie.
- Bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt.
- Het aanboren van nieuw talent door stimulering van ondernemerschap, en scholing van werklozen en werkenden.
- Volgen en motiveren van zogenaamde NEET-jongeren, zodat zij met een startkwalificatie de arbeidsmarkt opgaan.

5.1 Inleiding

Als gevolg van technologische, sociaal-culturele en economische ontwikkelingen verandert de vraag naar arbeid. Andere vaardigheden zijn van belang om straks goed te kunnen functioneren op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Nieuwe vaardigheden, zoals 21ste-eeuwsevaardigheden spelen hierbij een rol, maar ook de ontwikkelingen in de regionale arbeidsmarkt en hoe het onderwijs daarop in kan spelen.

Om voorbereid te zijn op een toekomst waarin iemand meerdere functies op de arbeidsmarkt vervult, moeten burgers niet alleen goed zijn opgeleid maar ook hun kennis en vaardigheden blijven ontwikkelen. Dit kan bijvoorbeeld het risico op baanverlies van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt verkleinen. Dit vraagt om voortdurende scholing van de beroepsbevolking: leven lang leren (LLL).

Een duurzaam inzetbare beroepsbevolking vraagt van burgers dat zij accepteren dat zij meer en vaker moeten investeren in kennis en vaardigheden gedurende het werkzame leven. Om aantrekkelijk te blijven op de arbeidsmarkt en economisch zelfstandig te kunnen zijn, zullen werkenden (maar ook werkzoekenden) toe moeten groeien naar een mentaliteit gericht op permanente ontwikkeling. Die ontwikkeling komt waarschijnlijk niet vanzelf door vraag en aanbod op de arbeidsmarkt tot stand. Het bedrijfsleven en opleidingsinstituten spelen een belangrijke rol om deze mentaliteit en investeringen te stimuleren. Werkgevers dienen ruimte te geven aan de ontwikkeling van menselijk kapitaal ook al is dat niet altijd direct toepasbaar in de huidige baan of zelfs binnen het huidige bedrijf. Voor particuliere en publieke opleidingsinstituten geldt dat zij zullen moeten meedenken en meewerken aan het stimuleren van een leercultuur door het opzetten van maatwerktrajecten die in herkenbare modules en als totaalpakket afgenomen kunnen worden.

5.2 Samenstelling beroepsbevolking

De potentiële beroepsbevolking in gemeente Bunschoten telt 16.000 personen in 2018. Hiervan zijn er 11.000 actief op de arbeidsmarkt (beroepsbevolking). Het werkloosheidspercentage bedraagt 2,6%.³⁹ Dit ligt lager dan het landelijke werkloosheidspercentage. In de gemeente Bunschoten is het aandeel van de beroepsbevolking met een laag onderwijsniveau 190 per 1000 inwoners. Dit ligt hoger

³⁹ CBS Statline, Arbeidsdeelname, regionale indeling 2018, update april 2019.

dan het landelijk aandeel van 146 per 1000 inwoners.⁴⁰ We zien wel een verschuiving van het opleidingsniveau van onze beroepsbevolking in de afgelopen jaren. Het aantal hoger opgeleiden neemt langzamerhand toe. In 2014 was 15% van de personen ouder dan 18 jaar in de gemeente Bunschoten hoger opgeleid, dit is in 2018 gestegen naar 26%.

NEETs

Niet elke jongere van 15 tot 23 jaar gaat naar school of werkt. Deze groep jongeren wordt ook wel met de term NEETs aangeduid, wat staat voor 'Not in Employment, Education or Training'. Het aandeel NEETs wordt op internationaal niveau gebruikt als kwaliteitsindicator voor de overgang tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Volgens de internationale afbakening gaat het om jongeren die tot de werkloze of de niet-beroepsbevolking behoren en die in de afgelopen vier weken niet hebben deelgenomen aan een reguliere opleiding of een cursus. Het gaat bijvoorbeeld om werkzoekende schoolverlaters, jonge arbeidsgehandicapten of jongeren zonder betaalde baan. In de gemeente Bunschoten waren in 2017 105 jongeren van 16 tot 23 jaar NEET-jongere. Op het totaal van 1.966 jongeren van 16 tot 23 jaar in de gemeente is dit 5.3%. Landelijk is dit 8.1%.⁴¹ Het is de vraag of de situatie van deze jongeren langdurig is of voor kortere tijd. Daarvoor moeten we ze goed in beeld hebben en langer volgen. Jongeren die de school verlaten zonder startkwalificatie (diploma) hebben namelijk een extra groot risico op werkloosheid. Het aantal werkzoekende jongeren is gehalveerd in 2017 ten opzichte van 2016. In de gemeente Bunschoten waren in 2017 25 jongeren van 16 tot 23 jaar werkzoekend. Dit is 1,3 % van het totale aantal jongeren in deze leeftijdscategorie.⁴²

5.3 Dynamiek in de werkgelegenheid

De gemiddelde jaarlijkse banenontwikkeling tussen 2009-2018 is met 1,75% in onze gemeente het sterkst van de regio Amersfoort.⁴³ Per saldo nam het aantal banen toe van 9.700 in 2009 naar 11.400 in 2018. Het is de verwachting dat deze lijn stabiel blijft met een lichte stijging overeenkomstig met de landelijke verwachtingen van het UWV. Landelijk is een dalende trend alleen zichtbaar in twee sectoren: de landbouw, bosbouw en visserij en de financiële dienstverlening.⁴⁴ In april 2019 waren 222 geregistreerd werkzoekenden met dienstverband bij het UWV op zoek naar ander werk. Een daling van 9% ten opzichte van een jaar eerder. Het aantal geregistreerde werkzoekenden zonder dienstverband is 445. Dit is niet veranderd ten opzichte van 2018.⁴⁵

De conjunctuurgevoeligheid van handel en industrie is zichtbaar in de beweeglijke ontwikkeling van de werkgelegenheid in de gemeente Bunschoten. Toch is er sprake van een continu groei van het aantal banen. Weliswaar wisselen jaren van snelle groei en jaren met bijna nulgroei elkaar af. De foodsector is een stabiele factor en de groei van het aantal banen is ook te verklaren door de uitgifte van bedrijfsgrond. De werkloosheid ligt structureel onder het regionaal en onder het landelijk gemiddelde. Met een actueel werkloosheidspercentage van minder dan 3% lopen werkgevers met groeiambities tegen grenzen aan.

⁴⁰ Waarstaatjegemeente.nl, cijfers 2018.

⁴¹ Nederlands Jeugdinstituut, CBS Microdata, 'NEET-rate' Monitor AOJ, 2019

⁴² Nederlands Jeugdinstituut, CBS Microdata, 'Werkzoekende jongeren' Monitor AOJ, 2019

⁴³ EBU, Economische monitor regio Amersfoort, 2019.

⁴⁴ UWV, Arbeidsmarktprognose 2019-2020, 2019.

⁴⁵ UWV, Regionale maandcijfers arbeidsmarktinformatie arbeidsmarktregio Amersfoort, juli 2019.

5.3.1 ZZP'ers en arbeidsplaatsen

Gemeente Bunschoten kent met ongeveer 10% een zeer laag aandeel van zzp'ers in de economie. Vooral de zakelijke dienstverlening en de zorg is ondervertegenwoordigd. De meeste zzp'ers werken in de bouw. Een kwart van de arbeidsplaatsen is verbonden aan bedrijven met 250 medewerkers of meer. Binnen het mkb hebben bedrijven met 10-50 medewerkers het grootste aandeel, samen met de bedrijven met 100-250 medewerkers (37% van het totaal aantal banen).⁴⁶

5.3.2 Ambulante handel

Het aantal werkenden in de ambulante handel is tussen 2012 en 2018 in Nederland met 6 % toegenomen. Dit correspondeert met 1.565 werkenden en 860 fte. In de periode 2018 - 2025 neemt het aantal werkenden naar verwachting toe met 520 fte (3 %). Het aandeel van werkenden met een flexibele arbeidsovereenkomst is in de periode van 2009 tot 2018 gestegen van 72% naar 81.9%.

De sector 'vergrijsd'. De gemiddelde leeftijd is 45,8 jaar en zal oplopen in 2025 naar 47,2 jaar. Het aandeel 55plussers neemt toe van 29,8% in 2018 naar 37,7% in 2025. Het grootste deel van de werkenden, 61,3%, is op dit moment man. Het aandeel zal naar verwachting iets afnemen. De spanningsindex (de verhouding vraag en aanbod van arbeid) is in 2018 1,003. Dit zal naar verwachting in 2021 afnemen naar 0,998 (de spanning op de arbeidsmarkt neemt iets af) en in 2025 weer stijgen naar 1,006. Het blijft dus relatief stabiel. Ongeveer 50% van de werkenden heeft in 2018 als hoogst genoten opleiding secundair onderwijs tweede fase. Dit betreft mbo-2 tot en met mbo-4 en havo/vwo bovenbouw. Het aandeel werkenden met een hbo-opleiding is 11%. Zowel de instroom (41%) als de uitstroom (29,5%) van werkenden van en naar een uitkering is relatief groot.

De ambulante handel in arbeidsmarktregio Amersfoort wijkt af van het landelijke beeld. De gemiddelde leeftijd is het laagst van Nederland, 37,2 jaar, het aandeel mannen is 47%, en het aandeel hoger onderwijs is 6,3%. Ook ligt het gemiddelde jaarinkomen in de regio Amersfoort ver boven de rest van Nederland. En arbeidsmarktregio Amersfoort heeft in 2018 het grootste aandeel werkenden (29,8%) in een bedrijf met meer dan 10 werkzame personen.⁴⁷

5.3.3 Knelpunten in de personeelsvoorziening

Voor arbeidsmarktvraagstukken is het relevant niet alleen te kijken naar de werkgelegenheidsontwikkeling, maar ook naar vacatures. Dat zijn de banen die momenteel niet bezet zijn, maar waar wel mensen voor worden gezocht. Vacatures leveren mogelijke knelpunten op voor werkgevers en bieden kansen voor werkzoekenden.

Er zijn drie belangrijke factoren die de knelpunten in de personeelsvoorziening in een sector bepalen: de verwachte productiegroei in de sector (leidend tot uitbreidingsvraag), het personeelsverloop in de sector (vervangingsvraag) en de instroom van jongeren uit het onderwijs op de arbeidsmarkt de komende jaren.

De vervangingsvraag ontstaat vooral doordat personeel naar een andere werkgever vertrekt, met pensioen gaat, (tijdelijk) vervangen moet worden in verband met zwangerschap of ziekte, of omdat

⁴⁶ Economic Board Utrecht, LISA, 2019. Zie ook bijlage 6.2

⁴⁷ Retail Insiders, Arbeidsmarktrapportage Ambulante handel, 2019

tijdelijke contracten van flexwerkers eindigen. Per sector kan het belang van deze factoren verschillen. In de detailhandel en de horeca bijvoorbeeld ontstaan veel vacatures door het eindigen van tijdelijke contracten. In deze sectoren werken relatief veel scholieren en studenten met een kleine bijbaan. In sectoren waar het personeel sterk vergrijst is, zoals het openbaar bestuur en onderwijs, is pensionering een belangrijke factor bij het ontstaan van vacatures.

In 2018 en 2019 groeit het aantal banen minder hard dan in 2017. Dat betekent ook minder uitbreidingsvraag, maar dat zal de spanning op de arbeidsmarkt nauwelijks verminderen. Dit is te verklaren doordat de meeste vacatures ontstaan door vervangingsvraag.

De samenstelling van het bedrijfsleven in de gemeente Bunschoten vormt zich door een paar belangrijke sectoren. Het aantal vestigingen in de sector 'Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening' is de afgelopen 10 jaar gestegen van 170 naar 290.⁴⁸ Deze bedrijven bieden gespecialiseerde professionele wetenschappelijke en technische activiteiten. Deze activiteiten vereisen een hoge opleiding van de medewerkers en stellen specifieke kennis ter beschikking. De sector is nu na de bouw en de handel, de derde sector op basis van het aantal vestigingen van de bedrijvigheid. Dit betekent dat de samenstelling van de arbeidsmarkt in de gemeente Bunschoten zich kenmerkt door uitersten met betrekking tot het benodigde opleidingsniveau.

5.3.4 Aansluiting onderwijs en imago sector

Veel bedrijven hebben een tekort aan praktisch opgeleid personeel van voldoende kwaliteit. Een aantal metaalbedrijven geeft aan dat zij op zoek zijn naar "handjes" voor taken op de productievloer waar geen specifieke opleiding voor nodig is. In de metaalindustrie, machinebouw en elektronica geven bedrijven daarnaast aan dat zij mensen met mbo of mbo plus niveau zoeken, maar dat afgestudeerden dun gezaaid zijn en vaak onvoldoende kwaliteit hebben. De uitdaging is niet zozeer de aansluiting tussen opleiding en maakbedrijf; de meeste bedrijven zijn al gewend en bereid om te investeren in het intern opleiden van mensen. De uitdagingen zijn meer dat de basiskwaliteit van de opleidingen en de motivatie van de jongeren vaak te laag liggen en dat er nog te weinig aantrekkingskracht uitgaat van werken in de maakindustrie.

Dat er weinig aantrekkingskracht uitgaat van de maakindustrie heeft deels te maken met de onbekendheid van deze sector. Onbekend maakt onbemind. Dit heeft invloed op de vakken die jongeren kiezen op de middelbare school. Daarnaast worden de arbeidsvoorwaarden in de maakindustrie ouderwets gevonden. Jonge mensen willen meer flexibiliteit en een betere betaling. Hier komen maakbedrijven hen vaak nog te weinig in tegemoet. En tot slot, zoals eerder al genoemd, speelt de werkomgeving ook een rol. Een doorsnee bedrijventerrein is geen aantrekkelijke werkomgeving voor veel jongeren.

Voldoende vakmensen, die goed zijn opgeleid, zijn onmisbaar bij alle transitieën die op stapel staan. In het beroepsonderwijs moet meer aandacht worden besteed aan beroepsvaardigheden, zodat leerlingen na hun opleiding kunnen instromen in de maakbedrijven. De actieagenda Technologie, die door de techniekbranches en het onderwijs gezamenlijk is opgesteld, beschrijft hier een concreet

⁴⁸ Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline 'Vestigingen van bedrijven per gemeente', juni 2019

stappenplan voor en verbindt alle lopende initiatieven aan elkaar. Stimuleer zij-instroom vanuit minder traditionele gebieden: statushouders, omscholing vanuit de financieel-administratieve wereld of andere beroepsgebieden, die door digitalisering gaan verdwijnen.⁴⁹

Als we leerlingen vroegtijdig kennis laten maken met techniek en de diverse bedrijven en functies in de gemeente Bunschoten draagt dit bij aan de instroom voor de toekomst.

Bedrijven in onze gemeente zijn gesteld op de eigen medewerkers uit de gemeente, echter bij groei en krapte op de arbeidsmarkt, is zoeken naar medewerkers buiten onze gemeente grenzen noodzakelijk. Het imago van de gemeente Bunschoten als gesloten gemeenschap waar je moeilijk tussenkomt, helpt hier niet bij. Het is ook niet van toepassing, echter het beeld schijnt wel te bestaan. Bedrijven organiseren daarom open dagen om dit te doorbreken, maar de eerste stap moet natuurlijk wel gezet worden. Inzetten op onze gastvrijheid en het laten zien van de kansen binnen onze bedrijven is ook hier aan de orde.

5.4 Arbeidspendel

De arbeidsmarkt houdt niet op bij de grenzen van de arbeidsmarktregio. Bijna de helft van de inwoners werkt buiten de regio en er ook komen inwoners van andere plaatsen in de regio Amersfoort werken. Zij bezetten in 2016 ongeveer 45% van de banen in de regio. Van de werkzame beroepsbevolking in de regio werkt ongeveer een derde in de gemeente Amersfoort, 10% in de gemeente Utrecht en 8% in de gemeente Amsterdam. Als gevolg van de economische groei en demografische factoren is deze ingaande en uitgaande pendel naar regio Amersfoort toegenomen. Een belangrijk deel van deze mobiliteit heeft betrekking op hoogopgeleiden. Zij zijn vaker bereid om over langere afstanden - vaak tussen stedelijke regio's - te reizen.⁵⁰

5.5 Trends en ontwikkelingen

Leerlingprognose

In tegenstelling tot het landelijke beeld (-1,86%), toont de prognose van het aantal leerlingen in de periode 2020-2037 in de gemeente Bunschoten een grote groei met 23,9 procent.⁵¹

Permanent leren Scholingsvouchers

Verschillende recente studies, adviezen en ook het regeerakkoord onderkennen het belang van permanent leren. De onderwijs- en ondernemersorganisaties willen met een leerrechtensysteem de leercultuur de 'boost' geven die nodig is om een leven lang ontwikkelen goed van de grond te krijgen. Ze vinden dat alle werkenden en werkzoekenden met minimaal een startkwalificatie en die minimaal twee jaar zijn uitgeschreven uit het reguliere onderwijs of ouder zijn dan 27 jaar leerrechten toegekend moeten krijgen. De hoogte van die leerrechten is gelijk aan de kosten van een universitaire opleiding minus de opleiding die men al gevolgd heeft. Deze leerrechten kan men vervolgens besteden bij door de overheid erkende onderwijsinstellingen, publiek of privaat. Zelfstandig ondernemers krijgen ook leerrechten, waarmee ruimte ontstaat om te investeren in nieuwe kennis en vaardigheden.

⁴⁹ Koninklijke Metaalunie, Industrievisie 2019, april 2019.

⁵⁰ UWV, Regio in beeld Amersfoort, oktober 2018

⁵¹ Nederlands Jeugdinstituut, DUO, 'Leerlingprognose' Monitor AOJ, 2019

Scholing en ontwikkeling in het mkb

Het Techniekpact blijft bestaan omdat er ook de komende jaren veel technisch personeel nodig is. Tot 2023 blijft de subsidieregeling Praktijkleren ondernemers ondersteunen met een bijdrage in de kosten voor leerwerkplekken. MKB-Idee stimuleert mkb-ondernemers meer te investeren in de scholing en ontwikkeling van werkenden. Het betreft investeringen om te zorgen voor meer technisch opgeleid personeel; investeringen in menselijk kapitaal met het oog op digitalisering en investeringen in menselijk kapitaal met het oog op de klimaat- en energietransitie. Vanaf 2019 wordt vanuit het actieprogramma Leven Lang Ontwikkelen in totaal € 4,5 miljoen toegevoegd aan MKB-Idee.

Aansluiting tussen opleiding en beroep wordt zwakker, vooral in het mbo

Zorgelijk punt is dat de link tussen opleiding en beroep in het mbo in de laatste decennia zwakker is geworden. In tegenstelling tot hbo- en wo-afgestudeerden komen mbo'ers in een steeds bredere waaier beroepen terecht. Dat is een nadeel: een zwakke aansluiting is ongunstig voor de inkomenspositie van schoolverlaters. Hoe zwakker de link tussen opleiding en baan, hoe lager het salaris.

Vaardigheden voor de toekomst

De digitalisering stelt ook hogere en andere functie-eisen aan personeel. Van werknemers wordt in toenemende mate verwacht dat ze over '21st century skills' beschikken, zoals sociale vaardigheden, probleemoplossend vermogen en digitale vaardigheden. Ook voor relatief 'simpele' werkzaamheden worden deze vaardigheden in toenemende mate belangrijk. Zo vraagt de inzet van nieuwe technologieën als big data, domotica en robots meer van de technologische en ICT vaardigheden van de medewerkers.

Toch kunnen we niet stellen dat omdat we positieve arbeidsmarktuitskomsten vinden voor specialistische mbo-opleidingen, alleen smalle beroepsspecifieke vaardigheden ertoe doen. Generieke vaardigheden –zoals taal, rekenen, probleemoplossend vermogen- worden later in de loopbaan belangrijker, zowel voor de hoogte van het salaris, als voor de kans op werk. Juist in beroepen waar veel aanspraak wordt gedaan op hoge niveaus van deze vaardigheden, zien we een sterke groei in werkgelegenheid. Kortom: voor goed vakmanschap zijn zowel specifieke als generieke vaardigheden essentieel en de kunst is vooral om die twee aspecten goed te integreren in het curriculum. Aspecten als beleving, sfeer en gastvrijheid worden ook steeds belangrijker. Vooral horeca en detailhandel hebben hiermee te maken. Bedrijven willen op die manier waarden toevoegen voor klanten. Dit stelt hogere eisen aan sociale en communicatieve vaardigheden van het personeel.

Flexibele arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt flexibiliseert. De mate waarin dit gebeurt, hangt mede af van wetgeving rond het werken als zelfstandige en andere vormen van flexibele arbeid. Een flexibeler arbeidsmarkt doet een groter beroep op flexibiliteit, leervermogen en ondernemerschap van de werknemer.

Om jongeren te interesseren voor opleidingen en beroepen waar in de toekomst voldoende werk in te vinden is, zou de focus van de studievoorziening en de beroepsoriëntatie niet alleen moeten liggen op het voortgezet onderwijs. Zeker als het gaat om het stimuleren van een keuze voor de techniek, zou er al op de basisschool mee moeten worden begonnen om te laten zien wat voor werk er in de

gemeente en omgeving beschikbaar is. Leerlingen van het Oostwende College zien en ervaren bijvoorbeeld tijdens 'De week van de Techniek' de vele mogelijkheden binnen de technieksector.

Oostwende College

Het Oostwende College is een school voor vmbo basis, vmbo kader, mavo, havo en vwo met een ondernemend profiel. In 2018-2019 is het leerlingaantal licht gestegen van 366 naar 381 leerlingen.⁵² 94,8% van deze leerlingen komt uit de gemeente Bunschoten. Een klein deel komt uit Amersfoort en Nijkerk. In 2017-2018 deed 70 procent van de leerlingen examen vmbo-k en vmbo-(g)t. De meerderheid van de leerlingen kiest voor een vervolgopleiding op het niveau waarop ze zijn voorbereid. Dit houdt in dat het grootste deel van de vmbo-leerlingen naar het MBO gaat en het merendeel van de havisten naar het hbo gaat. Het Oostwende College biedt een soort uitzendbureau; bedrijven en verenigingen uit de buurt zetten hier opdrachten en stages uit, leerlingen kiezen de praktijkervaring die hen past.

Food Academy Nijkerk (FAN)

De afgelopen tien jaar is het aantal banen in de voedselproductie met een derde gegroeid. Dit leidt tot een grote vraag naar goed geschoolde arbeidskrachten. Er is vooral behoefte aan operators, technische en logistieke medewerkers. Door de behoefte van de bedrijven aan toekomstige medewerkers, is de onderwijsinstelling Aeres in samenwerking met het food (gerelateerde) bedrijfsleven gestart met de Food Academy Nijkerk. De nieuwe opleiding start in het najaar van 2019 met een werk- en leertraject. Dat betekent dat leerlingen aan het werk zijn en gemiddeld een dag per week naar school gaan. Dit traject wordt het schooljaar daarop uitgebreid met een dagopleiding. Food Academy Nijkerk biedt ook een kans voor zij-instromers met een andere achtergrond dan de voedselsector. Bedrijven uit de gemeente Bunschoten kunnen aansluiten op de opleiding door deelname aan een stuurgroep en door hun bedrijf als onderwijslocatie voor het zogenaamde pop-up onderwijs open te stellen. De gemeente wil de bedrijven hiertoe stimuleren.

Versnellen werk naar werk

Toename van de dynamiek op de arbeidsmarkt door een steeds veranderende economie en innovatie, maakt een vlotte overstap van de ene naar de andere baan nodig. Intersectorale mobiliteit is van steeds groter belang.

Leven Lang Leren is voorwaarde voor duurzame inzetbaarheid waarbij regionale alumniprogramma's de overstaptijd van werknemers tussen verschillende beroepen c.q. banen en sectoren vergemakkelijkt. Het vergroten van de toegankelijkheid van scholingsmogelijkheden en versterking van de leercultuur bij werkgevers en wellicht bij bepaalde groepen van werknemers zijn daarbij de mogelijke aandachtspunten, zoals bijvoorbeeld:

- Doorontwikkeling van de opleidingsbehoefte van zittend personeel;
- Ontwikkeling van aanbod (bij)scholingstrajecten voor zittend personeel in afstemming met aangesloten bedrijven;
- Vergroten van de toegankelijkheid van de kennis- en opleidingsstructuur voor zzp'ers en ander flexibel personeel.

⁵² Website Scholen op de Kaart, VO-raad Vensters, 2019

Bevorderen inclusieve arbeidsmarkt

Een inclusieve arbeidsmarkt is een arbeidsmarkt waaraan iedereen, ook mensen met beperkingen, duurzaam kan deelnemen. Een aanpak voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt met goede voorbeeldprojecten met (boven)regionale impact is wenselijk.

5.6 Conclusie en beleidsopgave

Op dit moment is er sprake van krapte op de arbeidsmarkt, en de verwachting is dat ook in toekomstige economische neergang de krapte blijft. Het werkloosheidspercentage in de gemeente Bunschoten is laag. De gemiddelde jaarlijkse banenontwikkeling is in onze gemeente het sterkst van de regio Amersfoort. Bedrijven in onze gemeente zijn gesteld op de eigen medewerkers uit de gemeente, echter bij groei en krapte op de arbeidsmarkt, is zoeken naar medewerkers buiten onze gemeente grenzen noodzakelijk. De bedrijven in de gemeente Bunschoten hebben soms moeite om medewerkers van buiten de gemeente te werven vanwege het imago van Bunschoten-Spakenburg als 'gesloten gemeenschap'. Als gemeente kunnen we sterker sturen op de inzet van citymarketing voor het aantrekken van nieuw talent.

In tegenstelling tot veel andere gemeenten in Nederland, heeft de gemeente Bunschoten een prognose van een grote leerlingengroei van ruim 23 procent tot 2037. Het opleidingsniveau verschuift de laatste jaren naar een hoger niveau. Het aantal personen ouder dan 18 jaar in de gemeente Bunschoten, dat is hoger opgeleid, is nu ruim een kwart. Dit leidt tot een gezondere verdeling in het opleidingsniveau van onze jongeren en toekomstige medewerkers. Er ligt nog een kans om de huidige (kleine) groep jongeren zonder baan of deelname aan onderwijs te monitoren en te stimuleren tot het behalen van een startkwalificatie en/of het vinden van een baan. Samen met het onderwijs kunnen we de verbinding met het bedrijfsleven nog meer maken en de zichtbaarheid van de mogelijkheden van de bedrijven vergroten. Ook is meer aandacht voor het starten van een bedrijf door overname of franchise in het onderwijs voor ons bedrijfsleven van belang.

5.7 Strategie

Onze strategie is onderverdeeld in drie categorieën:

1. Verbeteren aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt
2. Aanboren van nieuw talent
3. Anders organiseren van werk

Verbeteren aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

- De opzet van een brede Kenniskring Aansluiting Onderwijs en Arbeidsmarkt. De kenniskring wordt twee keer per jaar georganiseerd voor de doelgroepen onderwijs, werkgevers en de gemeenten in de regio. De Kenniskring is bedoeld als een relatienetwerk waarin partijen elkaar weten te vinden, ideeën en ervaringen uitwisselen, elkaar inspireren en uitdagen.
- Het opstellen van een strategische kwaliteitsagenda met het onderwijs en bedrijfsleven in 2021. In aansluiting op de regionale platforms en initiatieven.
- Beter aanhaken op het hospitality vraagstuk in de regio.

Nieuw talent aanboren

- Stimuleren van het onderwijs en bedrijfsleven van het werken aan het beroepsbeeld/ beeldvorming van onze sectoren voor jongeren in de gemeente Bunschoten.
- Inzet van citymarketing voor de profilering van bedrijvigheid en het aantrekken van nieuwe medewerkers.
- Stimuleren van scholing van het huidige personeel.
- Stimuleren van scholing van werkzoekenden.
- Inzet van mensen met arbeidsbeperking of statushouders (uitzoeken)
- Stimuleren van ondernemerschap onder jongeren, via bijv. zomer ondernemer en programma's in samenwerking met het onderwijs en de brancheorganisaties.
- Meer gebruik maken van de innovatieve denkkraft van studenten voor onze gastvrijheidsindustrie.
- Het verbeteren van de gastvrijheid door in samenwerking met onderwijs naar stimuleringsmogelijkheden in toerisme en recreatie te zoeken.

Werk anders organiseren

- Stimuleren van de samenwerking tussen bedrijven in het behoud van arbeid voor de gemeente en regio.

6. Verbinding en Samenwerking

6.1 Inleiding

De triple helix samenwerking van overheid, bedrijfsleven en onderwijs staat in het hart van de lokale en regionale economie. Daarnaast is voor sterk economisch beleid een integrale aanpak essentieel. Dit betekent een verbinding tussen economisch, sociaal-cultureel en ruimtelijk gemeentelijk beleid. De gemeente Bunschoten heeft op dit moment samenwerkingsverbanden met andere gemeenten en regio's op vier verschillende thema's: bedrijventerreinen, natuur, recreatie en cultuur en woningbouw. Voor de uitvoering van deze economische visie, is het van belang aan te sluiten bij regionale ontwikkelingen die bijdragen aan de versterking van onze economie. Hieronder belichten we de huidige relaties en samenwerkingen en waarin we verbindingen zien voor de toekomst.

6.2 Clustering: sterker maken van de sterke sectoren

Als gemeente stimuleren we de vestiging van nieuwe bedrijven en willen we zoveel mogelijk komen tot clustering van onze bedrijven in de voeding, metaalindustrie, en ambulante handel. Clustering bevordert de onderlinge samenwerking, de kennisontwikkeling en draagt bij aan de versterking van de aantrekkingskracht van de sectoren op andere bedrijven en medewerkers.

6.3 Foodvalley

6.3.1 Regio Deal Foodvalley

De Regio Deal Foodvalley is een meerjarige samenwerking tussen het Rijk en acht partijen uit de regio: Regio Foodvalley, Wageningen University & Research, Universiteit Utrecht, provincie Gelderland, provincie Utrecht, LTO Noord, VNO-NCW midden en Waterschap Vallei en Veluwe. Gezonde en duurzame voeding voor iedereen. Een eenvoudige zin, maar met een enorme urgentie die vraagt om kennis, innovatie, samenwerking én actie bij verschillende projecten op het gebied van landbouw, voeding en kennis. Van een gezamenlijke voedselopgave naar impact! Dát is de ambitie van de negen partners van de Regio Deal Foodvalley.

Binnen de provincie Utrecht hebben ook een aantal niet Foodvalley gemeenten de mogelijkheid gekregen deel te nemen aan spoor 1 van de Regiodeal Foodvalley, waaronder de gemeente Bunschoten. Spoor 1 is gericht op de agrarische sector. Agrariërs uit de gemeente Bunschoten kunnen zich aanmelden voor deelname aan een zogenaamde 'proeftuin'. Dit houdt in dat de agrarische bedrijfsvoering van het deelnemende bedrijf onder de loep wordt genomen en dat vanuit innovaties naar een nieuw of verbeterd businessmodel wordt toegewerkt. Deelname aan de proeftuinen voor onze lokale agrarische bedrijven is financieel mogelijk gemaakt door een bijdrage van de provincie Utrecht.

6.3.2 Landbouwnetwerk Salentein

Landbouwnetwerk Salentein is een samenwerking tussen diverse publieke/ en of private partijen, hoofdzakelijk gelegen binnen de regio Foodvalley. De gemeente Bunschoten heeft ook de mogelijkheid gekregen deel te nemen aan dit landbouwnetwerk. De missie van Salentein is als volgt; samenwerken aan een toekomstbestendig, vitaal agrarisch ondernemerschap als onderdeel van een duurzame agrofoodsector. Het landbouwnetwerk Salentein wil de samenwerking tussen de netwerkpartners, die werkzaam zijn op het gebied van Agro en Food in de regio Foodvalley en

daarbuiten versterken. De verduurzaming in de Agro en Food sector krijgt vorm via concrete projecten en initiatieven die gebundeld worden onder de volgende thema's;

- 1 Ondernemerschap en innovatie
- 2 Verbindend ondernemen
- 3 Ruimte om te ondernemen
- 4 Ondernemersbegeleiding
- 5 Landschap, bodem, water en biodiversiteit
- 6 Waarderen en verdienen

Deelname aan Landbouwnetwerk Salentein vormt een meerwaarde voor onze lokale Agro en Food sector. Op deze manier kunnen de agrariërs en foodondernemers binnen de gemeente Bunschoten gebruik maken van kennis en innovaties om op een toekomstbestendige wijze te kunnen blijven ondernemen in de Agro en Foodsector.

6.4 Regio Amersfoort

De gemeente Bunschoten werkt binnen de Regio Amersfoort samen met de gemeenten Amersfoort, Baarn, Eemnes, Leusden, Soest en Woudenberg, Nijkerk en Barneveld aan een gezamenlijke toekomst. De gemeenten hebben een regionaal convenant voor bedrijventerreinen. Het convenant is gericht op regionale samenwerking op het gebied van optimale afstemming van vraag en aanbod bij herstructurering van de bestaande bedrijventerreinen, de ontwikkeling van nieuwe terreinen en kwaliteitsverbetering. De Regio Amersfoort werkt aan de opstelling van een nieuwe Strategische Agenda 2019-2022.

6.5 Arbeidsmarktregio Amersfoort

Arbeidsmarktregio Amersfoort is een van de 35 arbeidsmarktregio's in Nederland van waaruit gemeenten en het UWV de dienstverlening aan werkgevers en werkzoekenden vormgeven. Gemeenten en het UWV worden hierbij ondersteund door de programmaraad Regionale Arbeidsmarkt. Het Werkgeversservicepunt regio Amersfoort helpt bedrijven kosteloos bij hun personeelsvraag. Begin 2019 startte het Regionaal Werkbedrijf met een campagne om meer werkgevers uit de arbeidsmarktregio Amersfoort aan te sporen in gesprek te gaan met mensen die nog niet 'werkfit' zijn.

6.6 Provincie Utrecht

Het nieuwe coalitieprogramma 2019-2023 van de Provincie Utrecht zet in op versterking van het profiel groen, gezond en slim vanuit een agenda gericht op brede welvaart. Samen met partners in de regio stelt de provincie een regionale economische agenda op. De circulaire economie wordt gestimuleerd. Ze wil de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren, vooral in de sectoren met de tekorten, zoals techniek, zorg, onderwijs en ICT. Ook komt er aandacht voor leven lang leren. Ze investeert in een regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) om het economisch profiel te versterken en investeringen aan te trekken van InvestNL en Europese fondsen. De Economic Board Utrecht (EBU) wil graag met de gemeente Bunschoten samenwerken om invulling te geven aan het profiel van de provincie Utrecht door de combinatie van onze foodsector en health.

6.7 Provincie Flevoland

De ontwikkelingen die zich voordoen in Flevoland beïnvloeden de gemeente Bunschoten. Een voorbeeld is vliegveld Lelystad, de bevolkingsgroei en de woningbouw rondom Almere. Door beperkte groeimogelijkheden in de gemeente en de regio is de kans aanwezig dat inwoners en bedrijven zich in de toekomst in toenemende mate in Flevoland vestigen. Op dit moment wordt vanuit de gemeente Bunschoten nog relatief weinig naar schuin boven ons gekeken, terwijl het dichtbij ligt. Vanuit het bedrijfsleven heeft dit vooral te maken met de goede arbeidsethos van de inwoner van Bunschoten-Spakenburg en het imago van potentiële medewerkers uit bijvoorbeeld Almere. Daarnaast speelt gemak van de nabijheid van toeleveranciers een belangrijke rol. Als gemeente volgen we de ontwikkelingen, maar hebben we geen actieve samenwerking.

6.8 Gastvrije Randmeren

De gebiedscoöperatie Gastvrije Randmeren is een samenwerkingsverband van de gemeenten Gooise Meren, Huizen, Blaricum, Eemnes, Bunschoten, Nijkerk, Putten, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Elburg, Oldebroek, Kampen, Dronten, Zeewolde en Almere. De coöperatie is belast met een aantal aspecten van beheer en onderhoud in de Randmeren en activiteiten op het gebied van (inter)nationale positionering. De Stichting Maaien Waterplanten Randmeren zorgt voor de gezamenlijke aanpak van de enorme groei van waterplanten, die de pleziervaart belemmert.

6.9 Gebiedscoöperatie O-gen

Gebiedscoöperatie O-gen werkt aan de ontwikkeling van een krachtig en vitaal landelijk gebied in de Vallei, Heuvelrug en Kromme Rijnstreek. Gemeente Bunschoten is lid van de coöperatie. O-gen verzorgt o.a. het Gebruikersloket voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en het Grebbelinie Bezoekerscentrum. Ze stimuleren en faciliteren innovatieve projecten op het gebied van o.a. duurzaamheid, nieuwe verdienmodellen, en biodiversiteit. Zij bieden op dit moment ook een persoonlijk begeleidingstraject aan voor agrarische ondernemers en de doorontwikkeling van hun bedrijf. Gebiedscoöperatie O-gen heeft besloten per 1 januari 2021 te gaan stoppen. Het is nog onduidelijk hoe de provincie en samenwerkende gemeenten de opgaves in het landelijk gebied daarna samen vorm gaan geven.

Bronnen

Algemeen economie

CBS, Nationale rekeningen 2018, juli 2019.

CBS, Trends in Nederland 2019, mei 2019.

Kamer van Koophandel e.a., Conjunctuurenquête Nederland, mei 2019.

Planbureau voor de Leefomgeving, De economische samenhang tussen regio's in Nederland, 2019.

Planbureau voor de Leefomgeving, Stedelijke regio's als motoren van economische groei, november 2017.

Planbureau voor de Leefomgeving, Regionaal-economische groei in Nederland - Een typologie van regio's, juli 2017.

Planbureau voor de leefomgeving, Clusters en economische groei, juni 2007.

Ondernemend Bunschoten

MKB Nederland, Rapportage MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland 2018, maart 2019.

Universiteit van Tilburg, Telos, Duurzaamheidscan Bunschoten 2018, 2019

Gemeente Bunschoten, Coalitieakkoord Vertrouwen in Bunschoten 2018-2022, 2018.

Risselada, A.H., Hagen, D., Weltevreden, J.W.J., Atzema, O.A.L.C., Spierings, B., Janssen J-W.H. & Ghaus, F. Het Verbonden Winkelgebied. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, 2018.

Bureau Seinpost, gemeente Bunschoten, Kopgroep Centrum Spakenburg, Centrumvisie Bunschoten-Spakenburg 2017-2023, 2016.

Parker, C., Ntounis, N., Quin, S. & Millington, S. High Street UK 2020 Project Report; Identifying factors that influence vitality and viability. Manchester: Institute of Place Management, Manchester Metropolitan University, 2015.

Gemeente Bunschoten, Toekomstvisie 2025, juni 2013.

Rabobank Nederland, Goede buur of verre vriend, Een onderzoek naar de economische verbondenheid in de regio Randmeren, 2010.

Ruimte om te ondernemen

Buck International Consultants, Naar een visie op toekomstige bedrijventerreinen regio Amersfoort, augustus 2019.

Platform 31, Aan de slag met de nieuwe maakindustrie, juli 2019.

Provincie Utrecht, Ruimtelijk-economische strategie voor Utrecht, november 2018.

BRO, gemeente Bunschoten, behoefteonderzoek bedrijventerrein de Kronkels-Zuid, juli 2018

Regio Amersfoort, Plan van aanpak Strategische agenda 2019-2022 'De banden aanhalen', maart 2018.

Provincie Utrecht, Retailvisie provincie Utrecht, februari 2018.

Provincie Utrecht (herijking 2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, januari 2017.

BRO, Herstructureringsplan De Kronkels, november 2013.

ABL2, Asset Scan Zuidwenk Bunschoten, april 2013.

Human capital

Economic Board Utrecht, Economische monitor regio Amersfoort, 2019.

Retail Insiders, Arbeidsmarktrapportage Ambulante handel, 2019.

UWV, Arbeidsmarktprognose 2019-2020, 2019.
UWV, Regio in beeld Amersfoort, oktober 2018.

Vrijtijdseconomie, water en cultuurhistorie

Horeca- en evenementenbeleid gemeente Bunschoten 2019-2023, oktober 2019.
NBTC, Kerncijfers gastvrijheidseconomie 2018, 2019.
Encorys, Monitor Toerisme en Recreatie provincie Utrecht 2018, juli 2019.
I&O Research, dtnp, Randstad Koopstromenonderzoek 2018, januari 2019.
LISA, Aantal banen Toerisme en Recreatie, 2019
Euregio, Factsheet Marktinformatie Duitsland 2017, september 2018.
CBS, NRIT e.a., Deel 2 van Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2018, oktober 2018.
Landelijke cultuurindex, Atlas voor Gemeenten, 2018.
Encorys, Monitor Toerisme en Recreatie Utrecht 2016, december 2016.
Waterrecreatie Advies BV, Prognose ontwikkeling recreatievaart in 2030, 2040, 2050, augustus 2016.
Nota Investeringsagenda 'landschapstientje' Bunschoten, januari 2012.
City Result, Citymarketing Bunschoten-Spakenburg 2011-2015, juni 2011.
Provincie Utrecht, Visie Recreatie en Toerisme 2020, oktober 2011.
Regionale leefstijlenatlas: dagrecreatie, Provincie Utrecht, 2011.
Encorys, Toerisme: de banenmotor, juni 2010.
Notitie Bed-and-Breakfast binnen de gemeente Bunschoten, maart 2009.
Een Deurkiek, Nota Recreatie en Toerisme Bunschoten, maart 2000.

Websites

Scholenopdekaart.nl	www.bbsuo.nl
Waarstaatjegemeente.nl	www.gastvrijerandmeren.nl
www.technikpactmonitor.nl	www.kso2018.nl
www.monitoraaj.nl	staatvanutrecht.databank.nl
www.regioinbeeld.uwv.nl	www.telos.nl
www.retailland.nl	www.nritmedia.nl
www.retailinsiders.nl	www.gebiedsontwikkeling.nu
www.oecd.org/cfe/tourism	mkbstatline.cbs.nl
insights.abnamro.nl/sector/leisure	www.ao-metalektro.nl
ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl	www.otib.nl
bureau.regioamersfoort.nl	www.ovp.nl/
www.regiofoodvalley.nl	www.klimaataakkoord.nl
www.foodvalley.nl	www.oom.nl
wsp-regiofoodvalley.nl	https://www.sol-online.nl/
www.kvkregiodata.nl	www.fnli.nl
www.platformdenieuwewinkelstraat.nl	www.nedverbak.nl/
jongerenloketregioamersfoort.nl	www.vbz.nl
agrimatie.nl	

Bijlage 1. Duurzame ontwikkeling gemeente Bunschoten

De Nationale Monitor Duurzame gemeenten van Telos, het kenniscentrum van de universiteit van Tilburg, maakt jaarlijks de balans op hoe het staat met de (ontwikkeling van de) gemeentelijke duurzaamheid. Een integraal duurzaamheidsperspectief is voor gemeenten van belang om beleidsterreinen van de gemeente in hun onderlinge samenhang te analyseren. Duurzaamheid is in deze monitor het in balans ontwikkelen van de drie onderdelen (kapitalen): ecologisch kapitaal, sociaal-cultureel kapitaal en economisch kapitaal. In totaal onderscheidt de monitor 20 thema's verdeeld over de 3 kapitalen. Met behulp van in totaal 126 indicatoren is de ontwikkeling van de twintig voorraden letterlijk en figuurlijk per gemeente in kaart gebracht. Hieronder is de duurzame ontwikkeling van gemeente Bunschoten uiteengezet.

Duurzaamheidsscore Bunschoten

Totale duurzaamheidsscore:

50.6

Plaats totale ranking:

128

Ranking kapitalen

38

335

100

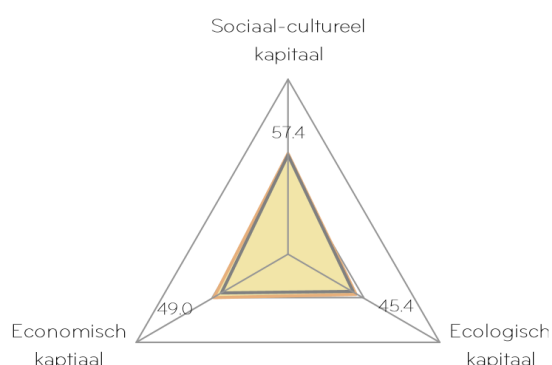
Benchmark gemeenten

Telos werkt met het principe van fairbenchmarking daarom worden gemeenten vergeleken met vergelijkbare gemeenten. We vergelijken gemeenten naar grootte, maar ook naar type.

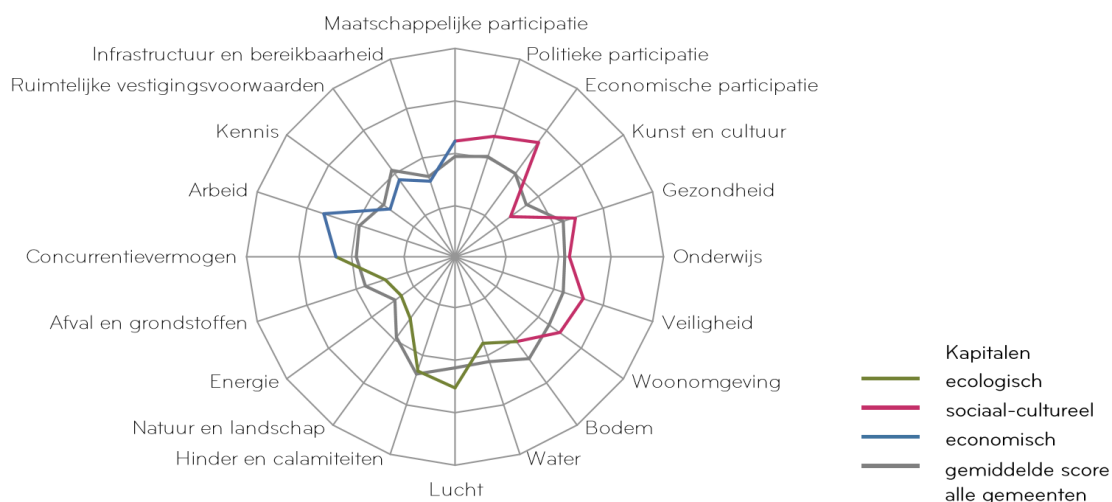
Plaats groeigemeente: 37 van 102

Plaats voormalige industrie gemeente: 23 van 81

Plaats kleine gemeente: 116 van 300

Resultaten voorraden

Bijlage 2. Werkpendel

Deze tabel brengt het aantal banen van werknemers uit de gemeente Bunschoten in kaart per werkregio.

Provincie	Werklocatie	Bunschoten	% Totaal
Utrecht	Bunschoten	5500	51%
	Amersfoort	1100	10%
	Baarn	500	5%
	Leusden	100	1%
	Nieuwegein	100	1%
	Utrecht	400	4%
	Soest	200	2%
	Zeist	200	2%
Noord-Holland	Amsterdam	400	4%
	Blaricum	100	1%
	Gooise meren	100	1%
	Hilversum	100	1%
	Huizen	200	2%
	Haarlemmermeer	200	2%
Gelderland	Barneveld	100	1%
	Harderwijk	100	1%
	Nijkerk	300	3%
Flevoland	Almere	100	1%
	Zeewolde	100	1%
Zuid-Holland	Rotterdam	100	1%
	Niet in te delen, buitenland	800	7%
	Totaal	10800	

Bron: CBS Statline, Banen van werknemers naar woon- en werkregio december 2017, laatste update 16 augustus 2019

Bijlage 3. Nabijheid voorzieningen werk- en leefomgeving

Uit onderzoek van het Planbureau voor de leefomgeving (2017) blijkt dat sterke economische groeiregio's in het algemeen hogere scores op de indicatoren van het woon-werkklimaat hebben. Niet alleen de nabijheid is beter, ook het aantal voorzieningen binnen een bepaalde afstand is groter. Er zijn meer ziekenhuizen, meer restaurants, meer podiumkunsten, meer bioscopen, meer attracties en ze hebben een sterker historisch karakter. Wat betreft de nabijheid van natuur, valt op dat de groeiregio's relatief hoge scores hebben op de nabijheid tot parken en plantsoenen, dagrecreatieve terreinen en dagrecreatief water, maar dat ze lager scoren op de nabijheid tot bos. In onderstaand figuur zijn voor de gemeente Bunschoten de gemiddelde nabijheid van de diverse voorzieningen uiteengezet afgezet tegen de gemiddelden in provincie Utrecht en Nederland.

Voorzieningen	Bunschoten	Utrecht	Nederland
Aantal ziekenhuizen (incl. buitenpolikliniek) binnen 10 km.	3,0	3,5	3,2
Aantal restaurants binnen 5 km	17,0	123,8	133,9
Aantal podiumkunsten binnen 10 km	1,5	6,2	6,6
Aantal bioscopen binnen 10 km	0,2	4,3	3,0
Aantal attracties binnen 10 km	0,0	2,1	2,4
Aandeel woningen gebouwd voor 1945	8,5 %	17,7 %	18,6 %
Nabijheid van dagrecreatief terrein	5,9 km	3,3 km	3,4 km
Nabijheid van parken en plantsoenen	1,0 km	0,8 km	1,0 km
Nabijheid van dagrecreatief water	1,7 km	2,4 km	2,6 km

Bron: CBS Statline, Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, regionale cijfers 2006-2018 en Voorraad woningen per bouwjaarklasse, update maart 2019.

Bijlage 4. Profiel bedrijventerreinen

Bedrijventerrein	Beschrijving	Netto oppervlakte	Max. milieu-categorie	Parkmanagement
De Kronkels	De Kronkels is een werk-functioneel bedrijventerrein gelegen aan de zuidwestzijde van Bunschoten-Spakenburg. De Kronkels wordt ontsloten met een aansluiting op de Bisschopsweg en aan de noordzijde op de Westsingel. De Westsingel, Amersfoortseweg en Bisschopsweg vormen met groen aangeklede zichtlocaties. De Kronkels is via de Bisschopsweg en Amersfoortseweg aangesloten op de A1.	36,91 ha	4	Er is geen parkmanagement. Een enquête voor het opzetten van een BIZ kreeg jaren geleden te weinig steun van de bedrijven.
Haarbrug	Haarbrug is een beveiligd bedrijventerrein voor het automotive bedrijf Voest Alpine en Flamco (drukvalen verwarming). Het terrein wordt ontsloten via een aansluiting op de Amersfoortseweg. Het terrein is omsloten door bedrijventerreinen, alleen de oostzijde grenst aan het landelijk gebied.	27 ha	4	N.v.t.
Haarbrug-Noord	Haarbrug-Noord is een modern gemengd bedrijventerrein gelegen aan de noordzijde van Voest Alpine. Het terrein wordt ontsloten via een aansluiting op de Oostelijke Randweg. Deze ontsluiting is voorzien van een slagboom, waarmee het terrein beveiligd is tegen ongewenste bezoekers	12,20 ha	3	Er is alleen voor de beveiliging een BIZ op het terrein (een nieuwe periode per 1 januari 2016).
Zuidwenk	Het betreft een ouder bedrijventerrein gelegen aan de oostzijde van Spakenburg-centrum. De noordzijde is begrensd door het randmeer. Aan de zuidzijde is er een overgangsgebied naar woningbouw met detailhandel, dienstverlenende bedrijven en kleinschalige bedrijfsactiviteiten.	19,00 ha	5	N.v.t.

Bijlage 5. Aantrekkelijkheid en vitaliteit winkelgebied

Er zijn veel factoren van invloed op de aantrekkelijkheid en vitaliteit van binnenstedelijke winkelgebieden. Een studie van het Institute of Place Management (IPM) van de Manchester Metropolitan University heeft op basis van een review van de wetenschappelijke literatuur en input van experts maar liefst 201 factoren geïdentificeerd. Nederlands onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam en ook het Koopstromenonderzoek Randstad 2018 bevestigen de conclusies. Het overzicht hieronder toont de top 25 van de prioriteiten en factoren van invloed op de aantrekkelijkheid en de vitaliteit van een winkelgebied.

	Prioriteit	Factoren
1	Openingstijden	Openingstijden; winkluren; avond economie
2	Uiterlijk	Uitstraling winkelgebied; netheid
3	Winkels	Winkelaanbod; brancheringsmix
4	Visie en strategie	Leiderschap; samenwerking; (her)ontwikkelingsstrategie
5	Beleving	Kwaliteit van service; tevredenheid winkelend publiek; imago winkelgebied; bekendheid winkelgebied
6	Management	Centrummanagement; management winkelcentrum; management collectief; place management
7	Assortiment	Breedte/kwaliteit assortiment van producten
8	Basisbehoeften	Parkeren; faciliteiten; algemene voorzieningen
9	Trekkers	Aanwezigheid van winkels die een trekkersfunctie hebben en die het gebied karakter geven
10	Netwerken & Samenwerkingsverbanden	Netwerken tussen stakeholders; samenwerkingsverbanden; leiderschap van lokale overheid
11	Diversiteit	Attracties; variatie/kwaliteit van de winkels; aanbod consumentendiensten; huurmix; diversiteit winkelaanbod; alternatieve winkelformules
12	Voetgangers	Voetgangersvriendelijkheid; faciliteiten voor voetgangers; 'cross-shopping'; gecombineerd winkelbezoek
13	Vermaak en vrije tijd	Entertainment; leisure offer
14	Aantrekkelijkheid	Aantrekkelijkheid locatie; consumententrekkracht
15	Soliditeit	Atmosfeer; aanwezigheid BIZ; samenwerking vastgoedeigenaren en hurende retailers; waardeperceptie winkels
16	Bereikbaarheid	Gemak; bereikbaarheid; openbaar vervoer
17	Marketing en branding	Marketingstrategie winkelgebied; citymarketing; relatie huurder-beheerder; oriëntatie en bewegwijzering; promotie; speciale aanbiedingen
18	Winkelaanbod	Verhouding vergelijkend/doelgericht winkelaanbod (meestal in percentages)
19	Ruimte voor recreatie	Recreatiemogelijkheden; publieke ruimte; beschikbare publieke ruimte
20	Toetredingsbarrières	Belemmeringen die het voor geïnteresseerde retailers moeilijk maken zich te vestigen in het winkelgebied
21	Keten vs. Zelfstandigen	Aantal ketens en onafhankelijke winkels in de winkelmix van een winkelgebied
22	Veiligheid	Een KPI die het winkelgebied hanteert voor het meten van percepties of daadwerkelijke criminaliteit, waaronder winkeldiefstal
23	Leefbaarheid	Mono- versus multifunctioneel; connectiviteit; leefbaarheid
24	Aanpassingsvermogen	Flexibiliteit van het winkelaanbod; branchering; gemengde functies; collectiviteit; functionaliteit; ontwerp van centrum; gemiddelde oppervlakte winkelpanden
25	Winkelrenovaties	Het proces van het (her)ontwikkelen van winkels

Bijlage 6. Samenstelling bedrijven

6.1 Aantal vestigingen per bedrijfstak

Deze tabel bevat gegevens over het aantal vestigingen van bedrijven naar economische activiteit, gebaseerd op de Standaard Bedrijfsindeling 2008 (SBI 2008). De vestigingen zijn voorts ingedeeld naar de gemeentelijke indeling per 1 januari 2019.

Bedrijfstakken/branches SBI 2008			
	2017	2018	2019
A Landbouw, bosbouw en visserij	65	65	70
B Delfstoffenwinning	0	0	0
C Industrie	110	120	120
D Energievoorziening	0	0	0
E Waterbedrijven en afvalbeheer	5	5	5
F Bouwnijverheid	270	300	315
G Handel	595	600	605
H Vervoer en opslag	30	35	35
I Horeca	60	65	65
J Informatie en communicatie	65	70	65
K Financiële dienstverlening	200	210	230
L Verhuur en handel van onroerend goed	30	35	35
M Specialistische zakelijke diensten	285	290	290
N Verhuur en overige zakelijke diensten	85	95	105
R Cultuur, sport en recreatie	70	70	80
S Overige dienstverlening	150	155	170
U Extraterritoriale organisaties	0	0	0
Totaal	2020	2115	2190

Bron: CBS Statline, Vestigingen van bedrijven; bedrijfstak, gemeente 2017, 2018, 2019, update juni 2019

6.2 Grootte van de bedrijven per bedrijfstak

Onderstaande tabel toont het aantal banen naar sector verdeeld over sectorklassen in 2018 in de gemeente Bunschoten. De sectoren met de grootste werkgelegenheid zijn de industrie en de bouw, gevolgd door de handel.

Bedrijfstak	Totaal	Zzp	2 t/m 4	5 t/m 9	10 t/m 49	50 t/m 99	100 t/m 249	>250
Landbouw	148	34	103	-	11	-	-	-
Industrie	3957	50	56	65	336	493	841	2116
Bouw	1255	201	112	108	279	-	113	442
Handel	2868	238	499	592	917	161	461	-
Transport	156	17	20	6	113	-	-	-
Horeca	325	19	48	95	163	-	-	-
Informatie en communicatie	145	55	8	26	56	-	-	-
Financiële instellingen	53	4	7	23	19	-	-	-
Zakelijke diensten	676	247	138	125	166	-	-	-
Overheid	166	1	-	-	42	-	123	-
Onderwijs	324	44	16	9	255	-	-	-
Zorg en welzijn	937	77	66	91	209	92	-	-
Overige dienstverlening	439	177	96	26	140	-	-	-
Totaal	11449	1164	1169	1166	2706	746	1538	2960

Bron: EBU, LISA, 2019

6.3 Bedrijvendynamiek

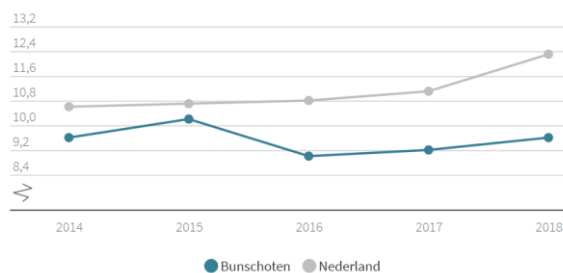
Hieronder ziet u het aantal gestarte zzp'ers, gestarte vestigingen en stoppers per 1000 inwoners. En een trendgrafiek van het aantal gestarte zzp'ers, gestarte vestigingen en gestopte vestigingen afgezet tegen gemiddeld Nederland.

Gestarte vestigingen per 1.000 inwoners
aantal

Bron: Handelsregister KVK | 2018

Ontwikkeling gestarte vestigingen per 1.000 inw.
aantal

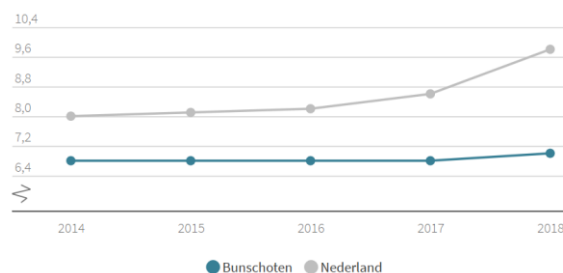
Bron: Handelsregister KVK | 2014 - 2018

Gestarte zzp'ers per 1.000 inwoners
aantal

Bron: Handelsregister KVK | 2018

Ontwikkeling gestarte zzp'ers per 1.000 inw.
aantal

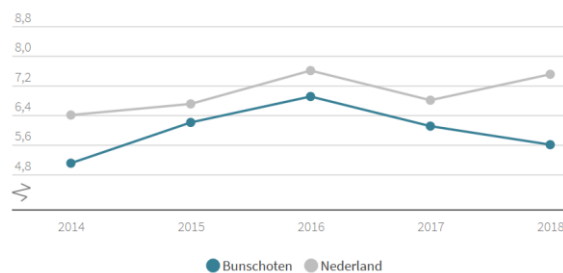
Bron: Handelsregister KVK | 2014 - 2018

Gestopte vestigingen per 1.000 inwoners
aantal

Bron: Handelsregister KVK | 2018

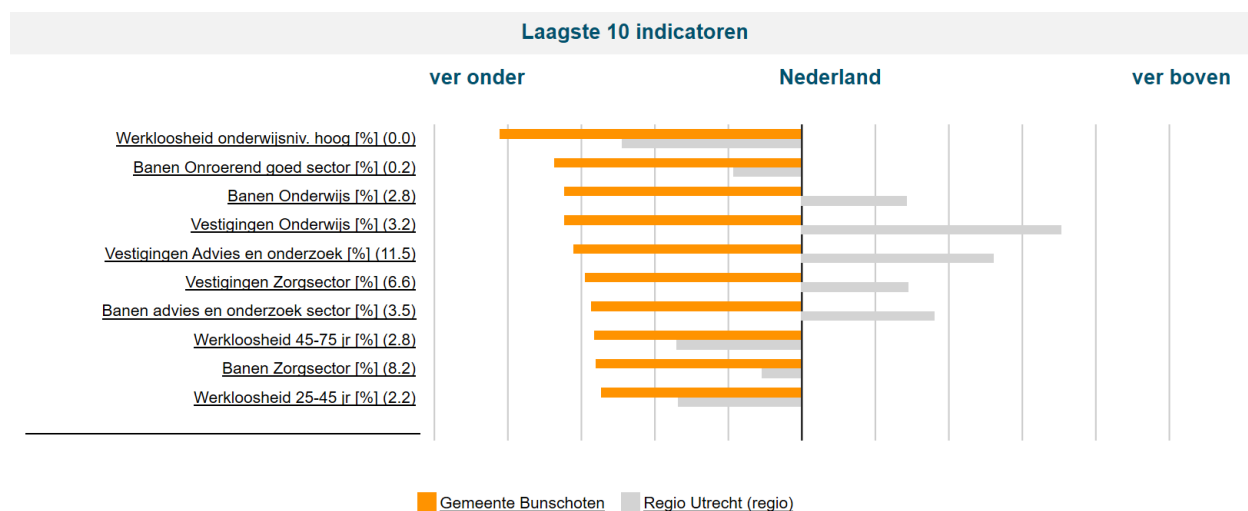
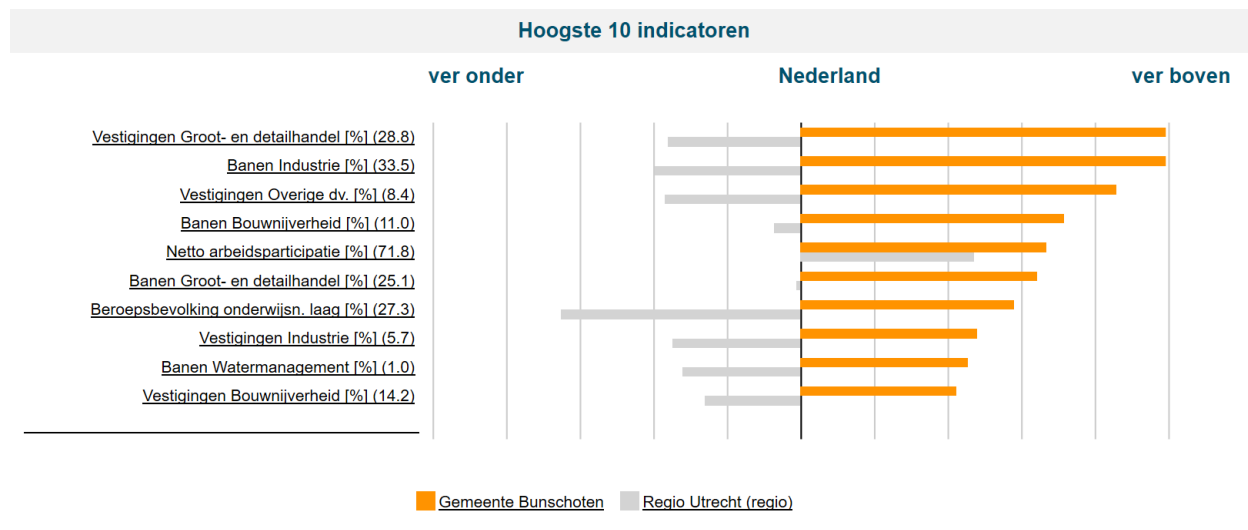
Ontwikkeling gestopte vestigingen per 1.000 inw.
aantal

Bron: Handelsregister KVK | 2014 - 2018

6.4 KvK economische score gemeente Bunschoten

De Kamer van koophandel toont via de Regiodata (2019) de 10 hoogste en laagste scorende economische indicatoren van Bunschoten.

Bijlage 7. Vrijtijdseconomie

7.1 SWOT-analyse

Sterkte	Zwakte
<ul style="list-style-type: none"> • De ligging aan het water. • De historische werf en haven, en de bottervloot. • De aanwezige infrastructuur voor fietsers, wandelaars en waterrecreanten. • Gratis parkeren. • (Sport) verenigingen. • Fietsboot Eemlijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontbreken van een totaalvisie. • Ontbrekende van samenhang in het toeristisch product. • Weinig aanbod voor zakelijke toerist. • Weinig overnachtingsmogelijkheden.
Kans	Bedreiging
<ul style="list-style-type: none"> • Toerisme blijft groeien. • Ontwikkeling fijnmazig vrijetijdsnetwerk waarbij het landelijk gebied vaker door bezoekers wordt verkend. • Thematische belevingsroutes. • Online representatie van het toeristisch aanbod. • Promotie van aanbod in de regio. • Voeren van actief beleid. • Stimuleren van binnenlands toerisme. • Seniorenmarkt biedt kansen voor verlenging van het seizoen. • Cultuurhistorisch educatief en interactief aanbod voor scholen. • Sterke samenwerking en afstemming tussen de bedrijven en partners in sport, cultuur, erfgoed en natuur. • Investeren in aanbod en bekendheid van onze evenementen. • Gamification. • Cultuur-historisch erfgoed is steeds vaker onderdeel van de vrijetijdsbeleving. • Groeiende aandacht voor gezondheid en voedsel. • Multigeneration travel (families en vriendengroepen, die samen op pad willen). 	<ul style="list-style-type: none"> • Onder druk staan van de watersector. • Conjunctuurgevoeligheid. • Krapte op de arbeidsmarkt. • Passief opstellen. • Concurrentie in de omgeving. • Vrije tijd wordt schaarser.

7.2 Verstrekte subsidies

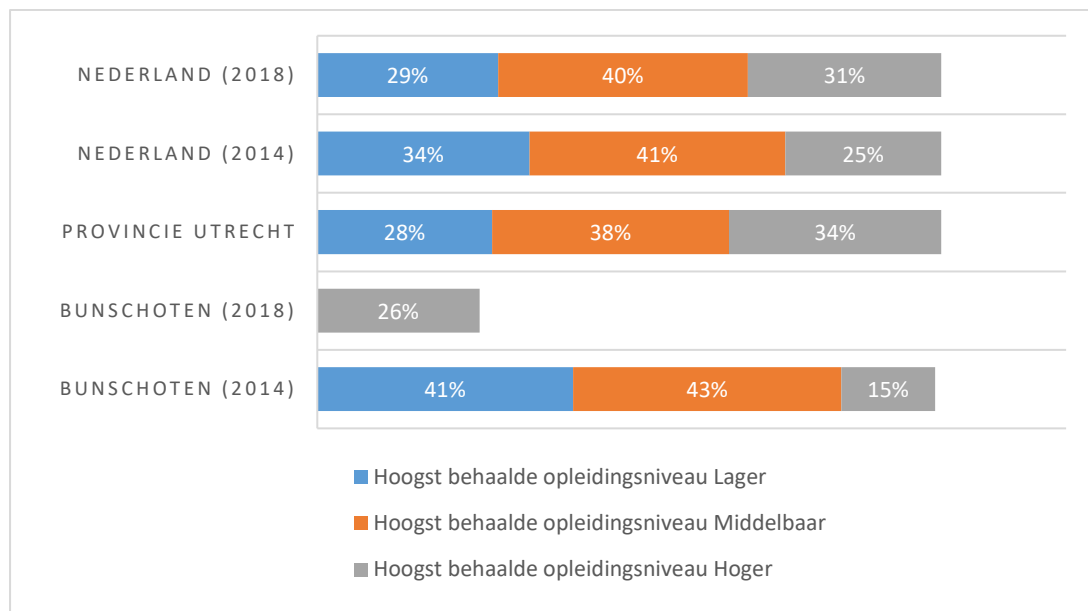
In de afgelopen jaren is de investering in het toerismedomein toegenomen. Een aantal organisaties ontvangt al langere tijd een subsidie van de gemeente, anderen worden afhankelijk van de doelstellingen en projecten tijdelijk of eenmalig financieel ondersteund. Gedurende een jaar worden vaak ook nog extra incidentele subsidies voor projecten en initiatieven aangevraagd. Deze middelen zijn niet opgenomen in de overzicht.

Verstrekte subsidiebeschikking Bunschoten	2013	2015	2018
Stichting Museum Spakenburg	€ 162.215	€ 157.941	€ 160.954
Open monumentendag	€ 1.750	€ 1.276	€ 1.300
De Bruine Vloot / Visafslag	€ 1.309	€ 855	€ 871
De Bruine Vloot/ Visserijdagen	€ 2.559	€ 1.400	€ 1.427
Historisch aanzien Museumhaven	€ 21.732	€ 59.558	€ 60.500
Stichting fietsboot Eemlijn			€ 500
Vereniging VVV Bunschoten-Spakenburg	€ 41.218	€ 42.673	€ 42.886
Stichting Citymarketing Spakenburg		€ 25.375	€ 25.502
Bijdrage, geen subsidie			
Visit Utrecht Region (Regiostrategie internationaal toerisme)			€ 3.157
Routebureau Utrecht			€ 5.220
Gastvrije Randmeren		€ 20.000	

Bijlage 8. Human Capital

8.1 Opleidingsniveau

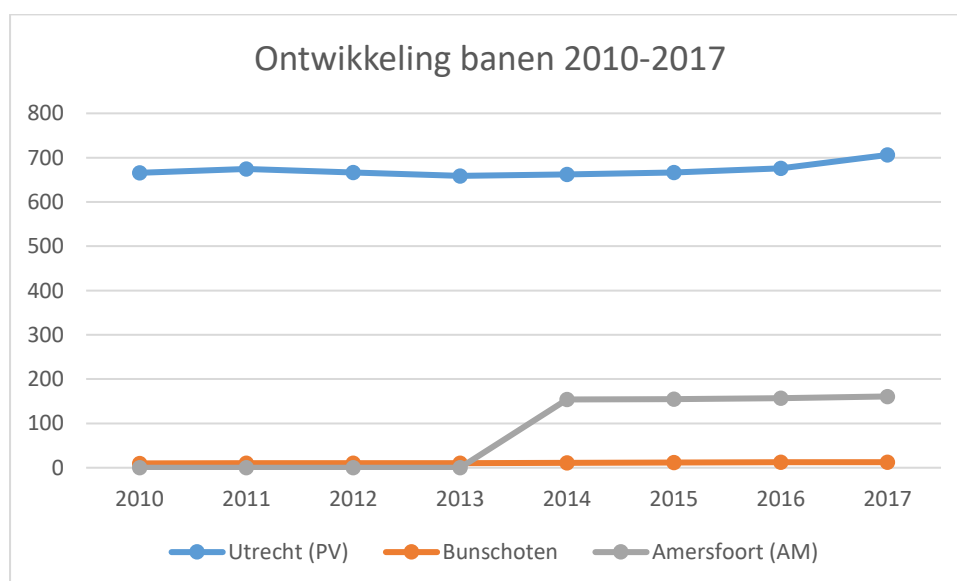
Onderstaande figuur toont de verdeling naar opleidingsniveau van personen ouder dan 18 jaar in de gemeente Bunschoten, provincie Utrecht en Nederland.

Bron: CBS, 2014, juni 2019

8.2 Werkgelegenheid

Onderstaande figuur toont de ontwikkeling van het gemiddeld aantal banen in december van werknemers in dienst van bedrijven en instellingen in de gemeente Bunschoten in de periode 2010-2017. Dit is afgezet tegen de ontwikkelingen in provincie Utrecht en arbeidsmarktregio Amersfoort. Van deze laatste regio begint de telling in 2013. De aantallen zijn x1000. In de gemeente Bunschoten is sprake van een lichte stijging en volgt in de trend de arbeidsmarktregio Amersfoort. Ten opzichte van het gemiddelde ontwikkeling in Nederland, blijft de gemeente Bunschoten meer stabiel.

Bron: CBS Statline, Banen van werknemers in december, laatste update januari 2019

Bijlage 9. Actieprogramma

In onderstaand overzicht met activiteiten per strategische lijn, zijn richtinggevende bedragen opgenomen. Waar mogelijk sluiten we aan bij reeds bestaande samenwerkingen en netwerken. Tevens onderzoeken we per actie de mogelijkheid van het verkrijgen van cofinanciering en/of middelen via subsidies of fondsen (provinciaal, nationaal en sectoraal).

Strategische lijn	Structureel 2021-2024	Incidenteel 2021-2024
1. Aantrekkelijke gemeente	€ 4.500	€ 28.500
2. Ondernemersgerichte gemeente	€ 10.750	€ 11.200
3. Bereikbare en gastvrije gemeente	€ 34.500	€ 60.000
Totaal	€ 49.750	€ 99.700

1. Aantrekkelijke gemeente				
Actie	Planning	Kostenraming	Structureel	Incidenteel
Ruimte om te ondernemen				
Monitoren van de ontwikkelingen van de vastgoedwaarden.	2021-2024	Uren	-	-
Jaarlijks monitoren van de bedrijvendynamiek op bedrijventerreinen.	2021-2024	Uren	-	-
Jaarlijkse monitoring duurzame economische waarde (Telos) en ontwikkeling economie van de gemeente Bunschoten.	2021-2024	Uren	-	-
Voortzetten onderzoek en regionale afstemming voor uitbreiding De Kronkels-Zuid.	2021-2024	Uren	-	-
Stimuleren dat bedrijven elkaars voordeel kunnen benutten via locatiebeleid.	2021-2024	Uren	-	-
Ontwikkeling kansenkaart verbetering ecologisch kapitaal	2021-2024	Uren en € 10.000	-	€ 10.000
Clusteraanpak				
Organiseren van sectortafels voor het vergroten van de aantrekkelijkheid van de sectoren in de gemeente Bunschoten voor nieuw talent en bedrijven, stimuleren van kennisontwikkeling, innovatie en verduurzaming en gezamenlijk optrekken in de versterking van de arbeidsmarkt.	2021-2024	Uren en € 2.000	€ 2.000	-
Ontwikkeling marketingcommunicatieplan voor	2021-2024	Uren en € 12.000		€ 12.000

vergroten zichtbaarheid clusters als het onderscheidend vermogen Bunschoten-Spakenburg				
Actie	Planning	Kostenraming	Structureel	Incidenteel
Human capital				
Stimuleren van de samenwerking tussen bedrijven om nieuw talent te binden.	2021-2024	uren	-	-
Interesseren van jongeren voor een technische opleiding d.m.v. week van de techniek, techniekdagen etc.	2021-2024	uren	-	-
Activeren van NEET jongeren voor het behalen van een startkwalificatie.	2021-2024	uren	-	-
Informeren en stimuleren van bedrijven voor deelname Food Academy Nijkerk	2021-2024	uren	-	-
Samenwerking				
Opstellen van een gemeentelijke ondernemersagenda samen met het bedrijfsleven.	2021	Uren en € 1.500	-	€ 1.500
Onderzoeken van regionale samenwerking met EBU op het gebied van profilering en ontwikkeling Food & Health.	2021-2024	Uren en € 5.000	-	€ 5.000
Samenwerken met Landbouwnetwerk Salentein aan een toekomstbestendig, vitaal agrarisch ondernemerschap als onderdeel van een duurzame agrofoodsector	2021-2024	Uren en € 10.000	€ 2.500	-
Totaal strategische ontwikkellijn 1. 2021-2024			€ 4.500	€ 28.500

2. Ondernemersgerichte gemeente

Actie	Planning	Kostenraming	Structureel	Incidenteel
Goede zichtbaarheid en vindbaarheid				
Aanvullen en up to date houden van onze online informatie voor ondernemers.	2021-2024	uren	-	-
Verbeteren van de informatievoorziening van de gemeente voor ondernemers op het gebied van onderwerpen als starten, horeca, detailhandel (centrumvisie), economische visie, vergunningen, en hun aanspreekpunt bij de gemeente etc.	2020-2021	uren	-	-

Regelmatig informeren over en betrekken van ondernemers en de bedrijfsnetwerken bij ontwikkelingen.	2021-2024	uren	-	-
Actie	Planning	Kostenraming	Structureel	Incidenteel
Proactief accountmanagement van de bedrijfscontactfunctionaris.	2021-2024	uren	-	-
Kansen voor ondernemers helpen benutten door te verbinden en goede initiatieven mede helpen mogelijk maken.	2021-2024	uren	-	-
Deelname aan onderzoek MKB vriendelijkste gemeente (uitreiking per twee jaar), vertaling naar interne organisatie.	2021-2024	Uren en € 1.200	-	€ 1.200
Startersbeleid				
Onderzoeken welke (extra) faciliteiten startende (en overnemende) bedrijven in de gemeente Bunschoten nodig hebben. Afhankelijk van dit onderzoek bepalen we welke begeleiding de gemeente Bunschoten biedt aan startende bedrijven, zodat het zo goed mogelijk is afgestemd op de behoeften van ondernemers en de aanwezige startersinfrastructuur.	2021	Uren en € 10.000	-	€ 10.000
Budget voor ondersteuningsprogramma voor 5 ondernemers	2021-2024	Uren en € 40.000	€ 10.000	-
Stimuleren van ondernemersprojecten als optie voor mensen met een uitkering	2020-2024	Uren, uitvoering bbs	-	-
Organisatie van een jaarlijkse 'marktdag' samen met het onderwijs, ambulante handel, CVAH, NFV, Jong Ondernemen.	2021-2024	Uren en € 2.000	€ 500	-
Welkomstbrief namens de burgemeester voor startende bedrijven (verwijzing naar Bedrijvenloket en bedrijfscontactfunctionaris)	2021-2024	Uren en € 1.000	€ 250	-
Totaal strategische ontwikkellijn 2. 2021-2024			€ 10.750	€ 11.200

3. Bereikbare en gastvrije gemeente

Actie	Planning	Kostenraming	Structureel	Incidenteel
-------	----------	--------------	-------------	-------------

Beleving				
Aanhaken op themajaren of het ontwikkelen ervan en koppelen aan evenementen en gebieden.	2021-2024	Uren en € 18.000	-	€ 18.000
Actie	Planning	Kostenraming	Structureel	Incidenteel
Ontwikkelen beeldverhalen, aansluiten op de landelijke verhaallijnen 'Dutch food en cuisine' en 'Nederland waterland'	2021-2024	Uren en € 8.000	€ 2.000	-
Bereikbaarheid				
Toeristische bewegwijzering.	2021	Uren	-	-
Verbeteren van de toeristische informatievoorziening (onderzoeken en mogelijk realiseren van i-punten bij verschillende toeristische voorzieningen).	2021	Uren en € 2.000	-	€ 2.000
Bekendheid en bestedingen				
Monitoring a.d.h.v. een bezoekersonderzoek (o.a. aantallen, herkomst, spreiding in tijd, overnachtingen, bestedingen) samen met toeristische partners	2021-2024	Uren en € 20.000	-	€ 20.000
De doelgroepenanalyse doorvertalen naar een passend programma (o.a. ten behoeve van gerichte acquisitie).	2021	Uren en € 10.000	-	€ 10.000
Opzetten inspiratiesessies om tot innovatieve ontwikkelingen/ ideeën te komen, samenwerking te stimuleren en productontwikkeling op gang te helpen.	2021-2022	Uren en € 5.000		€ 5.000
Stimuleren van ontwikkeling van producten die bijdragen bij het verhaal van Bunschoten-Spakenburg, dit kunnen zijn routes, arrangementen e.d.	2021-2024	Uren en € 20.000	€ 5.000	-
Stimuleren marketing- en promotieactiviteiten door lokale marketingorganisaties, zoals de VVV en Citymarketing.	2021-2024	Uren en € 110.000	€ 27.500	
Stimuleren profilering Bunschoten-Spakenburg als aantrekkelijke winkelplaats met gezellige horeca	2021-2024	Uren	-	-
Samenwerking				
Samenwerking met toeristische partners verder vorm te geven door een coalitie te vormen	2021-2024	Uren en € 5.000	-	€ 5.000

Samenwerking regio Amersfoort en provincie intensiveren en daarbij onderzoeken welke projecten gezamenlijk opgepakt kunnen worden.	2021-2024	Uren	-	-
Totaal strategische ontwikkelijn 3. 2021-2024			€ 34.500	€ 60.000